

Ans i Eva Jargi

IGRA SNA I JAVE

Lektor i korektor:
Tomislav Trbojević

Recezent:
Branko Čičić

Dizajn korica:
Srđan Bajalica

Ilustracija na koricama:
Tea Krsmanović

Izvršni izdavač:
MVTC, Beograd

Štampa:
“SALAŠ KULTURE” Beograd,
skulture@eunet.yu

Tiraž
1000 primeraka
Beograd, 2005.

ISBN 86-84453-14-X-
Copyright © by Ans i Eva Jargi
Sva prava zadržana

Ova knjiga ne sme se umnožavati, preštamovati, distribuirati, ili prenositi u celini ili u delovima u bilo kojoj formi, ili bilo kojim sredstvom, na bilo koji način, bez odobrenja autora. Sva prava u vezi objavljivanja ove knjige zadržava autor po odredbama Zakona o autorskim pravima.

IGRA SNA I JAVE

U POČETKU BJEŠE RIJEČ!!!...

- A prije?**
- RIJEČ!**
- A poslije?**
- RIJEČ!**

*Pozivam za svjedoke
mutni početak, nejasan svršetak
i sredinu znanu*

*Pozivam za svjedoke
Jutarnje svjetlo, noćnu tamu
i zoru zlatnu*

*Pozivam za svjedoke
Lagani sanak, tešku javu
i duboku sanju*

*Pozivam za svjedoke
riječ tananu, misao sjajnu
i spoznaju krajnju*

*Pozivam za svjedoke
Prvu, posljednju
i srednju stranu*

*Pozivam za svjedoke
Sebe koji pišem, tebe koji čitaš
i knjigu samu*

*Da je svaki čovjek
UVIJEK NA DOBITKU!!!*

PREDGOVOR

U dobi od dvanaest godina, autor ovog djela doživio je rijetko i neobično stanje svijesti, u povijesti zapadne kulture i tradicije toliko rijetko i nepoznato, da je za njegovo imenovanje pozajmljen naziv iz istočnjačke terminologije, u kojoj se to iskustvo opisuje još prije više hiljada godina pod raznim nazivima, od kojih je najpoznatiji NIRVANA (ni r van (j)a).

Ovaj doživljaj u potpunosti je "spržio" osjećaj "Jastva", iz osnova promijenio poimanje Stvarnosti, i pripremio piščevu svijest za spoznaju Svijeta kao Vječne Božanske Igre.

Svrha ove knjige je da svojom formom i sadržinom, skrivenim kodom i otvorenim porukama, kod čitaoca izvrši reprogramiranje, odnosno svojevrsnu transformaciju svijesti u pravcu pripremanja za "kvantni skok" u zabačene i zaboravljene predjele iza barikada "Jastva", sakrivene iza čvrstih okova Jave – u rajske dimenzije Sna.

Ans i Eva Jargi

PROLOG

KO SAM?!

ŠTA SAM?!

GDJE SAM?!

Okovan mišlju, zarobljen vremenom.

U procjepu između dva svijeta, dva Beskrajja.

U meni tamni ponor ispunjen svjetlošću minulih sjećanja. Oko mene mračna praznina ispunjena svjetlom naraslog bivanja.

Moje oči postadoše ogledalo. Ogledalo koje bljeska prizorima, teče zvucima, curi mirisima, ječi životom, cakli se smrznutim odrazom cjeline čula uhvaćenih u mrežu rasprsnutog trenutka, u tanano razmeđe između bivanja i nepostojanja, neopisivi sudar majušne iskre sopstva i beskrajne praznine svijesti.

Dok imadoh oči, vidom bijah odvojen od Svijeta. Tada jasno razlikovah Ovdje od Tamo. Blizu i Daleko. Sebe i Svijet. A sada, kao što biva u ogledalu, nema razlike između Vanjskog i Unutrašnjeg. Ovdje i Tamo stijesnilo se, zbililo, u Jedno. U Ovdje. Ili Tamo. Svejedno je. SVE JEDNO JE!

Nekada su zvijezde bile na nebu, a nebo daleko... Sada su u meni. I zvijezde i nebo.

I sve bijaše nekako drugačije, dok imadah oči umjesto ogleдалa i dok osjećah jasnu i opipljivu razliku između Sebe i Svijeta.

A onda, jedne noći, moje traganje za sopstvenim identitom, za onim nepoznatim dijelom Sebe u kome se stapaju San i Stvarnost, u kome se gurkaju i rvu unutrašnji i vanjski Univerzum, prekinu se naglo i neočekivano! Te noći usnih čudan san u kome se sav utopih u opojan košmar čiste, neograničene svijesti, neponovljivo iskustvo satkano od mračne bezgranične praznine, nevidljivim zastorom odvojene od čula, totalnim nezaboravom otrgnute od sjećanja, rasprsnutim trenutkom odvojene od granica koje dijele prošlo od budućeg, eksplozijom milijarde spoznaja slijepljene u ogromno ništa.

Tjeran neodoljivim nagonom da se do krajnosti rasčinim u toj divnoj kopreni ničega, da se bez ostatka zagnjurim u utrobu ogromnog, novootkrivenog Sopstva, u izvorište u kome se stapaju svjetlo Života i tama Sna, Svijest i nebivanje, zaronih u Sebe duboko kao nikad i spoznah Vrhunac u kome riječ zamire, misao staje, a Svijet prestaje!

I čuh jasno, cijelim bićem, svakim atomom svijesti, predivnu grmljavinu ćutnje koja trijumfalnim osmjehom raskriljuje Najvišu Istinu:

- NIŠTA NE POSTOJI!!!

Rasplinuoh se u doživljaju Izvornog, Potpunog i Čistog Nepostojanja, u skriveni beskraj koji se sa smiješkom razumijevanja komeša u pauzi između dva trenutka, lagodno se baškareći u procjepu između Ovdje i Tamo, između Ja i Ne-Ja, između Biti i

NeBiti. Rasterećen vječnih ljudskih zabluda o smrti i rađanju, stvaranju i uništenju, lišen okova misli i materije, uronih u neopisivu radost i ushićenje Ništavila u kome nečujno žubore, plešu i klikću jedino Vječnost, Besmrtnost i Sloboda.

Malo potom, ovu neočekivanu i dramatičnu spoznaju zamijeni nova melodija duha, koja mi, prožimajući nepodnošljivom milinom svaki atom bića, došapnu i ostatak ove praiskonske tajne nad tajnama, odgovor za kojima sam oduvijek tragaو, do kraja razgolitivši samo srce bivstva, suštinu postojanja.

Bez i najmanje trunčice sumnje, nekim zaumnim putem, bez riječi i misli, jasno i bez ostatka razabrah Suštinu i Svrhu ne samo vlastitog, nego i svekolikog Postojanja:

- SVIJET JE VJEČNA IGRA!! TANANI
PLES ČULA NA EKRANU ČISTE SVIJESTI!! –
ISKONSKI PLES JAVE I SNA!!!

Potpuno se rastočivši u neuporedivom užitku obilja i rajskoj pustoši tek spoznatog izvornog Sopstva, goreći orgazmičkim plamenom naslade u otkriću vlastite besmrtnosti, pretočih u riječi zapovijedi koje tada dobih:

- BUDI RIJEČ - TECI!
- BUDI SAN - SANJAJ!
- BUDI IGRA - IGRAJ!

Od tada prestadoh da tragam za Sobom, a ono što p(re)ostade od mog starog Ja, započe da lebdi između Riječi i Igre, da leluja između Jave i Sna, sijući Javu u Snove, sadeći Snove u Snove, sve

dok naposljetku ne otpoče da žanje Snove u onome što zovemo Stvarnost, raščinivši se u san koji postaje java – tuđa java!

USNIH TUĐI ŽIVOT KAO SVOJ!!!

* * * * *

I

Tog ponedjeljka po treći put krenuh u ostvarenje davnašnje želje da napišem roman. Nakon gotovo košmarne noći imao sam u glavi kompletan sadržaj glavnih tokova radnje.

Serije kratkih snova koje se cijele noći smjenjivahu sa budnim stanjem dadoše mi mnoštvo zanimljivih ideja, pa se odmah ujutro bacih na posao.

I dok sam se naivnim žarom početnika svojski trudio da što vjerodostojnije pribilježim svježe tragove noćasnog nadahnuća, u sobu upade Anđela. Njen svevideći pogled odmah zape za rokovnik na mom stolu nad kojim bijah nadvijen revnosno ispisujući početne stranice svog prvjenca.

Prizor koji je zatekla bijaše dovoljan povod da na njenom prelijepom licu izmami neodoljiv, sveznajući osmijeh.

- Odlučio sam da napišem roman! – istresoh bez uvoda i okolišanja.

- Oooo, je li?! – primjeti ona tonom nemarno skrivene podrugljivosti. – Ako se ne varam, ovo ti je već treći..., ali ne roman, nego pokušaj. Sigurno želiš da provjeriš onu narodnu - 'treća sreća'?

- Ali, ovaj put mislim ozbiljno! – bio sam uporan.

Anđela mi se ispitivački zagleda u oči, malčice pokolebana primjetnom, gotovo teatralnom dozom uvjerenosti i odlučnosti u mom glasu i držanju.

Vidjevši je ovako zatečenu, brže-bolje nastavih:

- Biće to nešto zbilja zanimljivo, vjeruj mi! Nešto kao dva romana čije se radnje prožimaju i prepliću. Pisaću i o nama, sa nekim izmjenama, naravno. Ti ćeš se, na primjer, zvati Kristina...

- Kristina?! – Anđela zadovoljno pljesnu – Baš mi se sviđa to ime!

- Znao sam da će ti se dopasti! – prihvatih veselo. – Nego, zar te ne interesuje sadržaj?

- Eeeh, to već znam. Cijelo vrijeme bavićeš se onim tvojim dosadnim filozofiranjem o životu i smrti, smislu postojanja i sličnim glupostima.

Anđela duboko udahnu. Njen osmijeh prekri sjenka sjete, a pogled posta blago prijekoran:

- Posljednjih nekoliko godina gotovo da i ne pokušavaš da razgovaraš o drugim stvarima.

- Ovaj put sve će biti zanimljivije, vidjećeš! U istom času sjetih se kako da je odobrovoljim:

- Hej, još ti nisam rekao kako ću se ja zvati u romanu. Čuj, ja ću biti Slobodan, ali će Slobodan u toku radnje promijeniti ime u SLOBUDAN.

Anđela se slatko nasmiješi, uhvativši poentu igre, a ja osokoljen nastavih:

- Zamisli samo scenu u kojoj se Slobodan pojavljuje u opštini sa zahtjevom za promjenu imena u Slobudan, a čate se samo krste i zagledaju. Još bi ga i psihijatru poslali, ali se ne usuđuju jer ga godinama poznaju kao uglednog lokalnog advokata.

Anđela se sada već od srca smijala, baš kao da upravo gleda zblanuta lica službenika koji jedan drugom dodaju čudni zahtjev i krste se s nevjericom.

- Znaš, meni se mnogo više sviđa tvoje ime od nekakvog tamo Slobodana. Ili Slobudana. Ti si moj Božidar... moj Božjidar... samo moj! –prošaputa Anđela nakon što je prošao napad smijeha, a zatim se uputi prema vratima.

‘Sad slijedi glavno iznenađenje!’ –pomislih, smiješeći se zadovoljno.

- Endži, dušo! – pozvah je najslađom intonacijom koju sam uspio da izvedem.

Ona se okrenu kod već upola otvorenih vrata.

- Nešto si mi mnogo umedenio. Da ne spremaš kakvo iznenađenje?

‘I ne sluti koliko je u pravu.’ – pomislih, pružajući joj crni kožni rokovnik u kome sam do maločas pisao.

Zar nećeš na časak baciti pogled na ono što sam napisao. Nema mnogo, samo par stranica – mamio sam je.

- Hmm... – promrmlja Anđela podozrivo. - Ne bih to ni pogledala da nije tog izraza u tvojim očima i tog medenog glasa. Čitam ti u očima da si mi spremio nešto gadno.

Glumeći kao da se dvoumi da uzme učešće u unaprijed spremljenoj predstavi, Anđela naglo istrže rokovnik iz mojih ruku, sjede u fotelju u uglu i, kao krijući se, počne da čita.

Već poslije prvih minuta vragolasti izraz joj iščeznu s lica, ustupajući mjesto čuđenju, koje ubrzo

pređe u nevjericu. Njen pogled je skakao sa teksta na moje lice izražavajući nešto što je najviše ličilo na zaprepaštenost.

Završivši čitanje, Anđela me zbunjeno pogleda.

- Božidare, šta je ovo? ... Pa ti si ovde gotovo u detalje ispričao cio naš malopredašnji razgovor! ... Čak i ovo što sada izgovaram!

I sam pomalo zatečen njenom pretjeranom zbunjenošću, požurih da objašnjavam.

- Nije to baš tako nevjerovatno kao što izgleda na prvi pogled. Jednostavno, ja sam pred tobom igrao ulogu Slobodana koja mi je bila unaprijed poznata, a ti si, i ne znajući, spontano 'odglumila' Kristinu. Sada valjda uviđaš koliko te dobro poznajem, kad sam uspio naslutiti i predvidjeti tvoje reakcije i komentare.

- Ali..., ti si upotrijebio riječi, pa čak i čitave rečenice koje sam ja gotovo doslovno ponavljala.

- To samo potvrđuje da te bolje poznajem nego što ti misliš.

- Mora da je tako - prizna ona s uzdahom olakšanja. - Ali, izgleda da ja t e b e ne poznajem dovoljno. Nisam ni slutila koliko si popravio svoje literarno umijeće.

- Polako, dušo! – prošaputah sa bezobrazno jasno iscertanim osmijehom lažne skromnosti na iscerenom licu. – Ovo je tek početak. Treba stvar istjerati do kraja.

- Ah, ja u to nimalo ne sumnjam – prihvati Anđela da me bodri, praveći se da ne primjećuje kako

se šepurim poput pauna. – Barem tvoju volju dobro poznajem. Izgleda kao da si je ispresovao u devet života. Osim toga, sada imaš i moju podršku.

Anđela se malo zamisli, pa nastavi:

- Ti znaš da sam ja oduvijek bila vrlo sumnjičava u pogledu tvojih spisateljskih ambicija. Do ovog trenutka bila sam ubijeđena da je tvoj veliki hendikep što si 'neispisan', što iza sebe imaš svega dvadesetak stranica 'književnog' materijala, i to prilično lošeg štiva. Ali, sudeći po ovom početku, rekla bih da bi u ne tako dalekoj budućnosti, možda mogao istaći svoju kandidaturu za...

Ovdje ona napravi značajnu pauzu, vragolasto se smiješeći.

- ...Nobela! – dopunih je još skromnije se smiješeći nego maločas.

- To si ti rekao – nasmija se Anđela. – Ali, za pisca koji piše bestselere sumnjive literarne vrijednosti... hmm, ... pa, za tako nešto bi se možda mogao kandidovati – dovrši Anđela odmjeravajući me sa smiješkom, kao da pokušava precizno, u milimetar, izmjeriti podobnost moje kandidature za titulu koju je upravo pomenula.

U času kada se spremala da izrekne neku još žešću kritičku opasku na račun mog književnog umijeća, naglo ustade i šireći nozdrve omirisa vazduh iz pravca kuhinje.

- Eh, Božidare! Ti i tvoji bestseleri! Izgorješe mi šnicle!!! – dreknu ona i izjuri iz sobe.

*****

II

Veče.

Hodam ulicom ispunjenom laganom vrevom ljudi i bučnog automobilskog saobraćaja. U okolnom ambijentu prepoznajem konture susjednog grada.

‘Ponovo jedan od budnih snova!’ – sinu mi u glavi dok se trudim da razlučim da li je ovo što se dešava san ili java.

Scena uobičajeno nabijena uvjerljivim elementima zbilje: oštre i živopisne boje večernjeg ambijenta grada, blistavo osvijetljena ulica prepuna prolaznika, uobičajeni žamor ljudi i buka automobila. Utisak realističnosti upotpunjuje prohladan vjetric koji mi lagano pirka u lice.

‘Kako je moguće da san toliko podsjeća na stvarnost?!’ - čudim se i divim po ko zna koji put.

Trudim se, ali ne uspijevam pronaći ni najmanji detalj u načinu i sadržaju opažanja po kojima bih ovo što upravo posmatram razlikovao od onog što opažam u budnom stanju.

Jedino mi sjećanje i svijest o mom usnulom tijelu kazuju da ovo ipak j e s t e s a n.

Probijam se kroz rijeku večernih prolaznika, žedno upijajući sve pojedinosti koje opažaju moja čula, sa zebnjom iščekujući neprijatni trenutak kada prizor u mojim očima naglo i nepredvidljivo iščezne.

I pored ogromnih napora, nikada nisam uspio u pokušajima da zaustavim osipanje slike sna, te sam

se vremenom pomirio s tim i navikao da odlučivanje o trajanju snova prepuštam nekom nezavisnom unutrašnjem časovniku.

Ali sada sam imao neki čudan predosjećaj da će ovaj san trajati nešto duže nego obično.

I dok sam se u nedoumici pitao zbog čega se u ovom snu osjećam nekako drugačije nego inače - gotovo kao da imam dvostruku ličnost ili dvostruku svjesnost - moju pažnju, iz nekog nepoznatog razloga, privuče kafić pored koga sam upravo prolazio. Iz unutrašnjosti je treštala disko muzika. Kratko osmotrih pristojnu spoljašnost i neonski natpis 'SPEED' iznad ulaza. Nešto me je vuklo unutra. Progurah se između nekolicine mladića i djevojaka okupljenih na samom ulazu i uđoh. Prigušena svjetla i duvanski dim natjeraše me da na trenutak zastanem i priviknem oči na gusti polumrak. Nekoliko polukružnih separea bilo je popunjeno prilično bučnim društvima.

Nasuprot ulazu, negdje u dnu prostorije, opazih mršavog mladića, duge, tamne, kovrdžave kose, koji zbog nečeg smjesta privuče moju pažnju. Potpuno sam, uočljivo odvojen od ostalih gostiju nekim oreolom mira, sjedi opušteno, sklopljenih očiju, sa izrazom tihog zadovoljstva na licu.

Priđoh mu sasvim blizu.

'Mora da sam zbog njega ušao' – pomislih, pažljivo ga odmjeravajući.

Osvrnuvši se uokolo zapazih da smo odvojeni od očiju ostalih posjetilaca. U jednom trenutku pade mi na pamet da se malo poigram s tim

mladićem. Sjedoh pored njega, sa njegove lijeve strane, i ovlaš ga dotakoh po ramenu. Osjetivši dodir, moj susjed hitro otvori oči. Okretao se okolo, ali nije mogao da me vidi. Često eksperimentišući u svojim “budnim” snovima savladao sam mnoge vještine, među kojima i sposobnost manipulisanja pažnjom, ponašanjem, pa čak i emocijama likova iz svojih snova. “Dozvoljavao” sam im da me vide tek kada im to mentalno zapovjedim.

- Ko je tu? – prošaputa mladić zbunjeno zureći u mom pravcu.

- Moje ime je Bob. Ja sam energetski oblik tvog drugog ‘Ja’. – improvizovao sam na brzinu smišljenu igru.

Na zvuk mog glasa, mladić se trže i unezvijeri. Bacao je brze poglede oko sebe trudeći se da otkrije uljeza kome glas pripada.

- Ne zamaraj se uzalud! Ne možeš me vidjeti! I ne plaši se, neću te povrijediti!

Svjestan svojih sanjalačkih moći, pažljivo se skoncentrisah i mentalno zapovijedih svom sagovorniku da se opusti.

Primjetih da zapovijest djeluje i da mladić dolazi sebi, pogledavajući ovlaš uokolo, kao da provjerava da li neko od prisutnih gostiju može da ga vidi.

- Ne brini – nastavih igru. – Moj glas i moje prisustvo nisu znak da gubiš razum. Trenutno sam za tebe nevidljiv, ali ako želiš mogao bi me vidjeti.

Zastadoh da odmjerim učinak svojih riječi.

Prateći zvuk glasa koji mu je dolazio sa lijeve strane, očigledno ohrabren smirujućom i prijateljskom notom, mladić se okrenu u mom pravcu i tiho progovori:

- Ne znam šta treba da uradim ... da te ... vidim.

- Dovoljno je da to zatražiš i ja ću ti se odmah pokazati.

Mladić kratko počuta boreći se između straha i znatiželje, a onda se bojažljivo i oprezno odluči:

- Pa, dobro... Hajde pokaži se.

I ranije sam se ukazivao likovima iz snova, ali uvijek u svom uobičajenom fizičkom izgledu. Ovaj put nešto me u posljednji čas natjera da promijenim obličje. Ne znajući ni sam zbog čega, prikazah se u liku starog, sijedog, dugokosog Indijanca, upadljivo izboranog lica, sa ogromnim orlovskim nosom i okruglim ptičijim očima.

Mladić naglo ustuknu, zatečen fantastičnim prizorom moje materijalizacije.

Nekoliko trenutaka nijemo smo se promatrali.

- Možeš me slobodno dodirnuti. Vidim da goriš od želje da da se uvjeriš koliko sam stvaran - hrabrio sam ga čitajući mu misli iz pogleda. - Evo, opipaj moju ruku ... nisam tvoja halucinacija.

Pri tom mu pružih svoju desnu ruku kao da želim da se rukujemo.

Mladić se kratko snebivao, a onda, oprezno i lagano, približi svoju ruku i poče vrhovima prstiju da istražuje predmet svoje nedoumice.

- Vidiš ... stvaran sam ... bar koliko i ti.

Dok sam izgovarao posljednje riječi, osjetih da moj unutrašnji časovnik otkucava posljednje trenutke ovog sna.

-Moram sad da te napustim – rekoh. – Ali srešćemo se ponovo. Obećavam!

Odmah potom, cio prizor sna poče naglo da iščezava. Posljednju sliku – izraz zgranutosti na mladićevom licu u trenutku mog nestajanja, registrovao sam tek krajičkom svijesti.

* * * * *

III

- Znaš šta, Božidare, ovako više ne ide! Zar ti misliš da mi sav ostatak života provedemo ovako, prodajući voće i povrće na pijaci? Da čitav život budemo pijačari?!

Po boji Anđelinog glasa, izrazu lica, i naročito po tome što me oslovljava sa 'Božidare', shvatih da je ovog puta ozbiljnija nego inače. I do sada je povremeno izricala slične opaske, ali više sa željom da se požali, nego da nešto ozbiljno promijeni.

- Dobro, dušo. Vidim ja da će da proradi stari vulkan. Biće bolje da se ja sklonim prije nego što počne da bljuje vatru...

- Tebi je do zezanja, ali meni je zbilja dosadio ovakav život. Moramo nešto učiniti, makar i zbog Tea i Lee. Ježim se od pomisli da nam djeca odrastaju gotovo na ulici.

- Bože, dušo, kako brzo zaboravljaš loša vremena. Sjeti se samo kako nam je bilo t a m o, u vrtlogu onog besmislenog rata. Pamtiš li koliko si molila Boga da nas izvuče iz tog košmara, pa makar poslije toga živjeli i u kolibi?

- A zar ti misliš da treba čitav život da zahvaljujemo Bogu što nas je izvukao iz onog pakla, a zatim nas ostavio na ulici?

Ove riječi izgovorila je povišenim tonom koji obično nagovještava žestok izliv nezadovoljstva.

Znajući da koračam po opasnom terenu i da svakog trenutka može uslijediti erupcija oštarih riječi, pokušah da prevedem razgovor u sigurnije vode.

- Dobro, dušo, pobijedila si. Već sutra podnosim zahtjev za iseljenje. Ali, čak i da udovolje našem zahtjevu i pošalju nas u Australiju, Kanadu, Ameriku ili ko zna gdje, time ništa ne rješavamo. Glavni problem nije u 'imati dovoljno novca', nego 'kako biti srećan s a d a i o v d j e'. Jer, ako je...

- Opet ti sa svojom filozofijom! – prekide me Anđela gotovo bijesno. – Kako da budem srećna 'sada i ovdje', kad nemamo mogućnosti čak ni da se pristojno hranimo ili oblačimo. Ne misliš valjda da me ponovo bombarduješ onim tvojim m u d r o s t i m a iz Bagavad Gite o tome kako Bog čini posebnu milost svojim 'ljubimcima' oduzimajući im svu imovinu. Ali, zar je to milost, i gdje je tu sreća, reci ti meni?

- E, vidiš, dušo, tvoj osnovni problem jeste u tome što gotovo nikad nisi 'sada i ovdje', nego 'sutra i tamo'. Neprestano si ispred i izvan sebe.

Nazirući da se iza sjaja vulkana u njenim očima nazire iskra radoznalosti, osmjelih se da se malčice poigram:

- Znaš, dušo, ti i takvi kao ti, koji ste stalno u nekoj neodređenoj budućnosti, zaslužujete jedno specijalno ime.

Osjetivši nagovještaj igre, Anđela je oprezno prihvatila.

- Kakvo ime?

- Biće. Ti ćeš tek biti. Još nisi. B i ć e š!

- Je li, života ti?! A kakvo ime t e b i pristaje?
Tebi i takvima kao ti, koji ste ponajčešće ‘sad i ovdje’?

- E, vidiš, ja nisam ‘biće’. Ja sam ‘Jaje’. Od ‘Ja jesam’ ...

- Ako i jesi ‘Jaje’, onda si sasvim sigurno mućak! – upade Anđela mangupski se smiješeći, vidno izmijenjenog raspoloženja.

- Baš se nasukah! – priznadoh zadovoljno. – Nego, primjećuješ li kako su riječi slojevite i višesmislene...

- Čekaj! Stani! – pobuni se Anđela. – Ne kaniš valjda ponovo da mi dokazuješ tačnost one tvrdnje iz Biblije – ‘U početku bješe riječ’?

- Dušo, čitaš mi misli? – oduševih se. – Ta čuvena rečenica krije u sebi jednu od najdubljih istina. Jer, riječi su zaista primarni i praiskonski, najraniji i najfiniji oblik stvarnosti, dok je materija njen najmlađi i najgrublji, zapravo kondezovani vid koji...

- Poštedi me, života ti, tvojih filozofskih akrobacija! Znaš da me zamaraju – prekide me Anđela. – Počesmo oko naših životnih problema, a stigismo do Biblije i Ivanovog jevanđelja. Ti baš svaki razgovor odvlačiš u tu tvoju ‘Zonu sumraka’.

Tim riječima Anđela je krstila zbrku mojih filozofskih, religijskih i metafizičkih naklapanja.

- Nego, dušo, da ja tebe vratim u ‘Zonu stvarnosti’ - nastavi Anđela, trudeći se da joj glas zvuči što ozbiljnije. - Sad kad nam je Bog učinio tu posebnu ‘milost’ rezervisanu za njegove specijalne izabranike i ostavio nas bez imovine i prihoda, šta je slijedeće? Hoće li nam ikad podariti bar minimum

životne lagodnosti, ili će i mene, zajedno sa klincima, pretvoriti u askete poput tebe, koji bi i u paklu bili 'sad i ovdje', i vječno srećni i blaženi, čak i sa koricom hljeba i čašom vode na dan?

Odmjeravajući utisak svojih riječi, Anđela me lagano odmjeri onim svojim skenirajućim pogledom.

- Vidim ja da se ti ponovo spremaš da mi pridikuješ kako sam prizemna i materijalna, iako imam tako uzvišeno ime. Nakanio si da me gnjaviš svojim 'duhovnim' nebulozama. Samo, sita sam ja toga, znaš! Kad ćeš već jednom shvatiti da moramo bar djeci obezbijediti iole pristojan život?!

Plašeci se da razgovor ponovo ne krene u neželjenom pravcu, ubaci u igru posljednji adut.

- O.K., dobila si ovu rundu – rekoh, šireći ruke u znak priznanja poraza. – Učiniću to! Obezbijediću ti taj novac, i to u tolikoj količini da ćeš imati muke da ga potrošiš.

- Opaaa! Da ne namjeravaš prodati dušu đavolu! Jer, osim nje i nemaš ništa drugo da mu ponudiš, pošto ti je tvoj Ljubljeni oduzeo svu imovinu.

- Čekaj, da ti objasnim. Ti znaš da ja na život gledam kao na savršenu...

- ...božansku igru! – dopuni me Anđela nestrpljivo. - Ali, pređi ti na stvar, druškane moj.

- Pa, dobro – rekoh, preskačući već započeti uvod. - Stvar je u tome da do novca želim doći na poseban način ... kao u bajci ... ili, bolje rečeno, kao u igri...

- Ah, vidim ja da od toga neće biti ništa, čim se ti hvataš bajki i igara – prekide me Anđela

razočarano, a onda doda, kao dao se nečeg prisjeti. – Čekaj, da ne misliš ti ponovo da se upuštaš u kojekakve multi level ‘poduhvate’? Zar, pobogu, nisi već i previše novca bacio u tu rupu bez dna tamo u Bosni?!

Prisjećanje na moje predratne multi level izlete kao da ponovo probudi majušnu iskru bijesa u njenim očima.

- Ali, kako ne shvataš da je sve propalo upravo zbog rata. Da nije bilo rata, ti bi sada plivala u novcu! – pokušavao sam da izgladim stvar.

- Ko zna... Možda i bih... – zamisli se Anđela. – Ni sama više ne znam šta sve čuči ispod tog tvog naivnog izgleda... Ali činjenica je da s a d a plivam u nemaštini, i da se kupam bijedom i poniženjima. A to nije baš previše pohvalno za tebe kao mušku glavu porodice, zar ne, dušo?

Njene strogo nabrane obrve kao da su tražile da priznam tako očigledan grijeh.

Pošto moje ćutanje prihvati kao potvrdu krivice, u istom tonu nastavi:

- A što se tiče mutnih levela, pogodila sam, zar ne? Opet bi da se upuštaš u to?

- Pa, u stvari ... da. – priznadoh poput osuđenika satjeranog u ćošak, unaprijed pomirenog sa kaznom. – Ali, to je samo jedan od mojih aduta.

- Ooo, pa ti ih imaš još! Ako su ti jaki poput ovog, već si izgubio igru, momče. Ne znam samo čime li se ovaj put zanosiš. Hajde, zapanji me, života ti!

- Pa, ako već insistiraš... – počeh snebivljivo.
- Samo da znaš, to su mi rezervni aduti. Jedan se zove roman, a drugi slikarstvo.

- Ha, ha, ha! – Anđela se skoro presamitila od smijeha.

Nakon što je prošao ovaj iznenadni napad 'veselosti', snuždeno upitah:

-Šta je smiješno. Ne stoje valjda stvari toliko loše.

-Ej, moj naivko... – zagrlj me Anđela zaštitnički. - Slikaj se ti sa svojim romanom. Pa, znaš li zaboga, koliko vremena treba da se napiše nešto sasvim dobro? A koliko tek da se to objavi? Da ne govorimo o tome koliko tek t e b i treba vremena! Tebi, koji nisi čak ni pisac početnik! Pa, ti još nisi n i i š t a napisao. Ni običnu pričicu! Ti o romanu možeš samo da sanjaš.

Zatim, kao da se naknadno prisjeti mog drugog aduta, dodade:

- Ah, da! Onaj drugi adut ti je još slabiji. Istina je da za slikanje imaš nešto talenta, ali nemaš ni alata ni zanata!

- Ali, u tome i jeste pravi izazov! – nisam dao da me Anđelini nepobitni argumenti pokolebaju. – Lako je igrati igru u kojoj sve štima. Što je igra teža i teže predvidiva, to je veće zadovoljstvo koje igra pruža. Poenta i jeste u tome da sve što se dešava prihvataš kao igru. Jer život i nije ništa drugo do najviša božanska igra, a jedini cilj, opravdanje i smisao života jeste opet...

... igra. – dovrši Anđela moju najmiliju frazu. – I tako opet dođosmo do teme kojom bi ti da

začiniš s v a k i razgovor. A vrlo dobro znaš, dušo, koliko mene zanimaju te tvoje visokoumne spoznaje i kojekakva duhovna otkrovenja. Da li zbog moje ženske prirode, ili zbog moje ličnosti, uglavnom mene takvi razgovori zamaraju. Znam da i ti to znaš, i opet uporno tjeraš po svome. I što ti više insistiraš, ja pokazujem sve veći otpor.

A onda se učini da se za časak pokoleba:

- Ipak, u posljednje vrijeme čini mi se da si uspio pronaći način da tu moju odbojnost bar mrvičak ublažiš. Čini mi se da si, prenoseći naše dijaloge u onu tvoje pisanije, uspio baciti malčice svjetlosti u onu tvoju 'zonu sumraka' i sada, možda po prvi put poslije toliko godina, nazirem blijedi tračak smisla i suvislosti u nekim tvojim besmislicama i koještarijama...

Primjetivši očit plamsaj trijumfa koji je zasijao na mom licu, Anđela se slatko nasmija:

- Joj, vidi ga kako raste k'o božićni kvasac! Već izgledaš kao da ti uručuju Nobelovu nagradu.

-Znači, ipak si dolijala, ti slatka vještice! Probio sam, dakle, taj neprobojni oklop. Dođe mi da istrčim na ulicu i zavrištim: 'Eureka'!

-Nemoj, molim te! Koliko se sjećam, Arhimed je istrčao sasvim go, a ti si, kao što vidim, sasvim obučen.

Po iznenadnom napadu smijeha koji je uslijedio, zaključih da me u svojoj mašti već gleda kako oponašam Arhimeda.

* * * * *

IV

Ugledavši neonski natpis 'Speed', postadoh svjestan da sanjam. Smjesta se prisjetih mladića iz prošlog sna i odlučih da ga odmah potražim.

Nađoh ga za istim stolom. Ovog puta nije bio sam. Preko puta njega sjedi mladić njegovih godina, duge, valovite, plave kose. Pažnju privlači krupnim, nebesko-plavim očima i vedrim, oplemenjenim izrazom lica.

Sjede udobno zavaljeni u sjedišta i ćutke, zamišljeno i odsutno, gledaju ispred sebe.

Svjestan da ne mogu da me vide, smjestih se pored poznanika iz prošlog sna. Uzimajući obličje starog Indijanca, tiho ih pozvah:

- Hej, momci, ovde sam!

Istog časa momci se uplašeno trgoše, a zatim, razrogačenih očiju, ustuknuše u svojim sjedištima.

Neko vrijeme nijemo su me promatrali izrazom u kome su se miješili strah i nevjerica, a onda počеше razmjenjivati kratke poglede, kao da se pitaju da li obojica vide isti prizor.

Uživljavajući se u igru, obratih se tamnokosom mladiću iz mog prošlog sna:

- Zdravo! Čega se toliko plašiš? Nisi bio tako plašljiv prošli put... Hajde, smiri se. Mi se poznajemo...

Malo ga umirivši, okrenuh se plavokosom:

- Da se predstavim. Ja sam Bob. Njegovo najbolje 'Ja' – rekoh, pokazujući palcem na njegovog drugara.

Zatim pružih mladiću ruku u znak pozdrava, mentalno mu sugerišući da se smiri i opusti.

Međutim, plavokosi blago ustuknu, povlačeći se ispred moje ruke kao da je kužna. U isto vrijeme, i moj stari poznanik poče ponovo pokazivati upadljive znake straha. Stoga izdadoh snažnu mentalnu komandu obojici mladića da se umire. Uprkos tome, oni su unezvijereno buljili u mene, kao da se sve više plaše.

Tada me iznenada obuze čudna sumnja. Šta ako ovo nije san?! Šta ako su ovi mladići stvarni ljudi od krvi i mesa?! Da nisam kojim slučajem iz sna zakoračio u zbiljski svijet, u pravu pravcatu stvarnost?!

Pomisao na ovu šokantnu mogućnost izazva u meni pometnju, gotovo paničan strah. U magnovenju počeh tražiti način da razriješim ovu strašnu nedoumicu. U nedostatku bolje ideje, učini mi se kao najbolje rješenje da pokušam da iz ovog prizora, za slučaj da se radi o snu, ponesem neki predmet. Znao sam da sam to i ranije mnogo puta bezuspješno pokušavao, ali u tom trenutku nisam bio u stanju da smislim ništa bolje. Zato naglo skočih i počeh da se osvrćem uokolo. Ko zna zbog čega, crveni plišani jastuk na kome sam do tada sjedio učini mi se najprikladnija stvar za moju namjeru. Hitro zgrabih jastuk objema rukama.

Reakcija mladića bila je brza i neočekivana. Naime, oba mladića, kao po nijemom dogovoru, u isti

mah priskočiše i uhvatiše se za jastuk, pokušavajući da me spriječe u mojoj nakani.

Nasta snažno potezanje u koje su mladići ulagali napore očajnika, kao da se bore za život.

U sred tog cimanja i otimanja, slika sna se naglo rasprši i ja otvorih oči. Ležao sam u svom krevetu. Srce mi je snažno tuklo, a ruke boljele od silnog napora.

Šta se to, za ime Boga, desilo?!

Je li to bio san?!

* * * * *

V

- *Tata, a kada ćemo se Teo i ja pojaviti u romanu?* – upita Lea, ljupka, sitna desetogodišnjakinja, koja je od Anđele naslijedila predivni osmeh sa jamicama u obrazima.

- *Ubrzo, mišiću. Čim tata smisli imena za vas... A možda ti želiš da sama izabereš kako ćeš se zvati u romanu? Ima li neko ime koje ti se posebno dopada?*

- *Ima! Lea!* – izbaci djevojčurak kao iz topa.

- *Ali... ne može tvoje ime. Tata želi da vam da druga imena u knjizi.*

- *Zašto?*

- *Pa, ... iz nekih razloga koje ti ne mogu sada objašnjavati. Nego, reci ti tatici da li ti se sviđa neko drugo ime. Andrea, na primjer.*

- *O, ne! Znam jednu Andreu. Mnogo je ružna.*

- *Eh, baš šteta. Meni se dopada. A ima li neko drugo ime koje ti se sviđa, osim tvog, naravno?*

Djevojčica odmahnu glavom, gotovo uvrijeđena.

- *Hmmm, onda imamo problem. Ne mogu te ubaciti u knjigu bez imena. Šta da radimo?*

- *Neka se zove Aleksandra – umiješa se i Anđela u kumovanje. – To je baš lijepo ime.*

- *Ne dolazi u obzir!* – naroguši se Lea. – *Kod nas u razredu ima jedna Aleksandra, a zovu je Saška-Vaška. Nego, mogao bi mi dati ime Kristina.*

- *Ali to ime smo već rezervisali za mamu.*

- Pa, šta, neka mama bude Aleksandra. Njoj se dopada to ime – šeretski mi namignu djevojčurak.

- A tebe, Teo, kao da ne zanima moj roman? – obratih se krupnom, četrnaestogodišnjem plavokosom dječaku, zanesenjačkih očiju i razoružavajućeg osmijeha.

- A o čemu pišeš? – upita junior ne podižući oči sa knjige koju je upravo čitao.

- Da ti pročitam neki odlomak? – predložih umjesto odgovora.

Pošto nije uslijedila nikakva reakcija, nastavih kampanju:

- Baš me zanima tvoje mišljenje.

Opet ništa.

- Mami i seki se sviđa – bio sam uporan.

Ovog puta junoša dvosmisleno klimnu glavom, što spremno prihvatih kao potvrđan gest i odmah počeh sa čitanjem.

Dječak odloži knjigu u krilo, podijelivši pažnju na slušanje mog teatralnog glasa, praćenje televizijskog programa i vođenje neprekidnog i bespoštednog rata zadirkivanja i sitnih pakosti sa najmlađim članom porodice.

Po povremenim provalama smijeha na pojedinim škakljivim mjestima budućeg 'bestselera' bilo mi je jasno da me Teo pažljivo prati, dok sam iz Leinih čestih pritužbi u stilu: 'Tata, vidi ga!', shvatio da uspješno održava bar ravnopravan odnos snaga sa neprijateljskom stranom i na tom frontu.

Završivši čitanje podužeg odlomka, iščekujući bujicu pohvala i komplimenata, okrenuh se prema Teu.

- I ... šta misliš? – upitah nestrpljivo, pošto se nesuđeni kritičar nije oglašavo.

- Ne misliš valjda da će to neko čitati? – bezazleno se ogласi junoša.

Nespreman na ovaj neočekivani kritički šamar, zblanuto se zagledah u svog naslijednika i borbeno upitah:

- A zašto? Šta to nedostaje mom umjetničkom blagu?

- Koliko ja vidim, ti samo prepričavaš naše kućne razgovore. Ne znam koga će to zanimati – nemilosrdno će junoša. – Osim toga, ti si, koliko se sjećam, i ranije pokušavao da nešto pišeš, i znaš kako se to završilo.

Ovo je već bilo previše. Nije mu bilo dovoljno što omalovažava i ponižava očevu književnu svetinju koja se stvara tu pred njegovim očima, nego se još drznuo da dira i u lik njenog stvaraoca. Ovako nešto tatica zbilja nije očekivao.

- Hmm... Napisano je mnogo zanimljivih djela koja obrađuju porodične teme. A što se tiče mojih ranijih književnih pokušaja, oni i nisu bili ozbiljni. Bile su druge okolnosti. Tada smo imali mnogo novca, previše obaveza i vrlo malo slobodnog vremena. Sada novca uopšte nemamo, a slobodnog vremena napretek. Prava prilika da proradi moj stvaralački genije – pokušavala je glava porodice da odbrani čast svog literarnog prvjenca i odbije atak na svoj moralni integritet.

- Nego, - prisjetih se – reci mi želiš li sam izabrati svoje ime u romanu, ili...

- A, ne! To zadovoljstvo prepuštam tvom stvaralačkom geniju.

* * * * *

VI

Na ulici sretoh Isidora, mladog profesora muzike. Blago, gotovo dječije lice, ukrašavao mu je vedar i iskren osmijeh. Zanimale su ga neke moje 'teorije' o disanju.

- Svрати sa mnom u 'Dex' – pozva me Isidor. Čekaju me neki prijatelji. Volio bih da ih upoznaš.

U tom trenutku spopade me neki čudan osjećaj. Blago i prijatno podrhtavanje po cijelom tijelu kao da je nagovještavalo neki izuzetno važan događaj. Stoga prihvatih poziv da upoznam Isidorove prijatelje.

Nešto kasnije, u prostranoj polupraznoj sali kafea 'Dex', ugledah prizor od koga mi zastade dah. Za stolom u uglu sjedio je jedan od mladića iz mog sna! Onaj plavokosi! Imao je tako karakterističnu fizionomiju da sam bio potpuno siguran da je to on. Čak mu je i odjeća odgovarala onoj iz sna.

Da čudo bude veće, Isidor me povede prema tom stolu, za kojim je sjedio još jedan mladić koga nisam poznavao.

- Zdravo! – pozdravi ih Isidor. – Ovo je Bob.

Rukovah se sa mladićima jedva skrivajući iznenađenje i poplavu novih talasa unutrašnjih vibracija koje su strujale mojom nutrinom.

Plavokosi se zvao Jovan. Onom drugom mladiću bilo je ime Igor. Njih dvojica živjeli su u susjednom gradu, onom istom u kome sam sanjao

Jovana. Studirali su na likovnoj akademiji i zajedno svirali u lokalnom bendu.

Tokom razgovora Isidor slučajno spomenu moje zanimanje za specijalne tehnike disanja. Ova tema smjesta privuče Jovanovu pažnju. Na njegovo insistiranje, u kratkim crtama izložih hipotezu o vezi između dužine disajnog i životnog ciklusa i uticaju pravilnog disanja na zdravlje. Usput natuknuh nešto i o svom dugogodišnjem praktikovanju nekih specijalnih tehnika disanja.

- Znači, dužina trajanja života zavisi od ritma disanja – zaključio Jovan, očito impresioniran ovim otkrićem. – A da li tu teoriju priznaje i nauka?

U njegovom pitanju osjećao se slabašan prizvuk podozrenja.

- Koliko je meni poznato, naša nauka ne posvećuje tom pitanju baš previše pažnje. Ali pročitao sam o tome neke zanimljive podatke. Ljudi žive u prosjeku oko 70 godina, a udišu vazduh 15 do 18 puta u minutu, dok neke vrste kornjača, na primjer, udahnu oko četiri puta u minutu, a žive oko 200 godina. S druge strane, mačke i psi dišu znatno bržim ritmom od čovjeka, a žive znatno kraće.

Izgledalo je da ovi podaci odagnaše Jovanovu sumnjičavost.

- Možeš li nam reći kojim ritmom ti dišeš? - sumnjičavost pređe u radoznalost.

- Rekao bih da sam otprilike blizu... kornjače.

Ovo poređenje natjera svu trojicu na smijeh.

- Ozbiljno vam kažem. Ovo je veoma naporna i teška disciplina. I zahtijeva dugotrajno i postepeno

prilagođavanje tijela na produženo disanje. U suprotnom, može nestrpljivom vježbaču zdravlje teško oštetiti. Meni je trebalo gotovo 20 godina da disajni ciklus usporim na pet do šest udisaja u minuti.

- Stani malo! Nisi valjda počeo da vježbaš u osnovnoj školi? - čudio se Jovan.

- Ti očito misliš da ja nisam mnogo stariji od vas? – upitah ga.

- Pa, valjda nisi? – dvoumio se sada mladić, mjerkajući pažljivo moje lice. – Mislim da nemaš više od 26 ili 27 godina.

- Eto, vidiš – rekoh. – Očit dokaz da moje tehnike djeluju. Podmladio si me za gotovo 20 godina.

Kasnije, tokom razgovora otkrih da Jovana zanimaju i snovi. Iznosio nam je mnoštvo neobičnih pojedinosti o svojim snovima.

Izgledalo je da sam konačno na dobrom putu da steknem prvog člana „drim tima“.

Bila je to moja dugogodišnja ideja o okupljanju tima sanjara koji bi, koristeći se snovima, dostigli više nivoe i oblike postojanja.

* * * * *

VII

- *Dobro jutro! – pozdravih Anđelu, još bunovan od spavanja.*

Ona već bijaše udobno namještena u svojoj fotelji, sa jutarnjom kafom u ruci i nestrpljivim osmjehom na licu.

- *Ćao, dušo! Moram ti ispričati šta sam jutros sanjala!*

- *Hajde, zapanji me, života ti! – rekoh, namještajući se preko puta nje.*

- *Slušaj! – poče ona žurno, znajući koliko uživam u ovakvim razgovorima. – Nakon što sam jutros ispratila Tea u školu, prilegnem malo u trosjed i ponovo zaspim. Malo potom, osjetim da sam budna i, na uobičajen način, pokušam da otvorim oči, ali one kao da me ne slušaju. Osjećam kako mi očni kapci podrhtavaju od silnog naprezanja, ali nikako da ih podignem. Pade mi na pamet da možda još uvijek sanjam, da sam u REM fazi. Čim to pomislih oči mi se same otvoriše, ali zbog neke čudne intenzivne bijele svjetlosti koja mi je ispunjavala vidno polje, vršeci snažan pritisak na očne jabučice, moradoh brzo da ih zatvorim. Nemaš pojma kako sam se grozno osjećala! Uplaših se da sam oslijepila! Bila sam poput slijepca koji vidi samo bijelo. Tada se sjetim onih naočara za sunce što su ostale od teta Milke – znaš one sa bijelim okvirima što stoje u komodi u spavaćoj sobi. Polako ustajem i oprezno, zatvorenih očiju i ispruženih ruku,*

odlazim u spavaću sobu, u nadi da će mi naočare pomoći da progledam. Dolazim do komode, otvaram gornju ladicu i u lijevom uglu, gdje obično i stoje, napipam naočare. Zatvorenih očiju prilazim prozoru, stavljam naočare i, sa strepnjom otvaram oči. Možeš zamisliti moje razočarenje kada me ponovo zaslijepi ona bijela svjetlost. Sada već dobro uplašena, zatvaram oči, ostavljam naočare, i, sve pipajući, vraćam se u dnevnu sobu. Legnem ponovo u trosjed sve vrijeme mučeći se dilemom da li još uvijek sanjam. U toj zbunjenosti i strahu ponovo zaspah. I opet za kratko, jer malo potom se već ponovo budim, strepeći od pomisli da će me zaslijepiti ona ista svjetlost. Ne mogu ti opisati koliko sam se obradovala kada sam ovarajući oči ustanovila da je opet sve kako treba. I koliko sam se čudila toj košmarnoj realističnosti sna. Toliko je sve izgledalo stvarno da se i sada preispitujem da li je to bio san ili zbilja.

Dok završava svoju priču, oči joj se još cackle od uzbuđenja.

Sve vrijeme pratio sam je pažljivo, ne prekinuvši je nijednom.

- Dušo, pa ti se budiš! – prokomentarisah veselo. - Očito si zakoračila na prvu kapiju sanjanja, kako bi rekao Don Huan...

- O, nemoj, molim te, opet počinjati sa Kastanedom! Pokvarićeš mi čitav doživljaj! –oštro me prekide Anđela, sluteći dalji tok razgovora.

- Ali, dušo, vrlo je važno da ti to rastumačim – nastavih bezobraznom upornošću. – Slušaj me pažljivo. Postoji sedam nivoa ili kapija sanjanja. Prvi

nivo sanjar dostiže kada mu se svijest u snu potpuno probudi, tako da ima utisak da je budan, iako i dalje sanja.

Ovaj uvod kao da malčice pobudi Anđelinu pažnju, i ja požurih da to iskoristim.

- Ti si noćas, dušo, izgleda zakoračila na tu prvu kapiju i imaš sve izgleda da uskoro postaneš 'Alisa u zemlji snova'. To je očit dokaz da se tvoja svijest razvija i proširuje...

- Koješta! Kako može da se razvija svijest odrasle osobe?!

- Može, može, itekako! – nastavih zajapureno. - Potrebno je samo malo samodiscipline, kontrole, treninga...

- Stop! Stop! Stop! Stani! Nije to za mene! – ponovo se pobuni Anđela. Vidim ja kud ti smjeraš. Neću da me mučiš kojekakvim vježbama za 'duh i tijelo'.

Primjetivši kako se sva narogušila i na sam pomen vježbi i discipline, slatko se nasmijah.

- Ali, ti i ne znaš šta propuštaš. Samo trunčica vježbe učinila bi tvoj svijet snova nedokučivim područjem misterije. Stvorila bi novi svijet u kome prostor i vrijeme dobijaju nove, fantastične i nepredvidive dimenzije. Utopila bi se u neobjašnjivu sferu u kojoj se dotiču, prožimaju i stapaju ljudsko i božansko. Stupila bi na stazu koja vodi do Vrhovnog sebe, do Krajnje Suštine Postojanja...

- Hvala! Hvala lijepo! – prekide me Anđela hladno i nezainteresovano, nimalo dotaknuta mojim žarom. – Meni je sasvim dovoljan i ovaj svijet. Shvati

već jednom da ja jednostavno ne želim da i mene uvlačiš u taj tvoj fantomski svijet, u tu tvoju 'Zonu sumraka'!

Izgledalo je da je ovo njen konačan i neopoziv stav oko kojeg nema daljeg raspravljanja i pogađanja. Shvatih da sam ponovo nabasao na čvrst zid otpora, staru, dobro poznatu prepreku za čije rušenje još uvijek nisam imao dovoljno moći.

- Ah, tako znači... – uzdahnuh duboko, nastojeći da promijenim taktiku. – Tvoj ego se uplašio da ne zaluta u zabranjeno područje. Plaši se da ne izgubi prevlast, svoj kraljevski položaj. Plaši se da se ne raspadne, rastoči i iščezne sa pozornice. Ali, neka, to je dobro. To je znak da se osjeća ugroženim, da je opasnost u najvećoj blizini. I uopšte ne griješi. Opasnost je zaista tu. Opasnost za Ego, mislim. Jer, kada se Svijest, taj istinski ljudski gospodar, jednom probudi, kada učini taj podvig buđenja u snu, više nikada neće zaspati starim, čvrstim snom, kakvim je snivao dok se sluga Ego baškario po njegovom začaranom dvorcu, i ne znajući da je samo sluga ...

- E, sad mi je stvarno dosta! – razgoropadi se sluga Ego. – Prešao si svaku mjeru! Nisam ti ja Kristina, pobogu, Božidare! Kud si se toliko zanijeo! Čak ni za ljubav te tvoje knjige ne želim da slušam vječno ista naklapanja...

Odjednom, kao da se nečeg prisjeti, ona zastade u pola rečenice i obrati mi se naglašeno sarkastično:

- Nego ti ta tvoja visokoumna domišljanja prenesi svojoj Kristini. Valjda će ona imati dovoljno strpljenja, želje i volje da te sasluša do kraja.

- *Da znaš, to i nije tako loša ideja! –spremno prihvatih. – S njom ću se sigurno složiti.*

- *Zato što je lik iz tvoje mašte, pa ti neće oponirati?*

- *Ne, nego zato što nije toliki egomanijak kao ti. Ona je sve ono što ti nisi – skromna, krotka, strpljiva ...*

- *Čuj, čuj! – prozbori Anđela ‘krotko’.*

- *Ona nije ni sebična...*

- *Božidare!*

- *... ni posesivna ...*

- *Božidare, gađaću te papučom!*

- *... ni agresivna ...*

- *Baš si odvratn, gade jedan pokvareni!*

- *Ne smijem dalje! Vidim da će proraditi ‘Pobješnjeli Maks’.*

- *More, daću ja tebi pobješnjelog Maksa, stvore jedan prepotentni! Nego, hvataj taj tvoj ogavni rokovnik i vuci se u sobu, pa tamo na miru smišljaj i zamišljaj tu tvoju idealnu žensku. A mene pusti da, kao i obično, smišljam i zamišljam šta ćemo danas jesti i sutra obući. Ostavi me da, kao i obično, čistim, perem, peglam. Da obavljam takve i slične u z v i š e n e poslove koji predstavljaju najefikasnije sredstvo za postizanje duhovne smirenosti. Kad ih sve pozavršavam, možda ću prestati da budem agresivna i posesivna, jer mi od silnog umora neće biti ni do čega.*

* * * * *

VIII

Jovana ponovo sretoh već slijedećeg vikenda. Sjedio je u bašti kafea 'Dex'. Bio je sam i izgledalo je kao da me očekuje. Očigledno mu je bilo veoma drago što me ponovo vidi. Pozvah ga u šetnju do obližnjeg brda na čijem su se vrhu nalazili ruinirani ostaci srednjevjekovne tvrđave. Popesmo se na sam vrh i sjedosmo ispod razgranate krošnje jednog starog hrasta.

Na njegovo insistiranje pokazah mu neke tehnike disanja. Tehniku 'usporenog' disanja demonstrirao sam tako što sam ritam disanja pratio podizanjem i spuštanjem ispružene ruke, vodeći računa da dužinu udisanja, zadržavanja i ispuštanja daha prilagodim mogućnostima novopečenog učenika. Sa zadovoljstvom zapazih da me Jovan prati bez velikih teškoća.

Po završetku vježbi disanja, razgovarali smo o snovima. U jednom momentu mladić nače novu temu – halucinacije. Učini mi se kao da želi da procjeni moje poznavanje ove materije, i to s nekim unaprijed određenim ciljem. Iz njegovog držanja zaključih da se dvoumi da mi povjeri nešto vrlo važno. Stresoh se pri pomisli da bi to moglo biti povezano sa mojim snovima.

- Može li normalan čovjek, pri potpuno čistoj svijesti doživjeti halucinaciju?

Njegovo pitanje još više pojača plimu unutrašnjeg podrhtavanja.

- Naravno! – potvrdih, hrabreći ga. – To i nije tako rijetka pojava. Zašto? Da se tebi to nije desilo?

On me još jednom pronicljivo odmjeri, onda kao da se odluči:

- U stvari ... da – poče zamišljeno, dok mu se vedri osmejak topio na licu. – Samo nisam siguran da li to što mi se desilo mogu nazvati halucinacijom. Bilo je isuviše stvarno.

Mladić nabra obrve zagledavši se nekud unutra, kao da sjećanje pretače u riječi.

- Prošlog mjeseca sjedio sam sa drugarom u kafiću ...

- Da se ne zove 'Speed'?! – prekidoh ga nestrpljivo, prožet velikim uzbuđenjem.

- Otkud znaš? – iznenadi se Jovan. – Da nas nisi nekad viđao tamo?

- Na neki način... da – priznadoh, jedva obuzdavajući unutrašnji nemir. – Viđao sam vas. Ali, nastavi, molim te.

Dakle, taj moj drugar nekoliko večeri ranije imao je u tom kafiću neobičan doživljaj. Dok je sjedio, iznenada se ispred njega materijalizovao neki čudovišni starac. Pojavio se niotkud, tako reći iz vazduha. Predstavio se kao Bob, tvrdeći da je njegovo drugo 'Ja' ...

Pri pomenu starca i materijalizacije, mene zahvati moćan drhtaj od koga se sav stresoh.

- Šta ti bi? – prekide Jovan svoju priču.

- Ništa – rekoh, sad već potpuno uvjeren u čudnu, nevjerovatnu i zamršenu povezanost mojih snova i Jovanove zbilje. – Nego, reci mi kako je izgledao taj ... starac?

- Ličio je na Indijanca duge sijede kose. Star i naboran.

- Da li je još nešto rekao tvom drugaru?

- Govorio mu je nešto kao 'Stvaran sam', 'Ne boj se' i slično. Deni ga je čak i dodirivao. Kaže da mu je izgledao potpuno materijalan.

- Deni? Tvoj drugar?

- Da – potvrdi Jovan i nastavi priču o starcu. – I, kao što se naglo i neočekivano pojavio, isto tako naglo i neočekivano je iščezao. Ispario je u vazduhu u djeliću sekunde.

Jovan me pogleda kao da procjenjuje sa koliko ozbiljnosti pratim njegovu isповijest, a onda nastavi:

- Prije nego što je nestao, taj čudni stvor obećao je Deniju da će se ponovo susresti. I, mada se Deni ozbiljno uplašio, strašno je priželjkivao da se taj susret ponovi. Bio je gotovo opsjednut tim doživljajem. Danima je samo o tome pričao. Možda zato što sam ja bio jedina osoba kojoj se povjerio. Naredne večeri provodli smo u 'Speedu', iščekujući da se Bob pojavi. Ja sam bio potpuno ubijeđen da je Deni halucinirao, ali iz radoznalosti sam mu pravio društvo. Međutim, jedne večeri ono čudovište se zbilja pojavi...

- Jeste li ga obojica vidjeli? – prekidoh ga.

- Da, i to u isti čas! Zaista se stvorio niotkud. U trenutku kada smo ga ugledali sjedio je na sjedištu pored Denija i cerio se nekim odvratnim kezom. Ja

sam bio sleđen od užasa. Po Denijevom uplašenom pogledu shvatih da ga i on vidi. Bio je tako... stvaran... Kao ti i ja. Neko vrijeme trudio se da započne razgovor, a onda iznenada skoči i poče da se osvrće na sve strane. Ko zna zbog čega, pažnju mu privuče narandžasti plišani jastuk na kome je do tada sjedio. Vidjevši kako je zgrabio jastuk s obje ruke, mene obuze neko čudno predosjećanje da će to odvratno biće, ukoliko ponese taj jastuk, zajedno s njim i mene usisati i odvući u neku mračnu i nepoznatu dimenziju Univerzuma iz koje se i sam pojavio. Ta pomisao oslobodi me one strašne ukočenosti, tako da hitro skočih na noge i šćepavši jastuk svom snagom, pokušah po svaku cijenu da osujetim njegovu namjeru. U isti mah, Deni, koji je imao slično predosjećanje, skoči s druge strane pokušavajući da mi pomogne. I dok smo se tako otimali oko jastuka, onaj demon iznenada iščeznu. Jednostavno nestade...

* * * * *

IX

- Dušo, noćas sam napisao neke stihove. Da baciš pogled?

Sumnjičavo i snebivajući se Anđela nevoljko prihvati rokovnik koji joj prosto ugurah u ruke.

- Kakvi sad stihovi?! - čudila se. –Ti nikad nisi pisao stihove.

- Mogu ti reći da sam iznenađen barem koliko i ti - bio sam iskren. – Noćas sam imao neko čudno nadahnuće. Stihovi su prosto navirali, sami od sebe. Zapisivao sam ih kao po diktatu.

Odmahujući glavom u nedoumici, Anđela poče da čita.

POSTANJE

izvoru
stići
težnju
dostići
praskom
odjenuti
svjetlo
skršiti
juče
oživjeti
danas

sunovratom
čula
stremiti
raspadanju
vječnosti
nasrnuti
slobodi
trenutka
sada
zauvijek
ovde
nečujan
zvuk
kroti
sjaj
noći
ushićenje
jedinstva
spoznaju
toči
ječi
sila
stvaranja
drobi
poimanja
jeka
hladan
osvit
vrtoglavih
misli
rasulo

slomiti
opojni
vihor
prošlosti
skršiti
uvir
ljubavi
stijena
sumorno
svjetlucanje
rastopiti
surovost
tišine
raspršiti
nemir
vremena
strmoglavost
svanuće
svijesti
budi
komešanje
čula
opija
doživljaj
silovitog
sunovrata
boja
i zvuka
pljušti
izvor
tajni

šuškeće
pritisak
uspomena
sklisko
tonu
sjećanja
cvili
strepnja
veo
patnje
sagorjeva
gorčina
se rasprskava
siktave
mladosti
ožiljci
čile
vjetri
čemer
vreline
jučerašnjice
život
ushićeno
grli
san
napetost
spoznaje
korača
svemirom
obali
crni

*vrh
jutra
rađa
prestížom
iluzija
šumi
kanjon
jalovih
sumnji
uništen
zjapi
iskonski
hodnik
praskavog
užitka
okršaj
iskri
srećom
vijori
slobodom
palaca
vojskom
drhtaja
ruši
kapije
posvemošnje
lije
izvjesnost
milion
slika
pišti*

samoća
zauvijek
minulih
zabluda
šapat
miline
protiče
kratkom
daljinom
litica
nedoglednih
rastače
sporo
sutra
stisak
otkrovenja
mrv
vječnost
nebo
tren
postah!

U početku, Anđela je čitala ironično i podsmješljivo, zatim ozbiljno i radoznalo, da bi završila oduševljeno i sa respektom.

- Ne mogu da vjerujem da si ti ovo pisao! Ovo baš nimalo ne liči na tebe! ... Ali, mnogo mi se dopada!

* * * * *

X

Sjedim sa Jovanom pod starim hrastom na vrhu napuštene tvrđave. Iza leđa nam je morska pučina, a iza nas se vide brojni stjenoviti planinski obronci neobičnih oblika i položaja. Ovo pusto i mirno mjesto postade naše omiljeno sastajalište.

Gotovo pola sata praktikovali smo vježbe disanja. Na samom kraju treninga osjetih kako počinju da me prožimaju snažne vibracije i podrhtavanja. Shvativ to kao signal da produžim sa tehnikom usporenog disanja. Lagano sam disao još neko vrijeme sve dok se u potpunosti ne stopih sa okolnim mirom i tišinom, a slika u mojim očima posta zamrznut ekran. Istovremeno, iz tijela iščile sav osjećaj materijalnosti. Pretopih se u sliku u mojim očima. Nestade dubine prostora. Granice između mene i svijeta iščeznuše. Prostrani planinski masiv koji mi je ispunjavao vidno polje postade majušno svijetlo ostrvce u beskrajnom okeanu tame koja ga je obavijala. Ono što osjećah kao 'Ja', pretoči se u čisto, bezoblično i bezsopstveno prisustvo koje me je, u sličnoj situaciji, prije mnogo godina, nagnalo da napišem slijedeće stihove:

Nit' sam čovjek,
niti leptir,
niti sjena.
Samo slika
što se mijenja

svakog trena.
Sam sam sebi
publika,
a oči su moja scena.

Kao i tada, bijah samo slika! Samo pozornica.
Pozornica svijesti!

Jovan, koji je znatno ranije prestao sa vježbanjem, ustade da protegne utrnule udove. Nakon kratke šetnje po okolini, ponovo sjede, ovaj put nekoliko metara iza mojih leđa, i tiho me pozva:

- Bobe!

Da bih ga vidio, morao sam da se okrenem za 180 stepeni. Dok sam lagano okretao glavu unazad ugledah fantasičan prizor. Kao da prizor posmatram očima kamere ili fotoaparata, izgledalo mi je da, pri svakom djeliću okretaja, očima snimam po jednu fotografiju i pri tome posmatram kako se sve one slivaju u sliku okolnog prostora kao jedinstvenu cjelinu.

Dadoh Jovanu znak da malo sačeka, a zatim lagano zauzeh malopredašnji položaj, doživjevši reprizu usporenog filma.

Neki unutrašnji poriv natjera me da pažnju usredsredim na udaljena brda koja su se strmo uzdizala u raznim pravcima. Zurio sam u njihove konture kroz zalazeće sunčeve zrake, fasciniran ljepotom prizora. Iako mi je pogled bio čvrst i nepomičan, obrisi brda počеше sami od sebe da se rastaču i pretaču, šarajući ogromne ljudske figure, neobične i gotovo žive.

Naročito impresivne bijahu tri posljednje slike koje vidjeh – muškarac u sjedećem položaju zadubljen u meditaciji, žena koja se ruku sklopljenih na grudima klečeći moli i osoba neodređenog pola koja leži u dubokom transu ili snu.

Već se smrkavalo kada polagano ustadoh i očima dadoh znak Jovanu da je vrijeme da krenemo. Mladić na čijem su se licu nazirali tragovi duboke smirenosti, klimanjem glave prihvati poziv.

Ćutke krenusmo u pravcu grada strmom i vijugavom kamenitom stazom. Nebo bijaše osuto zvijezdama, a čitav kraj obasjan blijedom mjesečinom.

Negdje na polovini puta Jovan, koji je išao ispred mene, bez povoda i objašnjenja iz hoda pređe u lagani trk. Potrčah i ja doživljavajući pri tom još jedno neobično iskustvo. Prateći Jovana na rastojanju od nekoliko metara i dalje sam imao osjećaj bestjelesnosti, ali se tome pridružio novi utisak – utisak nekretanja. Činilo se da stjenovitu stazu koja brzo promiče ispod mene posmatram kroz objektiv kamere koja poskakuje gore-dole, lebdeći nepomično u vazduhu.

U blizini prvih kuća usporismo. Dok smo se primicali osvjetljenoj gradskoj ulici okupanoj šarolikošću boja i oblika, postah oštro svjestan zbunjujuće sličnosti prizora u mojim očima sa scenama iz budnih snova.

‘Da, to je to!’ – puče mi. – ‘Potpuno isti osjećaj! Kao da sanjam!’

* * * * *

XI

- *Sutra idemo u manastir Ostrog – svečanim glasom objavih dugo najavljivanu vijest.*

Već duže vrijeme spremali smo se da posjetimo ovaj manastir poznat po čuvenom pravoslavnom svecu Vasiliju Ostroškom, od naroda prozvanom Čudotvorac, koji je umro prije više od trista godina. Od tada njegovo tijelo, čuvano u manastiru, na čudan i neobjašnjiv način prkosi zubu vremena i slovu prirodnog zakona.

Anđela i klinci sa radošću dočekaše vijest.

- *Hoćemo li moći vidjeti Svetog Vasilija? – upita mala Lea.*

- *Ne znam, cvjetiću – rekoh ozbiljno. – Ako nam dopuste manastirski monasi.*

- *A da li on stvarno izgleda kao da je živ? – nastavi ona.*

- *Ni to ne znam, pilence. Znam samo da neki koji su ga vidjeli kažu da izgleda kao da spava.*

- *Koješta! – umiješa se Anđela. – Sasvim je nemoguće, ukoliko se ne izvrši balsamovanje, da ičije tijelo bude očuvano tako dugo!*

- *Polako, dušo – usudih se da protivuriječim. – Nemoj biti tako isključiva. Znaš i sama koliko čudnih pojava današnja nauka nije u stanju da objasni. Ali ne treba zbog toga poricati njihovo postojanje. Osim toga, ostavi malo mjesta tajni, otkrini vrata misteriji...*

- Čekaj, čekaj! – presječe me Anđela.
– Kada bi bilo po tvome, ispalo bi da Sveti Vasilije i nije mrtav, nego da se nalazi u stanju kliničke smrti. I to svega nekoliko stotina godina.

Sačekavši da Tea prođe ozbiljan napad smijeha povodom Anđeline duhovite opaske, nastavih da branim svoju tezu:

- E, vidiš, tu sam te čekao! To bi moglo biti pravo rješenje ove misterije. Po Don Huanu postoje ljudi koje svoje fizičko tijelo održavaju u stanju sličnom kliničkoj smrti čak i hiljadama godina, živeći za to vrijeme u nekoj vrsti energetskog ili sanjajućeg tijela. Šta znaš, možda je i Svetom Vasiliju uspjelo da ostvari takav podvig.

Anđela me dobrano odmjeri strogim pogledom, a onda, uvrtnjem šake iznad svoje glave pokaza ocjenu o mojoj uračunljivosti i daljoj bespredmetnosti razgovora sa takvom osobom.

* * * * *

XII

Sjedim sa Jovanom na pješčanoj plaži. Okružuje nas večernja tama okupana mjesečinom i šumećim zvucima morskih talasa.

Tek što smo završili vježbe disanja, moju pažnju privuče neki šum u lijevom uhu. Podsjećao je na zvuk koji nastaje pri korištenju specijalne tehnike disanja za koju sam koristio termin ‘moćno disanje’. Iako je do tada nisam praktikovao, bio mi je poznat način njenog izvođenja. Prilikom ovakvog disanja vazduh se kroz nos ispušta na naročit način, što za posljedicu ima glasan zvuk koji se razgovjetno može čuti čak i na udaljenosti od nekoliko metara.

U prvi mah pomislih da taj zvuk proizvodi Jovan svojim disanjem. Možda želi da me iznenadi svojim poznavanjem te tehnike koju mu nikad nisam demonstrirao?

Naglo se okrenuh prema njemu, pažljivo osluškujući i motreći Jovanovo disanje. Istog trena onaj zvuk odjednom iščeznu. Jovanovo disanje bilo je sasvim uobičajeno, tako da ga nisam mogao dovesti u vezu sa uzrokom moje nedoumice. Ali, čim prestadoh da gledam u Jovana, onaj šum se ponovo javi. Ovaj put sažnije i razgovjetnije. Pomislih da ga možda stvaraju morski talasi koji udaraju u pješčanu obalu. Naćulih uši i počeh pažljivije da osluškujem. Sad sam jasno čuo zvuke talasa uporedo sa onim zvukom. Ponovo posumnjah da Jovan možda tjera neku šegu.

- Da li ti to dišeš? – upitah, naglo se okrećući prema njemu.

- Kako misliš? – odvrati mladić zbunjeno.

- Hoću da kažem da li dišeš glasno...? Evo ovako... - i počeh da oponašam ono disanje, koje volšebno presta čim se okrenuh prema Jovanu.

Mladić sasvim razuvjeri moju sumnju, pokazavši mi da diše sasvim bešumno.

Sada me ova misterija sasvim zaokupi, te svu pažnju usmjerih na slušanje, pazeći, za svaki slučaj, krajičkom oka i na Jovana. Vrlo brzo disanje se ponovo javi šepureći se širokom lepezom varijacija različitih po ritmu i intenzitetu. Tada mi se učini kao da taj zvuk dolazi odnekud iz unutrašnje strane uha, da ne pripada vanjskom svijetu. U nedostatku boljeg objašnjenja zadovoljih se uvjerenjem da se radi o nekoj vrsti slušne halucinacije ili nekog slušnog poremećaja.

Pažnju mi tada privuče nešto još neobičnije. Uočih najprije slabašan, a onda sve izraženiji poremećaj vizualne percepcije. Prizor noćnog neba osutog zvijezdama koje se ogledaju u blještavim naborima morskih talasa obasjanih mjesečinom, postajao je sve jasniji i oštrij, cakleći se nezamislivim sjajem. Istovremeno je postajao blago zakrivljen i ispupčen, poput unutrašnje strane džinovskog, sjajnog i neprozirnog mjehura.

Buljeći opčinjeno u taj fantastični prizor postadoh svjestan da se zakrivljenost gigantskog mjehura podudara sa lukom mojih očnih jabučica.

Prože me zapanjujuća spoznaja:

- JA SAM JAJE! JAJE KOJE OPAŽA! JAJE SVIJESTI!

Polagano ustadoh. Podižući se, bio sam prinuđen da se pridržavam za hrapavu stijenu iza mojih leđa. Suočen sa potpunim odsustvom osjećaja tjelesnosti, poput papirnatog zmaja lebdio sam usidren nogama za pjeskovito tlo, a rukama za čvrstu stijenu.

- Šta ti je, Bobe? – upita me Jovan primjetivši moje probleme sa ravnotežom.

- Ništa... Samo pokušavam da pronađem svoje tijelo – našalih se.

Načinih nekoliko koraka ne osjećajući tlo pod nogama, kao ni noge uostalom. Savladavši vještinu kretanja ‘na daljinsko upravljanje’ šetkao sam se ispred zbunjenog Jovana i, šepureći se poput pauna, pokazivao mu da umijem da hodam.

U isto vrijeme osjetih snažne unutrašnje pulsacije koje su me u pravilnom ritmu nadimale i skupljale poput mjeha. Pratile su otkucaje srca!

Dugo sam te večeri uživao u nekom svemoćnom osjećaju koji je donosilo to poigravanje čulnim utiscima i nedostatkom sile teže, zaboravivši na ono čudno disanje u lijevom uhu.

Međutim, kada sam se, još uvijek ‘lebdeći’, vraćao kući, ti čudni zvuci javili su se ponovo čim sam se rastao sa Jovanom i pratili me ostatak noći, sve dok nisam zaspao.

* * * * *

XIII

Evo nas na putu prema manastiru. Posljednju etapu u dužini od oko 11 kilometara prelazimo pješice.

Uzak, vijugav asfaltni put uspinje nas stjenovitim obroncima Ostroga, planine po kojoj je manastir dobio ime, a svetac nadimak Ostroški.

Divan sunčan dan, čista nedirnuta priroda, tišina koja se uvlači u svaku poru bića i strmi pogled od kojeg zastaje dah, tvore neponovljiv prizor koji se trajno utiskuje u sjećanje.

Mala Lea svaki čas ukazuje na položaj i udaljenost vidikove linije o kojoj je tih dana učila u školi, dajući nam povod da često zastajkujemo i sa gotovo okomite ivice puta bacamo zadivljene poglede na prostranu zelenu dolinu dole ispod nas.

Posljednjih nekoliko kilometara najstrmijeg dijela puta prolazimo šumskom prečicom, koju izabramo zbog hladovitog zaklona. Lea i ovaj put opravda nadimak 'Turbo', hitro i spretno grabeći kamenitom stazom daleko ispred ostalih članova mini ekspedicije, veselo nas bodreći da ne posustajemo.

- Divnog li manastira! – ote se Teu uzvik divljenja kada se na izlasku iz šume iznad naših glava ukaza vertikalno pročelje manastira u svoj svojoj monumentalnoj ljepoti.

U visoku okomitu liticu, kao čekićem isklesanu, manastir se uklopio poput kakvog bisera, ističući se svojom bjelinom. Svojom lokacijom, položajem i

oblikom, ova prelijepa građevina uočljivo pokazuje težnju svog tvorca da se što više primakne nebu.

Na velikoj metalnoj ploči na samom ulasku u hram, upoznasmo se sa kraćim podacima o manastiru i njegovom osnivaču i graditelju - Svetom Vasiliju. Svetitelj je rođen davne 1610. godine u Hercegovini. U dvadesetoj godini života već se okitio visokim sveštenečkim zvanjima. Neko vrijeme boravio je u Rusiji i na Svetoj gori. Posljednjih 15 godina života proveo je u ovom manastiru gdje je, u dubokoj pobožnosti, umro 1671. godine.

U narodu je široko rasprostranjeno uvjerenje da su mošti ovog sveca zadržale čudotvorne moći po kojim je bio nadaleko poznat još za života. Rijeke posjetilaca slivaju se na ovo mjesto u potrazi za lijekom, utjehom, molitvom. Nadaleko se pronio glas o mnogim čudotvornim iscjeljenjima duha i tijela, čak i nekih najtežih i neizlječivih bolesti.

Nakon kraćeg razgledanja manastirskog zdanja, nađosmo se u prostoriji u kojoj se čuvaju ostaci ruku nekog nesrećnog dječaka, ubijenog od turskih vojnika još u srednjem vijeku. Među mnogobrojnim posjetiocima moju pažnju privuče visok crnokos mladić čiji je ozbiljan i smjeran pogled odavao osobu potpuno posvećenu božijoj službi. Iako na sebi nije imao sveštenečku odoru, pretpostavih da pripada manastirskom osoblju.

Nakon što mi je potvrdio da pripada manastiru, upitah ga za tijelo Svetog Vasilija. Mladi duhovnik nam objasni da su svečeve mošti izložene u jednoj od

prizemnih prostorija i da svako ko to želi može da ih vidi.

- A da li mu se može vidjeti lice? – nastavih radoznavo.

- Ne. Prema manastirskim pravilima tijelo se čuva ispod pokrova – glasio je odgovor.

- Može li ga iko vidjeti bez pokrova?

- Samo jednom godišnje, na njegov praznik, i to prilikom presvlačenja. Tada ga, pored sveštenih lica, mogu vidjeti i posjetioci koji se tom prilikom zateknu u manastiru.

- Da li si ga ti vidio bez pokrova?

Mladić odmahnu glavom.

- A da li si od onih koji su ga vidjeli čuo kako izgleda? – bio sam bezobrazno uporan.

Momak se malo zamisli, kao da bira riječi:

- Oni koji su ga vidjeli kažu da izgleda ... gotovo kao da spava.

Lecnuh se na ove riječi i pogledah u Anđelu kao da sam upravo osvojio poen u igri.

Pokušah navesti razgovor na brojne priče o ukazanju svečevog duha pojedinim osobama u snovima i na javi, ali po mladićevom bojažljivom izvrđavanju i Anđelinim šifrovanim pogledima shvatih da sam zašao u anatemisano područje i obustavih unaksno ispitivanje.

Najzad se uputismo u prostoriju u kojoj se čuva svečevo tijelo.

Prođosmo ispod lučno nadsvođenog kamenog prolaza koji je toliko nizak da gotovo od svakog odraslog posjetioца zahtijeva da se sasvim pogne, kao

da tim činom ukazuju poštovanje svetitelju pri ulasku i izlasku iz njegove ćelije.

U dnu prostorije, koja u stvari predstavlja vještački oblikovanu i dozidanu kamenu pećinu, na kamenom postolju leži omanji drveni sanduk sa otvorenim poklopcem. Unutar sanduka, kroz ukrasni crveni pokrov, naziru se obrisi malenog tijela u ležećem položaju. Ispod pokrova proviruju samo šake pokrivenne rukavicama i malena stopala presvučena nekom vrstom platnene obuće nalik mokasinama.

Sačekavši da prostoriju napuste dvije žene poodmaklih godina, izdvojih se od moje družine i istupih pred sveca. Slijedeći dotle viđenu proceduru, sagnuh se i cjelivanjem drvenog krsta koji ležашe na sredini pokrova, odadoh poštu čudotvornom svecu. Usput pokušah čulom mirisa ispitati okolni vazduh u njegovoj neposrednoj blizini, ali ne otkrih ništa neobično. Neko vrijeme proučavao sam konture tijela koje su se jasno ocrtavale ispod pokrivača, bez jasne ideje o tome šta da učinim, kažem ili pomislim, a onda, razočaran potpunim izostankom bilo kakvog dešavanja sa etiketom 'čuda', povrijeđen svečevim ćutanjem i ignorancijom, povukoh se natraške. Na trenutak kao da posumnjah i u njegovo čudotvorstvo!

Kada se vratih do ulaza, Anđela i klinci ponoviše već viđenu proceduru, kratko se zadržavajući u svečevoj blizini.

Napolju načas zastadosmo da razmijenimo utiske. Na moje razočarenje, ispostavi se da ni ostali nisu zapazili niti doživjeli ništa neuobičajeno.

U stvari, jedino 'neobično' iskustvo doživio sam upravo ja – izlazeći iz svečeve odaje udario sam glavom u nadsvođeni lučni prolaz.

- Vidjeste li kako tresnuh glavom u onaj kameni prolaz na izlasku iz ćelije? - upitah, zagledavši im se u oči, kao da među njima tražim krivca vlastite nesmotrenosti.

Njih troje prsnuše u smijeh, ali niko ne potvrdi da bijaše očevdac tog 'čuda'. Videći kako sam ih oraspoložio nasmijah se i sam.

- Mora da me je Sveti Vasilije kaznio što na trenutak posumnjah u njegove čudotvorne moći. Vjerujte da sam vrlo pažljivo odmjerio visinu prolaza i sagnuo glavu i više nego što je bilo potrebno, ali svod se nekom neshvatljivom brzinom spustio i tresnuo me po glavi.

Sad se nesuđeni svjedoci nesvakidašnjeg 'čuda' još slađe nasmijaše.

* * * * *

XIV

Ideja o okupljanju ‚Drim tima‘ sve češće se nametala. Za njeno ostvarenje bila je potrebna samo jedna malenkost – nedostajali su saučesnici za tu igru.

Nedostajali su mi sanjari čija budnost funkcionije tokom snova i prevodi ih preko suptilne granice koja dijeli svijet običnih od lucidnih snova.

Pošto sam godinama uzalud čekao da sretnem pravog sanjara, odlučih napokon da ga ‚napravim‘. Na osnovu nekih Jovanovih snova zaključih da je ovaj mladić sasvim blizu granice lucidnosti, i da mu možda mogu pomoći da je prekorači. Na to me je tjerala neka unutrašnja prisila, ali i onaj moj san koji prihvatih kao očigledan znak u tom pravcu.

Da bih ostvario ovu namjeru, odlučih se na neobičan eksperiment: da utičem na Jovanovu svijest putem snova.

Te večeri, pred spavanje, komandovao sam sebi da mladića ponovo sanjam. I usnih ga te noći:

Letim visoko, ispod samih oblaka. Rano jutarnje sunce polagano navlači nebu uobičajenu odeždu. Plovim u vodoravnom položaju, pogleda usmjerenog prema tlu, uživajući u čarima ptičije perspektive. Ispod sebe vidim neki grad. Ponirem sve niže i prepoznajem grad u kome sam sanjao Jovana. I dalje se spuštam i na jednom prostranom platou ugledah usamljenu priliku.

- Jovan! – pomislih u trenutku kada ga prepoznah.

Istovremeno se prisjetih i svoje namjere da ovom mladiću pomognem da postane sanjar.

I dok ga posmatram kako korača teškim, usamljenim korakom, on kao da postaje svjestan mog prisustva. Naglo zastade i podiže glavu prema nebu zapanjeno zureći u mom pravcu. Zatim, kao da se nečeg uplašio, najprije kleknu, a onda se potpuno presamiti, čelom dotičući tlo.

Lebdeći opisujem široke, a zatim sve uže krugove oko njega, približavajući mu se.

Pri samom tlu podižem se u vertikalni položaj, ovlaš ga dotičem stopalima po leđima i spuštam se na tlo ispred njega.

Mladićevo tijelo, dotle kruto i ukočeno, počinje iznenada da se trza i grči. Posmatram kako se talasa kao da ga potresa neka golema sila kojoj nije u stanju da se odupre. Otimaju mu se glasni i nekontrolisani jecaji koji mu kidaju tijelo. Zatim se lagano smiruje i opušta. Podiže glavu prema meni očiju prepunih suza i nijeme, neizrecive sreće.

Pogledi nam se susreću. Gledamo se neopisivo dug trenutak u kome mu snažno sugerišem: 'PROBUDI SE!'.

* * * * *

XV

Sjedim u prijatnoj zavjetrini i posmatram pobješnjele morske talase koji se silnom, praiskonskom snagom valjaju prema obali.

Bjesneći i pjeneći, uporno i neumoljivo pokušavaju razoriti, potkopati i potisnuti nepokretno kopno koje se ispriječilo na njihovom putu, i tako bar malo, za mrvicu prostora, za komadić vremena, produžiti svoje trajanje.

Fijuci snažnog vjetra kao da se utrkuju i nadjačavaju sa brzinom i snagom mora.

Uljuljkan u toplu, prijatnu sjetu u kojoj se čini da je vrijeme stalo, osluškujem tihe glasove prošlosti. Posmatram kako spontano i lagano oživljavaju vizije sjećanja. Prizori bliske prošlosti poput jasnog i prozirnog pokrova titraju i plešu preko slike uzburkanog mora i zvuka nezadovoljnog vjetra.

* * * * *

XVI

Čim me ugleda Jovan sinu, trijumfalno se smiješeći.

- Hej, čovječe, probudio sam se! – viknu umjesto pozdrava.

Pogledah ga upitno.

- Ama, čovječe, jutros sam se probudio u snu! – galamio je, očigledno snažno uzdrman jutrošnjim doživljajem. – Znaš ono što si mi pričao o ‘budnim’ snovima – sanjaš, a budan si! A tek kakav je bio san, da ne povjeruješ! Nikada tako nešto nisam sanjao! Sve kao na javi!

Sačekah da se malo smiri, a onda zatražih da ispriča pojedinosti.

- Sanjam kako idem na autobusku stanicu... – dok počinje da priča oči mu još plamte nemirom, a lice sija radošću. – Rano je jutro. Sunce tek što je granulo. Žurim na prvi jutarnji autobus. Koristim prečicu preko gradskog trga na kome još nema prolaznika. Odjednom, nešto me natjera da pogledam gore u nebo. Visoko gore, ispod samih oblaka ugledam veliku kuglu blještave svjetlosti koja se presijava u svim mogućim bojama.

‘Vanzemaljci’! – pomislim i toliko se uplašim da se od straha probudih. Ali, iako sam bio potpuno budan, ništa manje nego upravo sada, san se nastavlja. Zamisli, molim te, znam pouzdano da sam budan, svjestan sam i položaja svog fizičkog tijela u krevetu,

ali u isto vrijeme osjećam i ovo drugo tijelo u snu koje stoji nasred trga i uplašeno zuri u onu tajanstvenu kuglu na nebu.

Nemam, međutim, mnogo vremena da se iščuđavam ovom čudnom stanju jer mi nešto odvlači svu pažnju u scenu iz sna.

- Ono nisu vanzemaljci – sugerisao mi je neki unutrašnji glas. – To je Isus Hrist!

U trenutku kad to pomislih, zraci iz one kugle eksplodiraše šireći se u svim pravcima, preplavivši nebo fantastičnim spektrom boja nezamislive ljepote, tvoreći najljepši prizor koji sam ikada vidio.

Bio sam potpuno siguran da je Hrist uzeo materijalni oblik te kugle svjetlosti i da je tu zbog mene. Osjećao sam da me posmatra. Znao sam da sam u njegovoj milosti. Moje misli kao da pokrenuše kuglu i ona poče naglo da se spušta opisujući spiralne krugove. Saznanje da sam u milosti ovog predivnog svjetlosnog bića, ispuni me talasima silnog ushićenja i grčevima u predjelu stomaka, toliko jakim da sam bio prinuđen da kleknem i priljubim stomak i grudi uz butine, položivši laktove i čelo na samo tlo. Osjetih da se svjetlost sasvim približila, da kruži iznad mene, i da mi nešto lagano i vazdušasto bosim stopalima prelazi preko leđa. Znao sam da se to biće svjetlosti preobrazilo u ljudski oblik i da želi nešto da mi saopšti. Od ove pomisli prožeše me talasi neizrecive sreće, ljubavi i poštovanja prema tom biću, toliko jaki da sam glasno jecao i ridao poput djeteta, dok mi se tijelo treslo i podrhtavalo, zahvaćeno vrtlogom slatke energije.

Želja da ga vidim nekako nadvlada unutrašnji nemir i ja polako otvorih oči i podigoh glavu.

Pred sobom ugledah božanski lijepog mladića, duge, zlatnožute kose. Blještavo bijeli haljetak spuštao se do nožnih članaka, otkrivajući nježno bijela, bosa stopala. Njegovo lice, kao i cijelo tijelo, zračilo je ljubavlju, znanjem i blaženstvom. Smješio se posmatrajući me očima u kojima su bljeskali odgovori na sve misterije Univerzuma, podstičući me da se prisjetim nečeg neizmjerljivo važnog.

U jednom trenutku, te bezvremene oči me potpuno progutaše i ja se sjetih šta mi poručuju.

- PROBUDI SE! – odjekivalo mi je u glavi.

Istog časa, svojom podsviješću dodirnuh nešto duboko i nedodirljivo, od čega me spopade tako užasan strah od koga se naglo probudih, sav okupan u znoju. Ovog puta se zaista probudih.

* * * * *

XVII

RAT!!!

Sve je počelo iznenada za jedne i sasvim očekivano za druge.

Govorio sam Anđeli da se sklonimo na vrijeme, dok se zvijer rata još začinjala, tek nejasno i neodređeno prijeteći da izraste u pomahnitalu neman koja proždire gotovo sve što dohvati.

Iznosio sam mnoštvo argumenata uobličениh u vizije mogućih dešavanja:

- Ako počne rat, zatvoriće se putevi – govorio sam.

- Neka – odvrćala je Anđela.

- Ako zatvore puteve, neće biti hrane, gladovaćemo - govorio sam

- Neka – ostajala je uporna.

- Podijeliće nas na nacionalnoj osnovi na „naše“, „njihove“, i „one“, a znaš dobro da smo mi ovde u manjini – govorio sam.

- Neka – uzvrćala je nepopustljivo.

- Biće pucnjave i granatiranja – govorio sam

- Neka.- ponavljala je.

- Mene će možda pokušati prisilno mobilisati u vojsku – govorio sam.

- Neće – ostala je nepokolebljiva.

Neka, pomislih na poslijetku, pomirivši se sa njenim izborom. Ostaćemo. Biće to prava prilika da se

i Anđela konačno i neopozivo uvjeri u postojanje viših principa po kojima Svijet funkcioniše.

Neka, biće to nova igra, ozbiljna predstava u kojoj će glavni akteri biti Život, Smrt i Neizvjesnost.

Neka, odlučih, n a m a se neće dogoditi nikakvo zlo, nikakva teška nesreća, a male nevolje i nedaće samo će popraviti ukus onoga što će doći poslije – radosti mira i slobode.

I ostadosmo!

* * * * *

XVIII

- Zbilja, šta su snovi?

- Hmm, vrlo teško pitanje – priznadoh.

– Za većinu ljudi san je samo puka, bezvrijedna uobrazilja, nedostojna ozbiljne pažnje. Za neke snovi predstavljaju ponovno proživljavanje potisnutih i zaboravljenih doživljaja. Za druge je to slikovna konverzacija između nesvjesnog i svjesnog... Ali snovi su nešto mnogo više od svega toga, u šta si se i sam uvjerio, pretpostavljam.

- Da, u pravu si – složi se mladić. – Poslije onog čudnog sna potpuno sam zbunjen. Ne znam kako da definišem snove.

- Postoji krupan problem u vezi sa definicijama. Vrlo zanimljiv problem. Da bismo definisali bilo koji pojam, prinuđeni smo da se služimo drugim pojmovima i tako se uvlačimo u začaranu močvaru iz koje nema izlaza. Problem definisanja snova nosi u sebi dodatnu teškoću – kako razlikovati snove od zbilje. S ovim teškim pitanjem hvata se u koštac svaki sanjar koji prekorači prvu i najtežu prepreku u ovladavanju vještinom kontrolisanja snova buđenjem uobičajene dnevne svijesti za vrijeme spavanja. Takav sanjar prinuđen je da sebi postavi neizbježno pitanje: nije li i ono što zovemo java - samo san.

- To me podsjeti na onog drevnog kineskog filzofa koji se poslije jednog sna pitao da li je on

čovjek koji je upravo sanjao da je leptir, ili je leptir koji upravo sanja da je čovjek.

- Dobar primjer – pohvalih ga. – Ali ono što mene zanima nije definisanje snova, nego otkrivanje postupka za otvaranje tajnih vrata koja vode u te zanosne rajske odaje, u taj čarobni svijet čuda.

Zagledah se pažljivije u mladića, kao da procjenjujem može li od Jovana postati Alisa u zemlji snova.

- Čini mi se da se ponašaš kao da ključeve tih zanosnih odaja upravo držiš u džepu! – našali se Alisa.

- Hmm, otvaranje takvih vrata ključevima bilo bi suviše prozaično. Meni se više dopada neki finiji način, recimo kao ono u bajci: 'Sezame, otvori se!' ili: 'Otvori Se za me!'. U stvari, jedino što je potrebno jeste da svoju želju za ulazak u taj svijet izraziš u obliku zapovijesti. Ali zapovijesti u čije izvršenje nimalo ne sumnjaš. Kao kad nešto poželiš potpuno i do kraja, tako da se istopiš i nestaneš, a samo želja ostane.

- Ali, kako postići tako čistu želju? Ima li kakav recept za to?

- Naravno! – našalih se. – Tri puta po jedna mala želja na dan, najbolje prije jela, jedna srednja želja svako veče pred spavanje, i jedna velika želja što više puta tokom dana.

Pošto se obojica nasmijasm ovoj šali, primakoh se Jovanu kao da želim da mu saopštim nešto povjerljivo i produžih tišim glasom.

- Znam jedan pouzdan i provjeren način. – smanjivši ton gotovo do šapata, nastavih naglašavajući riječi. – **MORAŠ POSTATI POSMATRAČ!**

- Posmatrač?! ... A šta treba da posmatram?

- SVE! Bukvalno sve! Treba da posmatraš sve što vidiš ... čuješ ... osjećaš... Treba da posmatraš kako dišeš, hodaš, jedeš, misliš, čitaš, razgovaraš... Treba da posmatraš sebe dok sve to posmatraš. Treba da posmatraš i samo posmatranje, sve dok se kao posmatrač potpuno ne istopiš i nestaneš, a ostane samo...

- ... posmatranje! – dovrši Jovan.

- Bravo! Brzo učiš!

- Mislim da mi se nešto slično već događalo, ali samo nakratko – nasmiješi se mladić.

- Odlično! Onda vjerovatno shvataš o čemu govorim. Sada ti još samo ostaje da naučiš jednu naročitu tehniku posmatranja. Vidiš li kako sada gledam?

Mladić se naže naprijed, ispitivački se zagledavši u moje oči.

- Vidim da gledaš nekako čudno, ali ne mogu to bliže objasniti – prizna poslije nekoliko trenutaka.

- To je ta tehnika kojoj želim da te poučim. Bitno je da dok gledaš imaš u fokusu cijelu sliku, da ne izdvajaš detalje, da ne gledaš ni vani, ni unutra. Budi u sredini! Budi ta slika u tvojim očima! BUDI EKTRAN SVIJESTI!! Ako budeš u stanju da gledaš dovoljno dugo na taj način, i to u svakoj prilici – dok hodaš, razmišljaš, razgovaraš... – rezultat će biti fascinantan. Ono što sada sebe naziva Jovan, istopiće se i pretočiti u posmatrača bez identiteta, EKTRAN ČISTE SVIJESTI, pravi, pravcati ekran na kome se bez prekida smjenjuju filmovi jave i filmovi sna! Sve ljepši

i sve uzbudljiviji! Tada ćeš biti u prilici da, umjesto jednog jedinog kanala – kanala koji zovemo Java, koristiš i drugi – kanal Snova, čije se bogatstvo sadržaja i programa ne može opisati!

Neko vrijeme odmjeravao sam utisak svojih riječi. Sabrana pažnja, ozbiljan i zainteresovan izraz lica i nijemo, intuitivno razumijevanje koje mu je sijalo u očima, učiniše mi se kao signal da je vrijeme da mladiću otkrijem svoju namjeru o stvaranju “Drim tima”. Ali, prije toga još malo pripreme:

- Čovjek u svom razvoju prolazi kroz više faza. Znaš ono - id, ego i super ego. Meni se više dopadaju izrazi Glumac, Posmatrač i Igrač. Kada kažem glumac, imam u vidu naročitu vrstu glume – glume u kojoj glumac nije ni svjestan da glumi. Dakle, ‘glumac’ pod navodnicima. Takva vrsta ‘glume’ počinje već sa prvim protepanim glasovima i riječima i traje sve dok čovjek ne postane svjestan svoje glume. Šta misliš šta se tada dešava?

- Vjerovatno postaje Posmatrač.

- Upravo tako. Rastući i razvijajući se čovjek postepeno postaje svjestan svoje glume, polako se preobražavajući u Posmatrača. Istina, on je i dalje pretežno Glumac, ali sada je u stanju da se, povremeno i ponekad, pridruži Tvorcu u posmatranju svoje glume, pa čak i da potpuno svjesno odigra pokoju rolu. Međutim, sa prvim buđenjem u snu, Posmatrač u čovjeku definitivno potiskuje Glumca u drugi plan. Tek tada rađa se pravi Posmatrač. Tek tada pucaju i kidaju se najdeblje spone kojima je ljudsko ‘Ja’ vezano za fizičko tijelo. Jednom probuđen, sanjar se u svojim

snovima postepeno oslobađa okova materije. Slobodan i nesputan, počinje da uživa u neslućenim čarima novog svijeta. Očaran i zanesen položajem vrhovnog i neograničenog gospodara svog sanjanog svijeta, Posmatrač postepeno uviđa nepostojanje suštinske razlike između svijeta snova i svijeta stvarnosti, između sebe kao posmatrača, i onoga što posmatra. Konačno postaje svjestan Jedinstva svega postojećeg, i napokon spoznaje zašto glumi, zašto posmatra i zašto postoji. Najzad mu se razotkriva svrha i smisao Postojanja.

- Već dugo tražim odgovore na ta pitanja.

- prekide me Jovan zainteresovano.

- Većina odgovora bavi se gotovo isključivo pitanjem svrhe ljudskog bitisanja, zanemarujući razloge postojanja Života i Svijeta uopšte. Međutim, Posmatraču se nakon dugotrajnog i istrajnog posmatranja razotkriva da svrha i smisao svekolikog postojanja jeste... -napravih kratku pauzu da bi ono što imam da kažem dobilo na značaju. - ...IGRA! Vječna božanska igra! ... Svijet se posmatraču ukazuje kao predivno, neuporedivo i neponovljivo more Igre, u kome život svakog pojedinog bića predstavlja tek jednu kap, samo prolaznu epizodu. On v i d i da sve igra i pleše, počev od najsitnijih čestica, do zvijezda i galaksija. On v i d i da je s a v život ispunjen Igram. Čak i ljubav, čak i rad, čak i rat... On spoznaje Svijet kao vrhovnu Igru, magičnu predstavu u kojoj su glumci, scena, igra i publika nevidljivim nitima vezani u neraskidivu cjelinu, suštinsko jedinstvo. Okupan tim saznanjima, do vrha ispunjen blaženim zadovoljstvom,

Posmatrač uranja nazad u more Igre, okean pustolovine. Uživajući sve više u neodoljivim čarima Igre, posmatrač se lagano i neprimjetno preobražava u Igrača, koji sve više glumi svjesno. Počinje da bira uloge, scene, scenario i druge elemente Igre, stičući vremenom sve veću slobodu u kreiranju vlastite Igre.

- Moram priznati da mi je tvoj odgovor pomalo ... čudan – mladić me je gledao u nedoumici. – Ne znam kako se u igru uklapaju zlo ... patnja ... bol...

- Da – nasmiješih se - ako je sve Igra, čemu bol i patnja, otkud strah, jad, bijeda? Zašto smeće, trulež, prljavština? ... Prvo, zato da bi Igra bila složenija, bogatija i zanimljivija, da bi bila uvjerljivija i primamljivija. Drugo, kada bi iz života uklonili sve što je negativno i nepoželjno, ono što bi ostalo izgubilo bi svoje pozitivno i poželjno određenje. Život bi postao samo pustoš. Močvara. Dosadna čamotinja u kojoj nas nikad ne bi obasjali ni sreća, ni zadovoljstvo, niti bi ikada zasijala želja ili nada.

- A šta je sa smrću? – izbací mladić novu strijelu sumnje.

- Ah, i tebe muči ta malenkost! –nasmiješih se, pošto sam očekivao to neizbježno pitanje. – Razmisli malo. Čemu život, ako nema smrti? Čemu Igra, ako nema kraja? Čemu snovi ako nema dana? ... Smrt je ono što životu daje mjeru i vrijednost. S druge strane, smrt je nužni i neophodni predah, kratka pauza između dva čina Igre, u kojoj dolazi do promjene glumca, uloge, scene...

Tada se prisjetih ‚Drim tima‘ i naglo promijenih temu.

- Nego, čini mi se da se malo udaljih od nečeg važnog. Vidiš, ja se već duže vrijeme zanosim idejom da okupim ekipu, tim sanjara koji bi se poigrali i eksperimentisali snovima. Da li bi poželio da se nađeš u takvom timu?

- Od sveg srca! – prihvati mladić spremno. – Vrlo primamljiva ponuda... Ali, reci mi imaš li već nekog u timu?

- Za sada nikog. Nije baš lako naići na prave sanjare. Na one koji su u stanju da se probude u snu... Ali možda ti znaš nekog?

- Čini mi se da bi moj drugar Deni bio pravi momak za tim. Ti ga ne poznaješ, ali to je momak s kojim sam imao onaj uvrnuti doživljaj u 'Speedu'. Mislim čak da je imao i budne snove.

- Odlično! – obradovah se. Onda već imamo mini tim od tri člana. Ukoliko Deni pristane, naravno.

- To prepusti meni. Mislim da će Deni biti oduševljen.

* * * * *

XIX

RAT!!!

Na drumovima preko noći iznikoše barikade, punkтови, minske i druge prepreke, budno čuvane od naoružanih ljudi u uniformama svih boja i oznaka.

Za kratko vrijeme isprazniše se prodavnice.

Nestade hrane.

Još brže podijeliše nas na „naše“ „njihove“ i „one“ . Mnogi od onih koji se ne pridružiše „svojima“, bjehu izloženi nasilju, mučenjima, zlostavljanju i poniženjima, samo zato što njihovi mučitelji, ali ni većina pasivnih posmatrača, nisu bili svjesni činjenice da se radi o jednom narodu, religijom pocijepanom u tri nacije.

Zavijanje sirena za uzbunu, eksplozije granata u neposrednoj blizini, rafalni i pojedinačni pucnji u gradu i okolini, postadoše svakodnevna stvarnost, a život se pretvori u danonoćni strah, mučnu neizvjesnost, napeto iščekivanje.

U pogledima mnogih nesrećnika, u samom početku, naziralo se iznenađeno i zbunjeno ‘ZAŠTO?’, da bi već poslije prvih mjeseci nesreće preraslo u očajničko i gotovo beznadežno ‘DOKLE?’

A traženog odgovora i opravdane nade u skori prestanak neželjenog zla, niotkud!

* * * * *

XX

- Ovo je Deni – predstavi mi Jovan visokog crnokosog mladića, ozbiljnog, prijatnog lica.

Ovog puta ne bijah mnogo iznenađen kada u Jovanovom drugaru prepoznah svog starog ‘poznanika’ iz sna. Bijaše to onaj isti mladić koga sam prvi put sanjao u kafeu ‘Speed’.

Izgledao je potpuno isto kao u snu. Duga crna kosa u sitnim kovrdžama pokriva mu ramena. Zrači snagom i ozbiljnošću, ali i optimizmom i vedrinom. Iz pogleda i držanja izbija samouvjerenost, a iz pokreta samosvijest.

Sjedosmo na osamljenu klupu u gradskom parku, ispod široke krošnje ogromnog eukaliptusa.

- Kao što sam ti rekao, Deniju se dopala tvoja ideja – prekide Jovan tišinu.

- Čovječe, pa to je fenomenalana ideja! – prihvati Deni bodro. – Ja sam se i sam zanosio sličnim planovima, ali nisam imao s kim ni da popričam o tome. Čak ni sa Jovanom. Koliko sam ga puta molio da čita Karlosa Kastanedu...

- Čitao si Kastanedu?! – trgoh se.

- Da li sam čitao Kastanedu?! Čovječe, ja ga iščitavam. Upravo ga čitam po treći put! Ova posljednja knjiga oborila me je s nogu!

- Misliš ‘Moć tišine’? – upitah

- Ma, ne. Ova nova – ‘Umijeće sanjanja’. Kod nas je objavljena prije nekoliko dana. Jesi li je čitao?

Iznenadnih se. Odavno sam čekao da se Kastaneda ponovo oglasi, ali nisam čuo da je objavio novi roman. Zar je moguće da se napokon pojavila nova knjiga i još sa tako privlačnim naslovom?! I to upravo sada kada se rađa naš 'Drim tim'?!

- Ne, nisam je čitao – rekoh. – Nisam čak ni znao da je objavljena. Ali mi je neobično drago da sam najzad sreo nekog čija se okupiranost Kastanedom može mjeriti mojom.

- Čovječe, gdje si bio sve ove godine. Već sam pomišljao da sam posljednji Kastanedanac u bližoj okolini - vajkao se Deni.

- Znao sam ja da ćete vas dvojica imati šta da kažete jedan drugom – umiješa se Jovan, poput zadovoljnog provodadžije. – Prosto me strah i pomisliti šta se može izroditi kad se spoje dvije tako usijane glave.

- Kad se dvoje spoje, rađa se treće – našalih se.

- U našem slučaju rodilo se 'Umijeće sanjanja'. Ništa bolje nismo mogli poželjeti na samom startu.

- I ne slutiš koliko si u pravu! – dočeka Deni.

- Knjiga je u cijelosti posvećena sanjanju. Morate je pročitati što prije. I ti Jo!

Deni se okrete svom drugaru, prijeteći mu kažiprstom.

- Ti znaš da ja mnogo više uživam u živoj riječi – branio se Jo. – Evo, Bob će mi je prepričati kada je pročitao, zar ne, Bobe?

- Sa zadovoljstvom – složih se, a zatim se ponovo obratih Deniju. – Nego, reci mi koliko traje tvoje druženje sa Kastanedom?

Oduvijek sam volio da čitam – poče Deni opširno, kao da se ispovjeda. – Već u četvrtoj godini bio sam u stanju da čitam samostalno. Moj otac je inače privatni izdavač, tako da u kući svi čitamo, a imamo pravo brdo knjiga. Moja najdublja sjećanja vezana su za šarene ilustracije slikovnica i bajki. Valjda su one i uticale da se opredijelim za studije slikarstva. Sa šesnaest godina već sam pročitao toliko knjiga koliko prosječno obrazovana osoba pročitava za cijeli život. U vrijeme kada sam otkrio Kastanedu, već sam bio pomalo zasićen čitanjem. Njegova literatura bila je za mene pravi šok! Uzdrmao me je iz temelja! Susret sa Kastanedom pao je nekako u vrijeme kada je u mom poimanju svijeta došlo do krupnog preoblikovanja. Iz dotadašnje dječije, bajkovite stvarnosti, tajanstvene i neizvjesne, uzbudljive i dinamične, u kojoj su misterije i čarolije mamile, dražile i opijale moju maštu, naglo i neočekivano uskočih u krut, dosadan i predvidljiv svijet kakvim mi se u početku učinio svijet odraslih. I upravo kad već prihvatih taj novi svijet, kada mu uz najveći napor, i sa puno požrtvovanja, oprostih što je tako jednostavan i nemošt, i počeh nekako da mu se prilagođavam, poput groma iz vedra neba pojavljuje se Kastaneda sa svojim Don Huanom, nudeći novu sliku svijeta, ozbiljniju, složeniju, i privlačniju od moje naivne dječije predstave. Iako skopčana sa ogromnim teškoćama i naporima, nepredvidljivim prijetnjama i opasnostima, prekrivena mnoštvom velova i zastora, čuda su p o n o v o b i l a m o g u ć a !

- A otkud ti tolika uvjerenost u ispravnost Kastanedine verzije stvarnosti? – upita Jo sumnjičavo.

- Upravo zahvaljujući budnim snovima – objašnjavao je Deni. – Igram slučaja, neposredno prije nego što sam nabasao na Kastanedu, desilo se da se prvi put probudim u snu. U to vrijeme, valjda tražeći neki surogat za svijet bajki, naiđoh na literaturu iz oblasti joge, parapsihologije, magije... U jednoj od knjiga, ne sjećam se više naslova, naiđoh praktična uputstva za ovladavanje astralnim svijetom, kako pisac te knjige naziva svijet snova. Bilo je potrebno da uveče, neposredno prije spavanja, zamislim scenario za neki san i da sebi naredim da odsanjam taj zamišljani san, uz posebnu komandu da se u nekoj, unaprijed odabranoj sceni, probudim i, ne otvarajući oči, produžim trajanje sna koliko mogu. Poslije nekoliko neuspjelih pokušaja, jedne noći se zaista probudih u snu, samo ne u onom koji sam zamišljao pred spavanje, nego u nekom drugom koji se nametnuo sam od sebe...

- Šta li si to zamišljao? – ljubopitljivo ga bocnu Jovan.

- Sigurno nisam ono što ti zamišljaš. –smijući se odvrati Deni. – Pridržavajući se uputstva iz knjige, namjeravao sam da sanjam san u kome se penjem na vrh jedne visoke zgrade i sa vrha, poput ptice, polijećem u visinu. Međutim, umjesto toga, sanjao sam da me na ulici juri nekakav policajac. Svaki put kada mi se približi, ja mu umaknem tako što skočim u vis, odražavajući se tako jako da dospijevam do visine

krovova okolnih višespratnica, a onda se, leteći u širokom polukrugu, prizemljujem nekoliko desetina metara dalje od mjesta polijetenja. U jednom od tih skokova-letova, baš na samom vrhuncu, iznenada se probudih. Tog časa shvatih da sanjam. Bio sam svjestan da imam dva tijela. Oba sam osjećao istovremeno. I ono usnulo, u kojem ležim u krevetu, i ovo sanjano u kojem izvodim sve te egzibicije. Neko vrijeme, potpuno budan, uživam u poigravanju silom gravitacije i nemoćnim pandurom, a onda se čitav prizor naglo ugasi i ja se probudih, u stvari otvorih oči, i nađoh se u svom krevetu.

Deni začuta na trenutak, kao da bira riječi da izrazi nešto važno.

Bilo je to šokantno otkriće - b i t i i z v a n f i z i č k o g t i j e l a!!! Biti slobodan! Nesputan lancima materijalnosti! Posjedovati tijelo za koje ne važe fizički zakoni! Poslije tog sna, bio sam danima opsjednut pitanjima, nagađanjima i nedoumicama u vezi snova. I upravo tada pojavljuje se Kastaneda sa svojim Don Huanom, nudeći, kao na tanjiru, gotove odgovore, tumačenja i objašnjenja, koji se savršeno uklopiše u nedovršenu građevinu mojih vlastitih zaključaka i iskustava. Slijedeći Don Huanove savjete i uputstva namijenjene Kastanedi, nastavio sam da sanjam budne snove. Istina, ne baš tako često koliko bih želio, ali dovoljno da bih se uvjerio u vjerodostojnost Don Huanovog znanja o snovima.

Poslije nekoliko trenutaka tišine, oglasi se Jo:

- Možeš li nam nekako objasniti razliku između snova i stvarnosti?

Pošto je pitanje bilo upućeno meni, pokušah da se uhvatim u koštac sa ovim teškim izazovom.

- Ukoliko želimo da postanemo pravi sanjari, moramo promijeniti pojmovni odnos prema snovima. Jer, kada ono što zovemo snom, obogatimo uvjerljivim elementima onog što zovemo zbilja – bojom, zvukom, oblikom... –dolazimo u čudnu situaciju da više nismo kadri odrediti gdje počinje jedno, a završava drugo. Jedini izlaz iz ovog ćorsokaka jeste zaključak da san i java predstavljaju lice i naličje jedne iste pojave, koju možemo zvati san, java, stvarnost ...

Obojica mladića pratila su moje izlaganje napregnutom pažnjom.

- Da bismo ovo pojasnili, pokušaćemo da na ono što zovemo stvarnost bacimo tračak svjetla. Ali ne onog naučnog, koje stvari obasjava samo spolja, nego čisto unutrašnjeg, metafizičkog sjaja. Postoji u našem jeziku jedna predivna, savršena riječ, proizvedena iz čiste, metafizičke spoznaje naših predaka, koja je u stanju da nam bar približno predstavi stvarnost iznutra. Ta riječ je 'SVEJEDNO'! Pokušajte makar na trenutak da se udubite u skriveni smisao ove čudesne riječi! Pokušajte da se do kraja i bez ostatka udubite u značenje bilo koje riječi! Pokušajte da se do maksimuma unesete u bilo šta - šum talasa ... svjetlosni zrak ... neobičan miris ... nov ukus ... suptilan dodir ... duboku misao ... snažno osjećanje ... – krajnji rezultat će uvijek biti isti: SVEJEDNO JE! SVE JE JEDNO! Shvatate li?! Sve je Jedno, sve je Bog! U toj običnoj riječi, gotovo izandaloj od svakodnevnog upotrebe, krije se najsvetija tajna,

vrhovna mudrost, suština svih religijskih učenja! Ljudi je koriste mehanički, po navici, ne obraćajući pažnju na njen skriveni smisao i poruku Jedinstva.

Malo prošetah ispred svojih ozbiljnih slušalaca, a onda nastavih:

- I neke druge riječi, složene i simbolične, u stanju su da u nama probude uspavanu metafizičku spoznaju, da osvijetle naš unutrašnji mrak. Oslušnite kako vam zvuče riječi SVJETLOST i SVIJET! Kotrljajte ih u mislima, dopustite da vam se obrate svojom simbolikom, da progovore svojim izvornim smislom! Slušajte ih kako šapuću 'SVJETLO SI TI!', kako pjevaju 'SVE JE TI!'! Upijte tu divnu melodiju namijenjenu našoj svijesti koja nam i sama dojavljuje 'SVI JESI TI!' Zapažate li kako nam, na tako jasan način ukazuju na Jedinstvo svega što nas ispunjava i okružuje?! Sjedinjeni smo sa Svijetom kao san i java, kao noć i dan, kao svjetlo i tama. Mi smo u Svijetu, Svijet je u nama!

- Stani malo! – pobuni se Jo. – Ako je sve Ja, gdje ste onda ti i Deni, gdje su svi ostali?! Da li to znači da vi ne postojite?!

- Baš dobro pitanje – nasmiješih se i očutah nekoliko trenutka, birajući riječi. – Svijet postoji zahvaljujući razlici u brzini kojom se kreće Tvorac kreirajući stvarnost. Ono što zovemo 'stvarnošću', u svojoj suštini je čista božanska svjesnost, Tvorac u pokretu, Bog u svjetlosnoj brzini - božanskoj brzini stvaranja koja poništava vrijeme i prostor! Jer, pri brzini svjetlosti, vrijeme stoji, prostor ne postoji. Nisam siguran da li bi se Ajnštajn složio sa ovim što

rekoh, ali razmislite dobro. Tu leže svi odgovori, tu se kriju sva razrešenja.

Mladići se na časak pogledaše, a onda zaroniše unutar sebe loveći odgovore i hvatajući razrešenja. Pokušah da im pomognem.

- Zamislite beskrajnu mračnu prazninu i u njoj samo jednu jedinu česticu svjetlosti, jedan jedini foton, tu luču mikrokozmu, kako bi slikovito rekao naš veliki pjesnik Njegoš. Pokrenite sada u svojoj mašti tu majušnu baklju, darujući joj brzinu svjetlosti i posmatrajte kako vješto i hitro slika krug, loptu, kocku, drvo, čovjeka, nebo... Neopterećena vremenom, ta naša superčestica, taj čarobni kist, u stanju je da se u jednom jedinom trenutku prošeta po vaskolikoj mračnoj praznini, ostavljajući za sobom trag u vidu slike Univerzuma. Svojim vratolomnim akrobacijama ona je u stanju da za tili čas našara galaksije, zvijezde, planete i sve ostale sitnice, i, u taj isti čas, bića ili stvorenja kroz čije oči se divi sopstvenim majstorijama. Ako si u stanju da ovo shvatiš i predstaviš, Jo, približićeš se odgovoru na svoje malopredašnje pitanje: Deni, ti, ja, sva ostala bića, čitav Univerzum, u suštini smo samo otisci one čestice svjetlosti, različiti samo po količini, rasporedu i brzini utisnutih otisaka, od čega potiče sva ta beskrajna raznolikost koja nas okružuje.

Dok sam izgovarao posljednje riječi, uočih kako se Deni zagledao duboko unutar sebe. Izgledalo je da rješava neku tešku nedoumicu. Iznenada podiže pogled gledajući me probuđenim sjajem u očima, u kome se

izraz zapanjenosti nekim unutrašnjim otkrovenjem miješao sa nevjericom, sumnjom i rezignacijom.

- Ako stvari tako stoje, - prozbori Deni tiho - ni mi onda uistinu ne postojimo! Onda smo i mi, kao i sve ostalo u ovom svijetu samo Tvorčeva projekcija, nestvarna, nepostojana i prolazna.

- U jednu ruku je tako – potvrdih. – Ako stvari posmatramo sa tačke gledišta one čestice koja pleše svoj vječni ples, mi smo samo igra prosuta u boje, zvuke i oblike. Nismo ni čvrsti, ni postojani kao što nam se čini. Nadam se da ste svjesni zaključka koji iz toga neminovno proizilazi – u Svemiru se ništa ne dešava slučajno niti samoinicijativno! Sve što mislimo, osjećamo, želimo, odlučujemo, govorimo... čini Tvorac. Jer, sjetite se, osim one čestice koja igra i pleše, NIŠTA NE POSTOJI! Svijet je samo iluzorni ples boja i zvukova ulovljen u mrežu naših iluzornih čula.

Da moje riječi ne bi ostavile deprimirajući utisak na moje mlade prijatelje, pokušah unijeti malo vedrine i optimizma.

- Suočen sa ovako šokantnim otkrićem, ljudski ego počinje proživljavati svoje najteže, posljednje trenutke, spoznajući da je ljudsko, kao i svako drugo, biće obična marioneta, ili vješto sačinjen robot, automat od krvi i mesa, hologrfska projekcija, rab Božiji. U takvoj situaciji, poput gospodara suočenog sa gubitkom svih gospodarskih atributa, šokiran i zasljepljen vlastitom propašću, u prvi mah nije u stanju da uoči nove dimenzije i mogućnosti koje mu se nude. Ne primjećuje da mu se nudi položaj i uloga

kreatora i stvoritelja novog, sopstvenog Univerzuma, položaja i uloge kojih postaje svjestan i koji mu postaju dostupni tek pošto se totalno i neopozivo rastoči, rasprši, raščini, razdijeli, razloži i rastvori i tako totalno i neopozivo iščezne, nestane i utopi u neograničenoj praznini čiste svijesti, postavši sanjar koji plovi iz sna u san, postavši Igrač koji neprekidno pleše i osmjehuje se.

Poslije značajne tišine prvi se oglasi Jo, pokušavajući da zvuči napola šaljivo.

- Ako sam te dobro shvatio, glavni fazon je raščerečiti ego?

- Moglo bi se i tako reći – nasmijah se.

- Kako onda da mu dođemo glave? –nastavi Jo.

- Postoji mnogo načina – rekoh. – Meni se lično najviše dopada staza snova, ali možemo se koristiti i drugim mogućnostima. Ljubav, igra, ples, znanje, dah, čula, vježbe... – samo su neki od puteva. Ipak, snovi su jedini put koji u sebi može da sadrži i sve ostale. A da bismo ovladali snovima, moramo najprije ovladati sopstvenom stvarnošću. Potčinjavanjem stvarnosti našim željama, htijenjima i planovima, poboljšavamo kvalitet i sadržaj onog što zovemo zbilja, ali u isto vrijeme stičemo i višak moći za kontrolu snova. Ono što čovjek čini u budnim snovima predstavlja tek rudimentarnu i prostu imitaciju onog što Bog čini na javi. S druge strane, pojačana kontrola nad snovima olakšava i unapređuje upravljanje i vladavinu nad javom, što još više podstiče moć manipulisanja snovima. Tako nastaje sve jači vrtlog, začarani

kovitlac događaja čiji krajnji ishod jeste brisanje jasne granice između jave i sna, između čovjeka i Boga.

- Meni se sve čini da nam stalno postavljaš nove izazove – bio je uporan Jo. – Rastumači nam još i tu sitnicu: kako da ovladamo sopstvenom stvarnošću?

Primakoh im se sasvim blizu i počeh da šapućem, kao da odajem vrhovnu tajnu:

- **Stvarnost cirkuliše našim čulima. Zato ovladajte vašim opažanjem. To je najbolji put. Budite maksimalno budni! Budite svjesni svakog trenutka! Pasite svijet očima! Pijte ga ušima! Gutajte osjetilima! Svim čulima! Oživite ga u mašti bojom, zvukom, mišlju, dahom, pokretom!** Što ga

više unesete u sebe, što ga više usišete, svarite i progutate, za toliko postajete puniji, bogatiji i moćniji, stižući tako sposobnost da ono što ste uzeli od stvarnosti preradite, transformišete i projektujete u svoje snove. Na taj način će vaš svijet snova početi da raste, da biva složeniji, sve više nalik javi, sve više podložan vašim željama i zahtjevima, sve dok jednog dana ne postane jednako stvaran, grandiozan i multidimenzionalan kao i ova vječnost koja nas sada okružuje. Tako ćete se još za života konačno vratiti u izgubljeni i zaboravljeni ...

- ??!

- ... Raj!

- ???!!!

- Da dobro ste čuli. U Raj! To je jedna od mnogih izgubljenih i zaboravljenih tajni koju čovječanstvo tek treba da otkrije. Raj je period u ljudskoj istoriji u kome je mnogo ljudi bilo u stanju

kontrolisati snove, i još više od toga: živjeti u snovima na način na koji mi danas živimo u zbilji! Raj iz koga je čovjek ‘protjeran’ jeste Zemlja Snova! Stvarna i realna bar onoliko koliko i ono što zovemo java. Ljudska prapostojbina i buduće stanište!

* * * * *

XXI

- *Hoću napolje! – vikaše Anđela, zbunjena, uplašena i pokolebana već prvim nagovještajima zla i nesreće.*

- *Pustite nas, imamo djecu! – ponavljala je sve češće i sve upornije.*

Vapila je za izbavljenjem, za slobodom, za tišinom, za jučerašnjim životom, za stvarnošću iza barikada, za mirom i sigurnošću ustaljenog i poznatog poretka.

A kao odgovor na njene vapaje, vraćale se surova i bezosjećajna stvarnost, bremenita sa sve više straha, strepnje, nasilja i neizvjesnosti, poput pobješnjele bujice koja teče sve žestice i uništava sve razornije, štedeći i zaobilazeći nas, kao da smo neko malo zaštićeno ostrvce, ali prijeteći nam sve ozbiljnije.

- *Pustite nas! – ponavljale zajedno sa stotinama drugih nesrećnika, glasom u kome se nada borila sa očajanjem, molba sa prijekorom, želja sa nevjericom.*

Preklinjali su uzalud. Molili su gluve.

* * * * *

XXII

Naš prvi sanjajući zadatak bijaše da sanjamo da se sastajemo ispred glavnog ulaza na staroj napuštenoj tvrđavi na kojoj sam sa Jovanom izvodio vježbe disanja. Bijaše to najbolje očuvani dio tvrđave. Impozantni, lučno zasvođen kameni prolaz predstavljao je prikladan simbol kapije koja treba da nas uvede u zemlju snova. Nakon što se okupimo ispred kapije, slijedeći korak bio bi da se uhvatimo za ruke obrazujući na taj način krug, odnosno trougao, i da tri puta glasno izgovorimo riječi ‘Drim tim’.

Za početak smo, dakle, izabrali jednostavan zadatak.

Tu noć probdjeh u nekom čudnom, polubudnom stanju. Izmrcvaren i slomljen, zaspah tek u zoru. Probudih se rano ujutro, još omamljen i iscrpljen, nesposoban da se sjetim da sam bilo šta sanjao.

- Kako ste sanjali, momci? – upitah umjesto pozdrava, kada se te večeri našosmo na mjestu na kome smo namjeravali da se sastanemo u snu.

Jovan razočarano priznade da nije ispunio zadatak.

- Ipak, desilo se nešto zanimljivo – nastavi on. - Sanjam kako se budim i čujem neku predivnu melodiju koja me svojim zvukom prosto opčinjava. Osjećam da dopire odnekud iz daljine. Na brzinu se oblačim i izlazim vani, svo vrijeme prateći one čarobne zvuke. Tako dođoh do one male kapele u podnožju ovog brda,

trudeći se sve vrijeme da što bolje zapamtim melodiju. Usredsredih se na taj cilj, ali se od silnog napora probudih, i to upravo kada sam se našao ispred samih vrata one kapele, iz koje su, kako mi se činilo, dolazili oni zvuci. Čim se probudih, sjetih se dvije stvari – da sam promašio naš sanjajući zadatak, i da sam onu melodiju već nekoliko puta sanjao i da sam, takođe, u svakom snu bezuspješno pokušavao da je zapamtim. Znaš, Deni i ja se pomalo bavimo muzikom – imamo i svoj bend – pa mi se svaki put činilo da bi se od one melodije mogao napraviti veliki hit, samo kad bih uspio da je zapamtim.

- Kada je drugi put budeš sanjao, pokušaj da je snimiš na kasetofon – predložih mu.

Obojica me pogledaše kao da se šalim.

- Ozbiljno govorim – uvjeravao sam ih.

– Kada slijedeći put budeš sanjao tu melodiju, potrudi se da je pratiš mumljanjem, znaš ono ‘na-ni-na-na...’. Naravno, prije spavanja moraš ostaviti uključen kasetofon i to onaj sa automatskim premotavanjem, ako ga imaš, naravno.

- Kako se toga nisam sjetio! – uzviknu Jovan i lupi se po čelu. – Naravno da imam takav kasetofon. Moram to probati još večeras!

- A ti, Deni, šta si uradio? – upitah drugog člana ‘Drim tima’, koji nas je pratio pomalo odsutno.

- Ne znam ni sam – kiselo se osmjehnu.

– Mislim da ni ja nisam ispunio zadatak. Ali, čini mi se da sam bio blizu. Na početku sna našoh se u podnožju brda, baš u blizini one kapele koju je sanjao Jo. Postadoh svjestan da sanjam i istog časa se sjetih da

treba sa vama da se sastanem na vrhu, ispred tvrđave. Počeh da se penjem onom širom kamenom stazom koja vodi prema vrhu, ali sam se kretao vrlo teško. Jedva sam podizao noge. Osim toga, prizor iz sna bio je nekako nestvaran i izvitoperen. Drveće, žbunje i stijenje izgledali su nejasno i neprirodno. Ipak, uz ogromne napore, nekako se popeh do kapije. Tu sam ugledao tebe. Stajao si ispred kapije, okrenut licem prema stazi, kao da nas iščekuješ. Jovana nisam nigdje vidio. Ono penjanje potpuno me je izmorilo. Imao sam još samo toliko snage da ti priđem i da te dotaknem, a onda se san prekinu i ja se probudih.

- Za početak ovo je prilično dobro – hrabrio sam ih. – Bar što se vas tiče. Ja sam, međutim, potpuno uprskao stvar. Gotovo cijele noći nisam mogao zaspati. Ne znam šta mi bi.

- Ti si znači glavni krivac. Mora da sam i ja zbog tebe omanuo – šalio se Jo.

Pošto nam je tako propao prvi pokušaj, dogovorismo se da pokušamo ponovo idućeg vikenda.

* * * * *

XXIII

- *Oh, samo da izađemo! Bila bih zadovoljna i sa kolibicom, tamo negdje na slobodi! – uzdisala je Anđela očajno, sve više gubeći vjeru i optimizam.*

A u znak odgovora, nevolje su još jače stezale obruč.

- *Bože, da li ćemo ikada izaći? – krckala je posljednje mrvice nade.*

Videći je kako sve više kopni i vene, odlučih da se po svaku cijenu domognemo slobode.

- *Dobro – rekoh tada. – Izaći ćemo. Samo znaj, ako ne nađeš sebe u sebi i sreću u sebi, nećeš je nigdje naći. Ma gdje bili, biće opet 'Pustite nas!' i 'Hoću napolje!'.*

I tako, oboružani nepokolebljivom namjerom, vođeni svjetlošću ogromne žudnje za slobodom, krenusmo na dug, opasan i neizvjestan put.

Put koji nas je, s obzirom na nebrojene prepreke i teškoće, mogao dovesti do cilja samo zahvaljujući čudu!

* * * * *

XXIV

- Da se malo vratimo riječima – poče Deni, nakon što iscrpismo razgovor o našem drugom neuspjelom pokušaju da ispunimo sanjajući zadatak. – Zapanjile su me one skrivene poruke u riječima.

Bilo mi je drago što je Deni naćeo ovu temu. Uzeh to kao signal i povod da započnem novu igru, unaprijed ubijeden da će to biti dobra zabava za obojicu mladića.

- Rijeći su vrhovna misterija, najveća od svih tajni. One su kao sjeme. U svakoj od njih skrivene su sve ostale rijeći, svo znanje, cio Univerzum. Iako izgledaju izdvojene i nepovezane poput ostrva, rijeći su u dubini na tajanstven i skriven način povezane u cjelinu, zatvoreni i zaćarani krug ćiste svjesnosti. A da bismo zagnjurili u njihove okeanske dubine, moramo najprije osmotriti ono što je tik ispod površine, moramo im najprije skinuti površinski veo... Hajde, reci nekoliko glagola u infinitivu - obratih se Deniju.

- Ćitati, raditi, gledati ... – deklamovao je Deni.

- Dosta – rekoħ. –Biće dovoljno. Reci mi uoćavaš li išta zajednićko u tim rijećima?

- Jedino to da sve imaju isti nastavak na kraju - reće Deni nakon kraćeg premišljanja.

- Taćno. A sad razmisli da li ti šta govori taj nastavak?

- ?!

- Ne primjećuješ li da ti ove riječi, kao i gotovo svi ostali glagoli u infinitivu upućuju jasnu poruku da si upravo t i taj koji vršiš sve te radnje. ČITA-TI, RADI-TI, GLEDA –TI.

Deni potvrdi, začudivši se kako mu to nije ranije padalo u oči.

- Ali neke druge riječi poručuju i više od toga. Poslušajte njihovu pjesmu: VID-JE-TI, LET-JE-TI, UM-JE-TI ...

- Pazi ovo! – sada se i Jo čudio.

- Da ne nabrajam dalje, more je riječi u našem jeziku koje nam tako otvoreno i ubjedljivo kliču ‘SVE SI TI!’, potvrđujući da je cio Svijet u nama, da SVEJEDNO-JE.

Njihova lica pokazivala su očigledne znake da im se ova igra sve više dopada.

- Ali postoje riječi čije poruke idu i dalje i dublje – nastavih uvertiru, posmatrajući kako su momci spremno načulili uši. – Poslušajte kako divnu melodiju pjeva glagol ‘umijesiti’: U-MI-JESI-TI.

- U mi jesi ti! – ponovi Jo. – Stvarno uvrnuta riječ.

- Ali, to je sitnica – rekoh, nagovještavajući krupniju divljač. – Slušajte dalje! Šta se obično mijesi? Najčešće se mi-jesi tijesto, je li tako? TI-JESI-TO! Shvatate li? A tijesto je materija. MATER-I-JA! Majka priroda i Bog otac, dva pola u jednom.

Dok su oni, uživljavajući se u igru, mijesili tijesto i materiju, nastavih:

- A šta bi tek rekli za POSTA-JA-TI i PRESTA-JA-TI?

- Pustih ih da se za časak dive ovim kapitalcima, a onda nastavih da recitujem:

- U-VI-JA-TI, OBA-VI-JA-TI, U-DVA-JA-TI

Zbog napetog iščekivanja kojim su dočekivali i ispraćali svaku novu riječ, počeh sebi ličiti na mađioničara koji izvlači zečeve iz šešira.

- ... JA-VI-TI, SA-VI-JA-TI, PRE-VI-JA-TI ...

U jednom trenutku učini mi se da zečevi ispadaju malo prebrzo, pa malo zastadoh. Tek da publici dam predaha. A publika me je gledala u nevjerici, kao da se pita da li su to zbiljski zečevi ili mađioničarski trikovi.

- Sve te riječi, sasvim malo ogoljene, ukazuju na dva pola, dvoje u jednom, TI-JA odnos. Ali postoje i riječi koje ukazuju na sveto trojstvo.

- ?!

- Recimo: IZ-VI-JE –TRI-TI, PRO-VI-JE-TRI-TI ...

Da ne zanemarimo našu glavnu temu, naštimah šešir i u tom pravcu.

- Ipak, nas najviše interesuju snovi. Zato oslušnimo šta nam šapuće ova predivna riječ ‘sanjati’. Dakle, SAN- ...

- ... JA-TI! – dovrši publika u jedan glas.

- Bravo! – pljesnuh rukama. – Vidi se da ste sanjari! Dakle, SAN-JA-TI je dublje značenje ove riječi, koje samo po sebi dovoljno govori. Ali pokušajmo zaoniti još dublje. Otkrijmo njen stariji oblik i još dublje značenje.

Publika širom otvori oči.

- Riječ ‘sanjati’ prvobitno je imala jedan malecki samoglasnik viška. Izgovarala se sanijati.

Napeto iščekivanje pojašnjenja.

- SA-NI-JA-TI! – ponovih, ovaj put naglašavajući slogove. – Shvatate li? Onaj ko dodirne Prazninu, gubi JA i tako gasi dvopolni odnos sa TI-JA, i uspostavlja novi bespolni odnos sa-NI-JA-TI.

Ovaj put osmjeh razumijevanja ozari im lica.

- Sad kad razotkrismo najdublje značenje ove predivne riječi, biće vam lakše da shvatite zašto su snovi viši oblik stvarnosti, viši oblik igre od one koja se odvija na ja-vi, i otkud izvire sve one čudotvorne mogućnosti koje nam snovi pružaju. Sadržaji snova mogu da se rastaču i pretaču, a snivač je u mogućnosti da bira tijelo, ličnost, scenu i sve ostalo, upravo zato što uspostavlja bespolni odnos sa-NI-JA-TI. Nadam se da vam je sada lakše da prihvatite da svijet snova zbilja predstavlja jedini i istinski, biblijski raj iz koga je čovječanstvo kolektivno protjerano na svršetku satja juge, ali kome rijetki pojedinci obdareni dobrom karmom mogu uvijek da se vrate, čak i u ovo doba kali juge.

Publika kao da je još uvijek blago sumnjala – nisu li ovo, ipak, samo mađioničarski trikovi, ili neka vješta opsjena.

- Da bih vas uvjerio da ovo nisu samo slučajne podudarnosti, skinućemo veo sa još nekoliko riječi. Pokušajte se sjetiti kako u Indiji zovu onog ko uspostavi odnos SA-NI-JA-TI.

- Sanijasin – prisjeti se Deni.

Tačno – prihvatih. – I opet obratite pažnju. SA-NI-JA-SIN! Više nego očigledna poruka.

- Sa ni ja sin! – ponovi Jo. –Ta ti valja!

- To kao da ukazuje na izvjesnu sličnost našeg jezika sa sanskritom – primjeti Deni.

- SAN-SKRIT! – ponovih. – Jezik koji u sebi krije snove, kao i mnoge druge tajne! Ali ostavimo po strani sanskrit. I u našem jeziku imamo dovoljno riječi koje u svojim njedrima još uvijek ljuljaju praiskonsku suštinu. Hajde da dešifrujemo još jednu moćnu riječ - ‘znanje’.

Ponovo napeta tišina.

- Dakle, šta nam to poručuje ova čarobna riječ, inače tijesno povezana sa snovima, iako se na prvi pogled ne bi reklo da je tako. Ovde moram da vas podsjetim da su riječi i glasovi, poput živih i neživih oblika materije, tokom svog razvoja pretrpjele izvjesne promjene. Tako se i u riječi ‘znanje’, glas ‘s’ vremenom probrazio u ‘z’, što znači da je prvobitni oblik ove riječi glasio ‘snanije’. Sad već možemo lakše dešifrovati ovu značajnu riječ, koja nam govori da istinsko znanje posjeduje samo onaj ko je potpuno buda-n, probuđen, kod koga SNA-NIJE!

- Znanije i snanije! Ovo su ti pravi biseri! – pohvali me Jo veselo. – Hajde zapanji nas još kojim.

- Imaš li na umu neku posebnu želju? –upitah.

- Ništa posebno. Neka odluči Božija volja.

- Božija volja! – smiješeci se ponovih njegove riječi. – Hajde da dešifrujemo upravo ‘Božiju volju’. Kako bi ti dešifrovao ove riječi?

Jo glatko odbi da se upušta u tako delikatan poduhvat, prepuštajući to zadovoljstvo meni.

- Ove riječi upućuju nam zaista jedinstvenu poruku. Poslušajmo! BOG-JE-JA VOLI-JA.

Učini mi se da je ova posljednja poruka konačno raspršila sve sumnje kod publike. Jo veselo skoči na noge pružajući mi ruku u znak priznanja.

- Čovječe, ovo ti je genijalno! Bog je ja, voli ja!
– ponavljao je sa uživanjem.

* * * * *

Krećemo!

Putujemo autobusom.

Cilj našeg putovanja je malo pogranično mjesto na granici između 'njihovih' i 'onih'. Čuli smo da su tamo 'naši' i 'oni' u dobrim odnosima, da su čak jedno vrijeme udruženi ratovali protiv 'njihovih'. Trenutno su 'njihovi' i 'oni' sklopili primirje, ne ratuju više između sebe. 'Njihovi' i dalje ratuju protiv 'naših', a 'oni' negdje ratuju, a negdje ne. Čuli smo i to da se tu najlakše prelazi kod 'onih', a odatle bez problema kod 'naših'.

I već na samom početku putovanja – prva prepreka! Kontrolni punkt! Provjeravaju isprave!

Svi muškarci u autobusu imaju uredne papire. Svi osim mene. Ostali muški putnici su ili 'njihovi', ili 'oni', pa im nije teško dobiti propusnice za putovanje.

Mene i Anđelu pozivaju vani. S nama izlazi i mala Lea, dok Teo ostaje na svom sjedištu.

Oko autobusa, na pristojnom odstojanju, tiska se gomila dokonih i radoznalih seljana. Uglavnom žene, djeca i starci. Policajac koji nam je rekao da izađemo, stoji nedaleko od autobusa. U ruci drži naše lične karte. Crn, smrknut, divljeg izgleda, u izgužvanoj i zapuštenoj plavoj uniformi, uniformi rezervne policije. Držanjem i strogim izrazom lica daje značaj svom položaju.

- *Kuda idete? – pita osornim glasom islednika i sudije koji je unaprijed presudio.*

- *U posjetu kod rođaka – odgovaram, svjestan činjenice da nikakav odgovor neće promijeniti presudu.*

- *Ne može! Nemaš odobrenje za kretanje! – presudu objavljuje istim smrknutim izrazom koji ne dopušta nikakav prigovor.*

- *Pismeno odobrenje za kretanje potrebno je samo za putovanje u inostranstvo, a mi ne namjeravamo da prelazimo granicu.*

- *Ne može! Takvi su propisi!*

- *Poznati su mi propisi. Ja sam advokat – hvatajući se za propise kao slamčicu spasa, pružam mu svoju advokatsku legitimaciju.*

Policajac je prihvata oprezno i podozrivo, manirom neukih osoba koje nisu u stanju da prikriju izvjesnu bojazan i respekt prema svemu što miriše na nauku i obrazovanje. Neko vrijeme ozbiljno i važno proučava i mjerka čas iskaznicu u rukama, čas mene u izbljedeloj džins odjeći, sa bradom, dugom kosom i naočarima sa pozlaćenim okvirima, u kojima vidi jedinu, mada maglovitu i neodređenu sponu između osobe ispred sebe i njene profesije.

- *Meni je naređeno da ne propuštam nikog bez dozvole za kretanje.*

Sada govori nešto uljudnije, zaklanjajući se, za svaki slučaj autoritetom sile više od svoje. Zatim, vraćajući nam dokumenta, odlučnim i užurbanim glasom zapovijeda:

- *Uzmite svoj prtljag i napustite autobus!*

Za časak tajac.

Muk.

Svi stoje. Svi iščekuju.

Okupljena masa očekuje ono zbog čega su tu: suze očajanja, beznadežan plač, bespomoćno preklinjanje.

Policajac čeka da poslušamo naređenje ili ponudimo kakav jači argument od advokatske legitimacije. Možda devizni.

Putnici u autobusu nestrpljivo iščekuju nastavak putovanja.

Anđela i ja očekujemo da se dogodi čudo, prizivajući u pomoć silu višu od ljudske.

Tišinu prekida iznenadan i prodoran vrisak koji istog časa pređe u iskren i bolan plač, kakvim plaču samo djeca.

Mala Lea! Svojim djetinjim umom ona je osjetila da se događa nešto ozbiljno i strašno, strašnije i ozbiljnije od svega što je u svom kratkom životu doživjela. Nekim dubokim dijelom sebe, beskrajno starijim od njenog kratkog sjećanja, ona zna da nastavak putovanja donosi spas i izbavljenje od nepoznatog i neodređenog zla čiji oblik i veličinu samo naslućuje, i zato svojim plačem moli, preklinje i naređuje svemu što je u tom času okružuje - i tom strašnom čovjeku u plavoj uniformi, što se ispriječio između nje i spasa, i svim ostalim ljudima u uniformama, i okupljenim mještanima, i svim drugim ljudima na svijetu, i samom Svijetu – ‘PUSTITE NAS, MI VAM NISMO NIŠTA KRIVI!’

U zbijenoj masi koja nas okružuje osjeća se talasanje i komešanje. Iz gomile se odnekud probija visok, čvrsto i skladno građen mladić, odlučnog izraza na licu. Na sebi ima zelenu maskirnu uniformu 'njihove' vojne policije, ali se po zlatnoj minduši sa malim krstićem koju nosi na lijevom uhu može zaključiti da pripada 'onima'. 'Njihovi' i 'oni' ovdje su saveznici protiv 'naših'. Mladić mora da je odnekud neopaženo posmatrao šta se dešava, i sada je odlučio da se umiješa. Odmjerenim korakom prilazi policajcu u plavoj uniformi i tihim glasom zapovijeda:

- Pusti ih!

Našavši se u novoj situaciji, policajac malo ustuknu, iznenađen i začuđen napadom sa neočekivane strane. Zatim se malo sabra i pokuša da mu se suprotstavi.

- I sam dobro znaš da ne smiju proći! –mada nastoji da izgleda čvrst i odlučan, u glasu mu se nazire jedva primjetna pukotina kolebanja i nesigurnosti.

Nekoliko trenutaka stoje jedan naspram drugog, poput mužjaka koji se spremaju na borbu. Odmjeravaju se i prijete pogledima. Od borbe koju vode zavisi naša sudbina i budućnost. Nepoznati policajac u plavoj uniformi vraća nas nazad u bijedu, očaj, neizvjesnost bez nade. Nepoznati vojnik u zelenoj uniformi krči nam put u spas, slobodu, neizvjesnost ispunjenu nadom. Sve je u tom sukobu na strani policajaca: čvrsto naređenje njegovih starijeh, nekolicina ostalih prisutnih policajaca i vojnika i većina pasivnih posmatrača.

- Tebe se ovo ne tiče! To su vojne stvari, i ja preuzimam svu odgovornost! – procijedi tiho mladić u vojničkoj uniformi prijetećim i naelektrisanim glasom, dajući jasne signale da je spreman da ide do kraja u ovoj bici koja ga se ne tiče.

Svjestan protivnikove nadmoći, policajac obara pogled i, pognute glave, ćutke napušta poprište borbe.

-Ulazite u autobus! – požuruje nas pobjednik, dok još vlada situacijom.

Anđela, gotovo obnevidjela od sreće, ljubi ga u obraz.

Ja mu ganuto stežem ruku. Tapšući ga po ramenu, zahvaljujem mu najboljim riječima kojih se sjetih:

- Neka te Bog čuva!

'I neka ti plati.' – dodajem u mislima, penjući se u autobus.

* * * * *

XXVI

- Hajde da otkrijemo najstarije, izvorne nazive za Boga i čovjeka ...

- ?!

- ... koji se kriju u nekim riječima.

Za Denija i Jovana igre riječima postajale su sve primamljivije. Možda i zbog toga što naš 'Drim tim' još uvijek nije bilježio nikakve rezultate.

- Svijet se, kao što rekosmo, sastoji iz dva pola - započeh pripreme za viši nivo igre riječima. – Na jednoj strani je savršeno ili završeno Ja, čiji najstariji naziv jeste RA, dok se na drugoj strani nalazi nezavršeno ili nesavršeno Ja, čiji naziv glasi KA.

Bješe to još jedan krupan zalogaj za moje mlade prijatelje. Da im ne bi zastao u grlu, požurih da im pomognem da ga sažvaću.

- KA je odraz, projekcija ili refleksija koju stvara RA, a cjelina u kojoj su objedinjeni i RA i KA zove se PA. Ono što je za nas posebno zanimljivo, jeste činjenica da se RA, u beskrajnom kružnom procesu, ciklično preobražava u KA i obrnuto. Baš kao što se i svijet materije neprekidno preobražava u svijet energije, a svijet jave u svijet sna. Proces pretvaranja KA u RA započinje onog trenutka kada se svijest snivača prvi put probudi u snu, a okončava se stvaranjem svojevoljne snivane projekcije vlastitog Univerzuma, podjednako realnog i uvjerljivog kao što je i ovaj naš, koji nas upravo okružuje.

Bješe to malo duži uvod. Pošto sam stepen njihove pažnje podigao na viši nivo, nastavih:

- A sad dobro otvorite uši. Razmotrićemo neke od riječi koje u sebi sadrže nazive KA, RA i PA. Najprije da se pozabavimo sa KA. Razgolitimo jednu riječ koju često koristimo – kuća. Samo prije toga moram vam skrenuti pažnju da glas ‘ć’ spada u sekundarne, mlađe, izvedene ili složene glasove, i da je nastao sintezom tri glasa: ‘t’, ‘i’, ‘j’. Podsjećaju li vas ova tri glasa na nešto?

- Na ‘TI-JA’ odnos? - živo primjeti Deni.

- Bravo! Pun pogodak! – pohvalih ga. – Tu, kao na dlanu imamo divan primjer sažimanja dvije riječi u samo jedan glas. A da bi poznavanje ‘TI-JA’ odnosa prenijeli budućim pokoljenjima, naši preci su ovaj ključni glas ubacili u skoro sva naša prezimena.

- Sad mi je tek jasno zašto Piroćanci izgovaraju ovaj glas u originalu – ‘Pirotijanci’ – dosjeti se Jo, izgovarajući ono ‘Pirotijanci’ poput pravog Pirotijanca, nasmijavši Denija i mene.

- Pričaš kao rođeni Piroćanac – primjetih. – A sad se možemo vratiti riječi ‘kuća’. Možete li je skenirati?

- Kutija! – uskliknuše u isti glas.

- Odlično! – prihvatih. – To je onaj površinski sloj skrivenog značenja. Ali probajmo zaroniti dublje.

- Ku-ti-ja – sricao je Jovan.

- K-u-ti-ja – pridruži mu se Deni.

- Bra-vo! – srik-nuh i ja. – Dakle, ova riječ nam jasno poručuje da je KA u nama. Iz cijelog mnoštva

riječi sa sličnom porukom izdvojićemo još jednu značajnu riječ - 'jezik'. Hajde da i njemu svučemo odjeću!

- Je-si-k – sricali su mladići.

- Tako je! Jesi-k ili ja-si-k, što bi bila ruska varijanta, sva-ka-ko je ja-ka i slikovita poruka. A sad, možete li se sjetiti nekog primjera za RA?

- Raja... RA-JA. Jara... JA-RA... –deklamovao je Jo.

- Jare ... JA-RE! – dopuni ga Deni uz smijeh.

- Polako, ostavite nešto i za mene! –pobunih se.

- Poslušajte kako vam zvuče riječi 'rastvoriti' ... RA-STVORI-TI,... ili 'ukrasiti' ... U-K-RA-SI-TI, 'Svemir' ... SVE-MI-R.

- Prava papazjanija! – primjeti Jo veselo.

- Prava papazjanija – ponovih. – Baš nam dade dobar primjer za trećeg člana našeg svetog trojstva, za PA. Samo malo preoblikovane ove riječi mogle bi nam dati zanimljivu poruku: P-RA-VI-JA PA-PA-S-JA-NI-JA. Ova poruka upućuje nas na zaključak da je PA, za razliku od RA i KA, sveobuhvatno, bespolno i bezsubjektivno, da je bez osjećanja sopstva ili jastva, da je JA-S-NI-JA.

- Ili da je Jasni Ja! – doda Jo.

- Ili da je ja koje sni ja: ja-sni-ja – ubaci se i Deni.

- Bravo momci! Počeli ste da ronite po riječnim dubinama. Ako tako nastavite, otkrićete da su dublje od okeanskih. A sad da razmotrimo kruženje četiri *juge*, koje će nam pojasniti neke stvari. Poznato vam je da smo sada u doba *kali juge* i da na njenom svršetku,

čovječanstvo ponovo ulazi u *satja jugu*. *SA-TI-JA jugu*. Razdoblje u kome su TI i JA u jedinstvu. To je period vladavine RA, razdoblje istine, doba savršenstva. Na kraju ovog perioda igra mijenja svoj tok, dolazi do rascjepa jedinstva, do razdvajanja dva pola. Pojavljuje se KA, pojavljuje se klica nesavršenstva i degeneracije, koja lagano raste i razvija se kroz razdoblja *dvapara* i *treta juge*, da bi svoju kulminaciju dostigla u doba *kali juge*. *KA-LI juga* je period vladavine KA ili današnjeg čovjeka.

Pažnja mojih prijatelja ponovo se podigla na viši nivo. Ostavim im nekoliko trenutaka predaha, a onda nastavim:

- A sada da malo stavimo pod lupu period u kome trenutno živimo. *Kali jugu*. Kao što znamo, ovo razdoblje opisuje se kao period totalne i sveopšte degeneracije i propasti. Doba ratova, nasilja, mržnje, neznanja i svih drugih negativnih predznaka. Ova riječ sačuvana je i u našem jeziku kao 'kaljuga', što nesumnjivo govori da je našim dalekim precima bilo poznato izvorno značenje ove riječi.

- Nevjerovatno! -čudio se Jo. – *Kali juga ... kaljuga!*

- Kao što znamo, ovo razdoblje počelo je prije oko sedam hiljada godina, a trajaće još mnogo hiljada godina. Sam početak ovog perioda predstavlja njegovu najnegativniju tačku, kulminaciju svih negativnih odrednica. Idući dalje prema razdoblju *satja juge*, sve te negativnosti počće lagano i neprimjetno da se ublažavaju, mijenjaju i preobražavaju u svoje suprotnosti. Vraćajući se postepeno u svoj raniji

položaj, čovjek ili KA, polako će poprimiti sliku, priliku i moć onoga koji ga stvori – Boga ili RA. I sama Biblija u dijelu o postanku čovjeka potvrđuje da je čovjek stvoren ‘na sliku i priliku’ Božiju i da je zbog svoje neposlušnosti kažnjen progonstvom iz Raja, ili, kako bismo mi to rekli, iz perioda kada je vladalo RA, kada su ljudi raspolagali božanskim osobinama, kada su bukvalno, gotovo sve vrijeme provodili u snovima. Ako se malo osvrnemo unazad, kroz istoriju, zapazićemo da se čovječanstvo u ovom periodu ubrzano razvija i da postepeno i polagano počinje da ulazi u tajne materije i postaje njen gospodar, stičući tako majušni djelić božanske moći i osobina.

- Zaista – potvrdi Deni. – Proizvodnja robota i kompjutera, fisija i fuzija, kloniranje živih bića... Sve to kao da potvrđuje ono o čemu pričaš.

- Da. Tačno – složih se. – Nadam se da je naša PE-KA-RA ispekla već dovoljno riječi i da bi mogla da uslijedi kratka re-ka-pi-tu-la-ti-ja. Cilj ove igre riječima bio je da nam učini dostupnom spoznaju o slojevitosti i višeznačnosti jezika i riječi. Većina ljudi se cio život služi isključivo gornjim, površinskim, najmlađim slojem, i ne sluteći da dole, ispod površine, u dubokoj sjenci, potajnim životom žive unutrašnji svijetovi riječi, unutrašnji, stariji jezici, od kojih je svaki slijedeći sve dublji, stariji i jednostavniji. Onaj najdublji, najstariji i najjednostavniji, svodi se na samo jednu, najstariju, svesadržajnu riječ - JA!

- Vi-je-k-na-ja pa-mi-ja-ti! – uskliknu Jo, i skoči kao da se iznenada nečeg prisjetio –Abrakadabra! Ako ‘b’ zamijenimo sa ‘p’, dobićemo sva tri naša člana u toj čarobnjačkoj formuli, i PA i RA i KA!

- To si odlično uočio! – odadoh mu priznanje. – Jedino si malo pogriješio u obliku te formule.

- ?!

- Njen izvorni oblik mora da zadovoljava vrlo bitan uslov – da istu riječ dobijemo i čitajući je naopačke: ABRAKADAKARBA. Njen stariji oblik, prije nego što se glas ‘p’ preobrazio u ‘b’, glasio je APRAKA-DAKARPA. A njen najstariji, izvorni oblik jeste APARAKA-DAKARAPA ili APARAKA-TAKARAPA, što se svodi na isto, i predstavlja najljepši prikaz klatna vječnosti u kome se A, koje predstavlja simbol za JA, neprekidno preobražava od PA preko RA do KA i obrnuto.

* * * * *

XXVII

Nastavljamo putovanje.

Teo smiren kao nikad, ćutljiv kao rijetko kad. Ne pokazuje znake straha. Ni uzbuđenosti. Sve vidi i opaža, ali upadljivo izdvojen i odsutan, kao da jednim dijelom sebe ne učestvuje u onom što se dešava, ili kao da ga i ne dotiče to što se dešava. Kao u šoku. Kao u snu. Ne postavlja nikakva pitanja, ne pokazuje uobičajenu radoznalost. Ne komentariše. Ne progovara. Prvi put potpuno budan. U isto vrijeme i potpuno opušten i do krajnosti napet, kao da gleda, sluša i osjeća cijelim tijelom, čitavim bićem.

Lea se brzo povratila u stanje stalne budnosti, svoj prirodni ambijent. Sve vidi, sve zapaža. Pogled joj iskri onom starom intuitivnom pronicljivošću. Prve godine njenog zemaljskog trajanja bile su obilježene sa dva neobična znamenja. Odmah po rođenju, prvih nekoliko mjeseci, redovno je spavala u istom čudnom položaju: ležeći na leđima, ručice je držala na grudima, sa ispruženim i sastavljenim dlanovima, poput osobe koja se nalazi u stanju najdublje smjernosti i molitve. Drugi čudan događaj desio se u dobi od četiri godine, kada još uvijek nije znala čitati i pisati, iako je sva slova naučila sa nepune dvije godine – šest mjeseci kasnije od svog starijeg braca. Sama samcijata na nekoj cjeduljici nažvrljala je čitavu rečenicu od četiri riječi sastavljene u jednu. U početku, ne nazirući nikakav smisao u žvrljotini

ispisanoj nevještim rukopisom velikim štampanim slovima, umalo sam bacio papirić u korpu za otpatke, a onda, tjeran čudnom intuicijom uzeo ogledalo i u njemu zapanjeno dešifrovao i te kako suvislu rečenicu: «ČITANJE JE MENI SVITANJE».

I Anđela se vratila u svoje uobičajeno stanje koje je njen stalni pratilac od početka rata. Stanje titravog i napetog iščekivanja. Razapeta između slijepa žudnje za budućnošću koja bi joj vratila izgubljeni mir i slobodu, i pritajenog straha od neizvjesnosti koju ta ista budućnost ljulja u svojoj utrobi, gotovo da i ne diše. U toj stalnoj borbi izgubila je svoje staro Ja, i nikako da se nađe. Traga za sobom samo u onim rijetkim trenucima kada oba tamničara istovremeno popuste spona kojima je razapinju, dopuštajući joj da se na trenutak prisjeti sebe i svog pravog lika. Izvan tih trenutaka lucidnosti, obično teče, curi ili juriša prema onome što je mami na drugu obalu vremena, kada je u susret budućnosti tjera i mamuza žudnja, ili se dvoumi, snebiva i nesigurno posrće, kada je u tom pohodu zaustavlja, koči ili opominje strah, koji svoje uzice povlači rjeđe i slabije, ali zato to čini prepredeno i neočekivano. Sada opet caruje žudnja, prurušena u nadu. Strah se privremeno pritajio i šćućurio. Vreba slijedeću priliku.

Noć je. Putujemo isuviše sporo uskim, tek prosječenim zemljanim drumom po zaobilaznim i nesigurnim vrletima. Putem koga će poslije rata vjerovatno pojesti korov, mrak i zaborav.

* * * * *

XXVIII

- Otkrio sam skriveno značenje riječi ‘sreća’ – saopšti nam Deni veliku novost, sav ozaren.

- Hajde onda, usreći i nas! – veselo dočeka Jo.

- SRE-TI-JA! – požuri Deni, naglašavajući slogove, naizmjenično osmatrajući naše reakcije. – Kapirate? Sreća je kada se sretnu ti i ja!

Nas dvojica aplauzom ispratismo Denijevo otkriće.

- Ko bi rekao da su naši preci bili tako pametni, da u riječi ugrađuju takve poruke –iščuđavao se Jo.

- Da, zbilja, ko bi rekao? – pridruživ mu se. – Takve i slične poruke mogli su da smisle samo oni kojima su poznate najviše mudrosti, vrhovne tajne Univerzuma. A one se otkrivaju onome u kome se sretnu TI i JA, unutrašnje i vanjsko, u kome se stopi pojedinačno i univerzalno, ljudsko i božansko. U takvom susretu rađa se vrhovna, istinska, najviša sreća.

- Ono što mene zapanjuje jeste ogroman broj riječi koje se uklapaju u one tvoje uvrnute šeme – javi se ponovo Deni.

- Hajde, zapanji i nas još kojim biserom – insistirao je Jo.

- Evo, na primjer, riječ ‘Anđelo’ – poče Deni. – Nikad čovjek ne bi ni pomislio da se iza te riječi krije čitava rečenica koja predstavlja i njenu najkraću definiciju...

- E, jesi ga razvukao! – pobuni se Jo.

- Dobro, de. Anđelo znači ‘Ja ne tijelo’ –izbaci Deni svoj projektil.

Po Jovanovom zapanjenom izrazu lica i mojim iskrenim čestitkama, izgleda da je pogodio pravo u metu.

- Fantastično! –pohvali ga Jo. – Ako tako nastaviš, prešišaćeš Boba.

- Ali, slušajte ovo! – nastavi Deni ponesen početnim uspjehom. – ‘Čovjek’ znači ‘Tijelo vi je k’, što najbolje potvrđuje tvoju teoriju o KA.

- Tijelovijek - čelovijek! – igrao se Jo. – Ima neke sličnosti.

- Ipak, mene je najviše oduševio naziv jedne stare balkanske države – zahuktao se Deni. Možda zato što je vezana za našu glavnu temu – snove...

- Da nije Vizantija? – prekidoh ga.

- Tačno! – prizna Deni gotovo razočarano, poput osobe kojoj su pokvarili brižljivo pripremano iznenađenje. – Izgleda da si je ti već zapazio, a ja mislio da te iznenadim.

- Vi san ti ja – Jo se dokopao ovog bisera i s nasladom ga ponavlja.

- To je površinska poruka. Dublja ukazuje na onaj bespolni odnos o kome je govorio Bob – ‘Vi sa ni ti ja’ – poučavao je Deni svog drugara.

- Bravo, Deni! – još jednom mu odadoh priznanje. – Zaista si duboko zaronio u riječi.

- A da li si pokušao ubaciti riječ ‘Srbija’ u te vaše riječne šablone? – interesovao se Jo.

- Naravno! – potvrdi Deni. – Vrlo je zanimljiva! S-R-BI-JA, ili stariji oblik SA-RA-BI-JA, samo je još

jedna potvrda da je JA nekada bilo RA, i da je i ova tajna bila poznata tvorcima našeg jezika. Izgleda da nije bez osnova ona stara uzrečica ‘Govori, brate, srpski, da te cio svijet razumije!’. A i u izvornom obliku prve srpske države – ‘Raška’ krije se slična poruka – RA-S-TI-KA, ili, u još starijem obliku RA-S-TI-JA. Kao i u nazivu ‘Rusija’ – RA-SI-JA.

Šibani Jovanovim poletom i Denijevim etuzijazmom, još dugo smo se zabavljali ovom igrom.

* * * * *

XXIX

Konačno stižemo na naše odredište.

Lokalni autobus dovozi nas do same linije razdvajanja nekadašnjeg fronta između 'njihovih' i 'onih'. Pošto 'njihovi' i 'oni' trenutno ne ratuju između sebe, nekadašnja linija razgraničenja između dvije zaraćene strane postala je neka vrsta granice između teritorija koje drže pod kontrolom jedna i druga strana. Ovde treba da pređemo na teritoriju pod kontrolom 'onih'.

Iako ne predstavlja državnu granicu, okolni ambijent podsjeća na pravi granični prelaz između dvije suverene države. Dugačka kolona automobila, kamiona, autobusa, traktora i zaprežnih vozila oteglala se stotinama metara, a oko nje, u oba pravca, vrzmaju se brojni pješaci sa ogromnim količinama najraznovrsnijeg prtljaga, kojeg guraju na kolicima ili prte na leđima.

Pored kolone vozila i pješaka muvaju se odrasli dječaci sa ogromnim dvokolicama na ljudsku vuču, nudeći usluge prevoza stvari do policijskog punkta koji razdvaja teritorije pod kontrolom 'njihovih' i 'onih'.

- Puštaju li muškarce prijeko? – pitam dvojicu omanjih dječaka koji vuku nečiji prtljag na širokim dvokolicama.

Dječaci na čas zastadoše, spuštajući teški tovar na tlo.

- Ne. Samo žene i djecu – odgovara manji dječak, gotovo za glavu niži od svog drugara. – Muškarci mogu proći samo sa papirima.

Nova prepreka! Ne izgleda ni manja, ni lakša od prethodne. Naprotiv!

- Ima li u blizini kakav put kojim bi se mogao zaobići ovaj punkt? – nastavljam razgovor.

- Ima jedan putić okolo, kroz njive i preko onog brda – odgovara opet onaj manji dječak, pokazujući glavom u pravcu obližnjeg brda.

- A znate li, možda, nekog ko bi me poveo tim putem? – pitam, naslućujući da se ovi promućurni klinici možda bave i takvim 'poslovima'.

- I mi to možemo – prihvata onaj mališa spremno. – Da znaš koliko smo ih do sada preveli!

Ovi dječaci iskršli su kao preporučni. Djelovali su bezazleno. Stresoh se od pomisli šta bi se sve moglo dogoditi da sam kojim slučajem bio prinuđen da se za takvu pomoć obratim nekom odraslijem i iskusnijem mještaninu. U ove dječake imao sam povjerenje.

- Dobro – rekoh. – Koliko novca tražite?

Dječaci se pogledaše.

- Kol'ko bi ti platio? – javi se sad onaj veći koji je sve vrijeme ćutao.

Pošto nisam imao mnogo novca, ponudih im manju svotu:

- Daću vam pedeset maraka.

- Može! – klimnuše obojica spremno.

Sada se onom većem dječaku razveza jezik:

- Ovo su ti žena i djeca? – pita žurno, pokazujući glavom na Anđelu i klince, koji ćutke

slušaju naš razgovor. – Oni neka pođu za nama da odvezemo ove stvari do punkta. Za njih nema problema. Oni mogu produžiti dalje cestom, a mi se odmah vraćamo po tebe.

Zatim se okrenu Anđeli:

- Vas troje od punkta nastavite dalje cestom do jednog zelenog mosta. Ima oko pola sata hoda. Tu ga sačekajte.

Rastajem se sa Anđelom i klincima. Čak se i ne pozdravimo. Dio moje naivne ležernosti kao da se prenio i na ostale članove malobrojne družine bjegunaca. Iako je ovo privremeno razdvajanje lako moglo prerasti u konačan i nepovratan rastanak, njih troje krenuše u neizvjesnost lako i nevino poput tek prohodale djece, nesvjesne skrivenih teškoća i nepredvidljivih opasnosti.

Dječaci se vratiše vrlo brzo, vukući prazne dvokolice. Obavještavaju me da je sve u redu sa Anđelom i klincima. Kao što se i očekivalo, prošli su bez problema. Mene upozoravaju da ih slijedim na pristojnom odstojanju. Zatim se vraćamo drumom stotinjak metara unazad i skrećemo na uzak sporedni put koji vodi kroz zarasla polja i neobrađene njive. Kad smo već poodmakli od glavnog puta, dječaci ostaviše dvokolice i pozvaše me da im se pridružim. Uskom pješačkom stazom penjemo se uz brdo koje smo vidjeli sa ceste.

- Sada tiho! – šapuće manji dječak, koji ide naprijed. – Na vrhu brda su naše straže. Sagni se.

Pognutih leđa prelazimo opasni dio puta, zaobilazeći vrh brda u širokom luku.

Kad stigismo do male zaravni, dječaci zastadoše i uspraviše se. Opasnost je znači prošla.

- Mi dalje ne smijemo – kaže onaj manji dječak. - Tamo dalje nije naša teritorija. Sada nam plati pa ćemo ti objasniti kako ćeš dalje.

Mali harambaša nije nimalo naivan. Prvo pare, pa završne instrukcije. Nema para, raskida se posao!

Pružam im dogovoreni iznos.

Mali gleda u ponuđeni novac i, gotovo ljutito, pita:

- Šta je ovo?! Rekao si da ćeš nam dati po 50 maraka!

- Nisam tako rekao, ali ako ste vi tako shvatili, neka bude, evo još 50.

Mališa se odmah smiri, a onda ozbiljnim i poslovnim glasom izdaje završna uputstva:

- Nastavi sada ovom stazom dok ne dođeš do potoka. Tamo ćeš izaći na širi put, kud je nekad išla željeznička pruga. Idi tim putem sve dok ne dođeš do zelenog mosta. Tu će te čekati žena i djeca.

- Ima li kakve vojske usput? – pitam zabrinuto.

- Nema.

- A ima li kakvih raskrsnica prije zelenog mosta?

- Nema. Idi samo pravo, nigdje ne skreći! Stići ćeš za oko pola sata.

Zahvaljujem se i opraštam od svojih malih pomagača, poželjvši im mnogo sreće u životu.

* * * * *

XXX

Jednom prilikom Deni mi je ispričao neobičnu pripovjest o svom pokojnom bratu Dušanu. Bio je četiri godine stariji od Denija, a umro je u dvadeset prvoj godini. Ljekari su rutinski konstatovali da je umro zbog srca. Inače je još od djetinjstva patio od somnambulizma.

- Nekoliko mjeseci prije Dušanove smrti desilo se nešto što nikada nisam uspio objasniti – pričao je Deni. – Jedne noći, negdje pred zoru, probudi me Dušan sav unezvijeren i uplašen. Spavali smo, inače, u istoj sobi. Sjedeći na mom krevetu ispričao je šta mu se dogodilo. Probudio se iznenada, pošto mu se učinilo da ga neko doziva po imenu. Ustao je i prišao prozoru. Vani, priča, ispred samog prozora lebdi djevojka anđeoske ljepote. Odjevena u dugačke, bijele i prozirne velove koji lagano lepršaju oko njenog tijela. Kosa bijela kao snijeg, potpuno depigmentisana. Isto tako i obrve, pa čak i trepavice. Oči svijetle, zjenice gotovo bijele.

Znam, kaže, da me ona doziva. Zove me pogledom, tijelom, cijelim bićem, gotovo me usisava nekom magnetskom privlačnošću. Iako ga tako snažno privlači, Dušan se opire tom zovu, sluteći neku strašnu, skrivenu opasnost. Iznenada, djevojka, kao da joj materija ne predstavlja nikakvu prepreku, poput duha prodire kroz staklo. Lebdeći u vertikalnom položaju, zastaje tik ispred njega, gotovo ga dodirujući svojim

tijelom. Gleda ga časak čudnim, hipnotičkim pogledom kojim pokušava da slomi njegov otpor, a onda poče da klizi u njegovo tijelo. I tek tada nastaje prava borba. Osjetivši strah kakav nikada nije doživio, Dušan se očajnički bori da to strano biće, to užasno ledeno prisustvo koje ga prosto proždire svojom hladnoćom, istisne, izgura, istjera iz sebe. Uloživši posljednji napor volje u tu borbu, počinje da osjeća kako njeno tijelo centimetar po centimetar klizi vani.

Našavši se napolju, djevojka ga nekoliko trenutaka posmatra očima punim demonskog bijesa, a onda poče naglo da se smanjuje, zgušnjava i mijenja oblik, sve dok se ne pretvori u lastavicu.

- Sada je tamo! – kaže mi Dušan pokazujući na svoj krevet.

- Ko je tamo? – pitam ga.

- Pa, ona ... djevojka... Sada je u obliku lastavice. Zavukla se ispod mog ćebeta.

Ubijeden da tamo nema ničeg, da je Dušan sve to sanjao, priđoh njegovom krevetu i, da bih mu pokazao da tamo nema ničeg, naglim pokretom podigoh ćebe sa kreveta. Na moje zaprepašćenje, na sred kreveta ugledah malu lastavicu. Čući, šćućurena, čudno mirna. Nije se uplašila, niti odletjela čak i kada je pažljivo uhvatih i postavih na dlan da je bolje osmotrim. Dok me je probadala oštrim pogledom, osjetih kako me bockaju njene male kandžice.

- Obična lasta – rekoh Dušanu, pokazujući mu kako ptičica mirno stoji na mom dlanu.

On me pogleda kao da držim zmiju otrovnicu.

Priđoh prozoru, otvorih ga i ispružih ruku. Jedan časak ptica je mirovala, a onda naglo prhnu i izgubi se u tami.

Na ovom mjestu Deni zastade, zagledan duboko u sebe, kao da prebire po dnu sjećanja.

- Isuviše dobro sam poznao Dušana. Nisam nipošto mogao povjerovati da je Dušan čitav događaj iscenirao kako bi sa mnom tjerao šalu. Osim toga, nikada ga nisam vidio tako uplašenog kao te noći. Istu priču ispričao mi je narednih dana još nekoliko puta, do najsitnijih detalja, ali to mi nimalo nije pomoglo da odgonetnem tu misteriju. Najviše glavobolje zadavala mi je ona lastavica. Odakle se usred noći pojavila u sobi, kad su i vrata i prozori bili zatvoreni.

O mogućnosti da ju je Dušan prokrijumčario i strpao pod ćebe, nisam htio ni da razmišljam. Na kraju se zadovoljih zaključkom da je Dušan ipak sanjao, a da je lasta najvjerojatnije uletila u sobu u toku dana i da se negdje skrivala sve to vrijeme. Pretpostavljao sam da ga je san strašno uplašio i da je preobražaj one djevojke-duha bio u toku upravo u vrijeme kada se budio, i da je u istom času odnekud doletjela lasta, dotle skrivena u nekom kutku, i tako upotpunila utisak da se djevojka preobrazila u pticu. Ovako sam zaključio ne zato što sam vjerovao da se odista tako zbilo, nego zbog želje da se nekako oslobodim te zagonetke koja mi nikako nije davala mira.

Ovde, međutim nije bio kraj priče. Još nevjerovatnije stvari desile su se kasnije. Nakon nekoliko dubokih uzdaha, Deni nastavi priču:

- Otprilike tri mjeseca kasnije, jedne večeri ugledam Dušana u gradu s nekom djevojkom. Kad je malo bolje pogledah, dah mi se presječe, a srce skoči u grlo.

Djevojka je izgledala tačno onako kako je Dušan opisao svoje priviđenje. Poput nekih glumica u naučnofantastičnim filmovima, imala je potpuno bijelu kosu, obrve i trepavice. Zjenice svjetlo sive, gotovo bijele. Osmjeh očaravajući, tijelo zanosno. Obučena u moderni, crni kožni komplet koji se presijavao na uličnom osvjetljenju, ističući bjelinu njene kose i puti. Ipak, najviše su me impresionirale njene oči. Krupne, svijetle i duboke, caklile su nekim snažnim, ledenim, neljudskim sjajem, toliko intenzivnim, da mi se činilo da zrače sopstvenom svjetlošću, ili da se sva okolna svjetlost fokusira i uliva u njene oči, kao dva snažna magneta. Od tog pogleda sav sam se ježio, nikako se nije slagao sa njenim ljupkim, gotovo dječijim licem. Dušan mi je izgledao čudno odsutan, kao da ne gospodari sopstvenom voljom.

- Ovo je Veronika – predstavi me on kada im se približih, a zatim, pokazujući na mene, doda – Moj brat Deni.

Ona mi pruži ruku, bezazleno se osmjehujući. Ne obraćajući pažnju na nju, pridoh Dušanu, prodrmah ga za ramena i dreknuh:

- Zaboga, Dušane! Šta je s tobom?! Zar ne vidiš da je to o n a? Vidiš li da je vještica, da te je začarala?

On me začuđeno pogleda, a onda me ljutito odgurnu.

- Šta je s tobom, Deni, jesi li poludio?! Kakva vještica?! O čemu pričaš?!

Tada se stvarno zgrozih. Shvatih da se on uopšte ne sjeća onog događaja! Zaista mu je pomutila svijest! Gledao sam zapanjeno čas u nju, čas u njega, ne znajući šta da kažem ili učinim.

Dušan se okrenu prema njoj, izvinjavajući se zbog mene.

- Ah, ništa zato – nasmiješi se ona nevino.

Glas joj je bio visok i umilan, nalik dječijem. Da nije bilo onog pogleda i nekog unutrašnjeg predosjećanja, pomislio bih da sam se prevario.

- Nego, meni je vrijeme da idem – obrati se ona Dušanu maznim glasom. Pobjeći će mi posljednji autobus. Hoćeš li me otpratiti do stanice?

- Naravno – prihvati Dušan i zagrlji je, izbjegavajući moj pogled.

Ona se lagano privi uz njega, obgrlivši ga rukom oko struka, a zatim mi okrenuše leđa i pođoše.

Poslije nekoliko koraka, ona se osvrnu i dobaci:

- Čao, Deni!

Posmatrao sam kako odlaze, neodlučan šta da učinim. Pošto već dosta izmakoše, pođoh za njima. Pratio sam ih krišom sve do stanice. Dok su čekali autobus, mazili su se i ljubakali, kao da se već odavno poznaju. Nakon što se rastadoše, Dušan krenu pravo kući, dok sam ga ja sve vrijeme krišom pratio. Kada se našosmo sami u našoj sobi, zagledah mu se pažljivo u oči. Ni traga od malopređašnje odsutnosti!

- Šta si zinuo? Da nemam rogove?!

- upita on vedro, kao da se ništa nije desilo.

- Bože, Dušane, otkud ti s n j o m? -čudio sam se. – I još se ljubite?

On se uozbilji, pogledavši me začuđeno i iznenađeno, kao da nema pojma o čemu govorim.

- S kojom n j o m? O čemu pričaš?

Nešto se ozbiljno dešavalo s Dušanom. Po drugi put te večeri imao je problema s memorijom. Izgledalo je da mu je čitav doživljaj sa Veronikom potpuno izbrisan iz sjećanja.

- Hajde, Dušane, ne zezaj se s tim –pokušah još jednom. – Nije moguće da ne znaš o kome govorim.

Međutim, ubrzo se uvjerih da se on zbilja ne sjeća ničeg o događajima sa Veronikom te večeri. Čak i kada sam mu u najsitnijim pojedinostima ispričao šta se to veče dešavalo pred mojim očima, Dušan je uporno ponavljao da je cijelo veče proveo u bilijar klubu i da je odatle pošao pravo kući. Djevojku nije ni vidio! Još je m e n e napadao da haluciniram! Iste noći Dušan je iznenada umro. Jednostavno se ujutro nije probudio.

Bio je to za mene ozbiljan šok i najveći gubitak. Dušan je bio moj idol. Obožavao sam ga. Bio je nekako superioran u svemu. Odličan đak, najbolji student svoje generacije. Podjednako nadaren za poeziju, muziku i slikarstvo. Odličan plivač... Nikada nisam povjerovao da je slabost srca mogla biti uzrok njegove smrti. Nikada nije bolovao od srca, bio je odličnog zdravlja.

Mislio sam da je to kraj priče. Međutim, poslije nekoliko trenutaka, zamišljen kao da lovi bolna sjećanja, Deni nastavi:

- Sutradan, po Dušanovoj smrti, u razgovoru sa njegovim drugarima, saznao sam nešto što je cijelu stvar dodatno zakomplikovalo. Oni mi rekoše da je Dušan cijelo prethodno veče zaista proveo u njihovom društvu, igrajući bilijar! I da nikud nije izlazio!

* * * * *

XXXI

Pustom stazom koračam kroz tuđ i nepoznat kraj, strahujući od mogućeg susreta sa stražom, vojskom, policijom, slučajnim prolaznikom... Plašeci se bilo kakvog susreta osim sa zelenim mostom i malenom družinom bjegunaca koja me, ubijeden sam, već nestrpljivo iščekuje.

Izlazim na uzak, zapušten put, zarastao u korov, koji svojim izgledom svjedoči da su ovuda nekad hitali vozovi. Sam, u tišini kakvoj sam rijetko bio svjedok, ispunjenoj jedino tihim zvucima mojih koraka i ritmičkog i ujednačenog šuma srca. Koračam brzo, ne osvrćući se, obuhvatajući jednim pogledom čitav predio ispred sebe. Zapušten kanal s lijeva i šikarom obraslo korito potoka s desna, promiču pored mene. Kreću se zajedno sa šibljem, grmljem i visokom travom izdžikljalim s obje strane puta, koji, udruženi sa šikarom, sužavaju okolinu u prozračni zeleni polutunel.

Nailazi čistina, šikara se razmiče i udaljava, vidik se širi. Nailaze prve kuće sa prostranim, ograđenim dvorištima koja se spuštaju do samog puta. Pokušavam da pogodim da li pripadaju 'njihovima' ili 'onima' i da li iko u njima boravi. Djeluju napušteno. Sablasno gluve i nijeme. Umrli zvuci, zamrli pokreti. Ne čuju se i ne vide pjetlovi, kokoške, psi ...

Promiče staza ispod mojih nogu, stapam se sa olovnim nebom. Ne osjećam tijelo. Sav sam slika! Smrznuta, nepokretna, zarobljena u pokretu!

Jedino je misao živa i aktivna... 'Gdje li je taj zeleni most... Ovo hodanje već predugo traje ... Da nije ostao iza mene, skriven i neprimjećen?! ... Ne, nemoguće! Cijelim putem oči su mi širom otvorene! Ni trepnuo nisam! ...'

Koračam dalje kao da lebdim u mjestu. Sve življi, sve radosniji...

* * * * *

XXXII

Posljednjih mjeseci došlo je do postepenog oneobičavanja mojih snova. Faze dubokog sna postajale su sve kraće, sve površnije i sve više dostupne svijesti i sjećanju. Obični snovi postajali su brojniji i dinamičniji, sve više nalik na kratke filmske storije. U brojnim snovima počelo se dešavati nešto čudno i novo, što me je fasciniralo više od svega. Naime, sve češće sam sanjao da sam neko drugi. U mnogim snovima potpuno sam mijenjao identitet, fizički izgled, uzrast, pa čak i pol! Naravno, to se uvijek dešavalo u snovima koje sam nazivao ‘običnim’, za razliku od ‘budnih’, u kojima sam ja uvijek bio ja.

Ovo kao da je bila slikovita ilustracija i potvrda moje davnašnje slutnje o jednom istom glumcu, vječnom i nepromjenljivom, koji se uvijek iznova presvlači i zaodijeva u nove tjelesne odore, nove i drugačije uloge.

Iako sam uspostavio značajnu kontrolu nad snovima, zabrinjavala me je činjenica da ni ja, ni ostali članovi ‘Drim tima’, nismo uspijevali da ispunimo naš prvi sanjajući zadatak. Svi naši pokušaji pretrpjeli su pravi fijasko. Jovan se tješio time što je konačno, slijedeći moja uputstva, uspio snimiti onu melodiju koja ga je opsjedala u snovima. Slušajući kasetu na kojoj je snimio mumlanje kojim je oponašao zvuke koje je čuo u snu, prisjetio se kompletne melodije i

zapisao note. Od tada on i Deni počеше sve više vremena da posvećuju muzici, ozbiljno razmišljajući i o snimanju ploča i kasete.

* * * * *

XXXIII

I evo ga, konačno, zeleni most!

Ali, šta je sad to?! Nigdje ne vidim Anđelu i djecu! Ni u blizini mosta, ni duž puta kojim treba da naiđu! Šta li se desilo?!

Na brzinu prebirem u mislima moguće razloge njihovog zakašnjenja, odbijajući pomisao da im se desila kakva nepredviđena nevolja.

Polako koračam u pravcu iz koga treba da naiđu, krećući se glavnim drumom natrag prema kontrolnom punktu. Saobraćaj je prilično rijedak, pošto se vozila dugo zadržavaju na prelazu.

Iznenada, pored mene se zaustavlja žuti putnički automobil sa oznakom 'taxi'. Mlad, meni potpuno nepoznat muškarac otvara vrata i poziva me da priđem bliže.

- Jeste li vi Božidar? – pita.

Gledam u mladića kao da je pao s Marsa. Zabezegnuto se pitam odkud mi zna ime. Nikada ga u životu nisam vidio, niti sam ikada ranije bio u ovom kraju.

- Poslala me vaša supruga – objašnjava taksista, smješajući se mojoj zbunjenosti. – Nju i djecu sam odvezao na autobusku stanicu. Ona mi je opisala kako izgledate. Nije mi bilo teško da vas prepoznam. Pođite sa mnom, čekaju vas.

Sjedam u taxi i poslije kraće vožnje stižemo na autobusku stanicu. Grlim se sa Anđelom i klincima,

srećan što se sve tako dobro završilo. Iako smo se rastali prije manje od sat vremena, sada nam se to vrijeme čini kao vječnost.

Lokalnim autobusom vozimo se prema susjednom gradu uz granicu sa 'našima'. Vedri i nasmijani što smo savladali još jednu prepreku.

Ali, šta je sad ovo?! Nismo stigli kako treba ni da odahnemo, a već novi punkt, nova prepreka.

Policajac u urednoj, ispeglanoj uniformi, ućtiv i prijatan, ulazi u autobus. Razmijenivši nekoliko riječi sa vozačem, kratko odmjerava lica putnika. Ne našavši ništa što bi pobudilo njegovu pažnju, napušta autobus.

Put u slobodu bio je konačno slobodan.

* * * * *

XXXIV

- Nije nam problem komponovanje –Jovan je glasno razmišljao. – Muče nas tekstovi.

- Da, tačno – pridruži mu se Deni. – Pokušali smo da komponujemo na neke moje stihove, ali ne ide.

Onda se zavjerenički zagledaše u mene. Ćutao sam, sluteći šta su naumili.

Jovan se kratko nakašlja, pa poče izokola, gledajući me ispod oka:

- Hmm... Pišeš li ti stihove?

- Ne – rekoh iskreno. – A da vam pravo kažem, nisam baš mnogo naklonjen poeziji. Više volim prozu.

Na njihovim licima primjetih tragove razočarenja. Ipak Jo se nije predavao.

- Mi smo ubijeđeni da bi ti u onom svom okeanu riječi mogao upecati štošta korisno i za nas. Za tebe bi bila sitnica da nam sklepaš koji stihić.

- Je l' vi to mene zezate?! – upitah zblanuto. – I otkud vam uopšte ta šašava ideja da mene povežete sa pisanjem poezije?

Oni složno počеше da me ubjeđuju da to i ne mora ispasti baš sasvim blesavo.

I upravo kada sam se spremao za odlučno i istorijsko 'NE', začuh nečije riječi:

- STANI MALO, ZAŠTO NE?

Iznenaden, počeh kobajagi nehajno da se osvrćem uokolo. Deni i Jovan ponašali su se kao da nisu ništa čuli.

- HAJDE, BOBE, NE IZMOTAVAJ SE, ZNAŠ DA ME NE MOŽEŠ VIDJETI!

Ovaj put glas je bio razgovjetniji. I činilo se kao da ne dopire spolja.

Primjetivši da nešto osluškujem, Jo me upita:

- Šta je, Bobe?

- Ništa – rekoh. –A vi niste ništa čuli?

Oni se zagledaše, a onda odmahnuše glavom.

Sjedili smo na kružnom kamenom zidu, tako da je svako od nas imao ostalu dvojicu u vidnom polju. Glas mi je dolazio s lijeva. Kao da mi je neko govorio u samo uho. Dubok, muški, prijatan glas.

Iznenadna provala misli uskomeša mi utrobu.

‘Sanjam li? ... Ko li to govori? ... Zašto ga ne vidim? ...’.

Ta i mnoštvo drugih pitanja prostrujaše mi kroz glavu u djeliću sekunde, izazvavši u stomaku poplavu talasa energije koji su toliko brzo strujali u vis da me prisiliše da se nekoliko puta snažno stresem, kako bi ih zaustavio. Ličio sam samome sebi na psa koji stresa mokro krzno.

- Je li sve u redu? – zabrinu se sada Deni.

- Naravno! – rekoh. – Samo malo gimnasticiram.

Uočih sličnost ove situacije sa nekima od budnih snova. Samo što sam ovaj put ja bio predmet nečijeg poigravanja.

- NE TRUĆAJ PREVIŠE, BOBE! NEMAMO
MNOGO VREMENA! – ponovo se javi glas.

‘Nije li ovo duh?’ – pade mi na pamet.

- JA SAM ENERGETSKI OBLIK TVOG
DRUGOG ‘JA’. TVOG NAJBOLJEG JA! – stiže
odgovor.

Neko ili nešto se ozbiljno šegačilo sa mnom, na
sličan način na koji sam se ja u snu poigrao sa
Denijem.

- ŠALIM SE, NARAVNO – nastavi glas. -
ČOVJEK SAM OD KRVI I MESA. ZOVEM SE
BOŽIDAR. I UPRAVO TE SANJAM!

Deni i Jo su ćutali, svjesni napregnutosti moje
pažnje. Osluškiivali su i oni, ne znajući šta osluškuju.

Odučih da se upustim u ovu igru, ma od koga
poticala.

- SLUŠAJ ME PAŽLJIVO! – ponovo će glas
koji se izdavao za Božidara. – UZMI PAPIR I
OLOVKU!

- Momci, imate li papira i olovku? –upitah
odmah.

Čuvši moj glas, mladići živnuše. Deni mi pruži
mali kožni notes i hemijsku olovku.

- PIŠI! – zapovijedi mi Božidar, diktirajući mi
stihove koje sam najprije naglas ponavljaao, a onda
zapisivao.

Bile su to tri pjesme bez naslova:

gromovi tišine potmule
sukljaju začetak postanja
titraju vatrene kule

igrom im jeka odzvanja

*prasad nemirnog duha
jasnovid vrh k'o da je
hladan dodir zelenila
sreću stijena spoznaje*

*smisao strijela sumnji
šumovite noći nemira
ljubavne mladosti zagrljaj
teži slobodi svemira*

*vrtozlava vrelina strepnje
veo sigurnosti sniva
tišina vremena zvuči
bojama sunčevog sliva*

*ponire mir napetosti
čežnjom srušenog sata
uporno traženje sebe
skrivena otvara vrata*

*pleme tajnih strasti
crna opojna vatra
eksplozija vječne istine
svijet u pepeo satra*

-----

*čarlja čežnja pupoljka
novog rađanja sebe*

*pleše zvuk nemira
titravim vatrometom grebe*

*tajnovito bujanje razuma
muk tame rasprštava
miriše zveketom praskozorja
postanja omaglica lepršava*

*minulih bivanja nagoni
bujici slasti hrle
pokličići slobode čulne
zidove nestale grle.*

*zaumno komešanje riječi
zavjesu zaborava toči
blaženo šarenilo nevinosti
u susret jedinstvu kroči*

-----

*vapaj komešanja sjete
vriskom požude klikće
provalom strasti prijete
rađanjem čežnja sikće*

*sablasni snovi straha
savršenstvo smjerno bude
sliku iskonskog praha
stasalo svjetlo nude*

*sjeme dotiče žile
namjeru novu stvara*

*sjećanja u ponor čile
nestaje svijet utvara*

*skelet uzdrman srećom
rasulo haosa steže
snagom od bola većom
spoznaju smješkom preže*

*prodor spokojnog sklada
treskom zatišja bruji
tamo gdje mir vlada
spoznaja smislom struji*

*naprsla daljina zveči
privid razmaka kvasi
zvono vremena ječi
nestalnu sadašnjost gasi*

Već poslije prvih stihova, Deni i Jo počеше da šire oči, zatečeni naglom provalom 'mog stvaralačkog nadahnuća'. Primjetili su kako stihove izgovaram i ispisujem žurno, po nekom unutrašnjem diktatu.

- STIHOVI SU MOJ POKLON DENIJU I JOVANU – objašnjavao je Božidar. – A SAD NEŠTO OZBILJNIJE. MORAŠ ČEŠĆE PRAKTIKOVATI ONU TEHNIKU DISANJA KOJOJ TE PODUČIH ONOMAD ...

- ?!

- ... NA PLAŽI, KAD SI VJEŽBAO SA JOVANOM.

‘Moćno disanje’ – sinu mi. – ‘Onaj glas u uhu
... To si bio ti?’

- DA – potvrdi glas. – OVO NIJE NAŠ PRVI
SUSRET, KAO ŠTO TI MISLIŠ. VEĆ SMO SE VIŠE
PUTA SUSRELI.

‘Kako se ja ne sjećam?’

- NEMAŠ DOVOLJNO ENERGIJE. VIŠAK
ENERGIJE POTREBAN ZA SANJANJE I
PRISJEĆANJE DAĆE TI TEHNIKA MOĆNOG
DISANJA. A SAD... ZBOGOM. I JA IMAM
PROBLEMA SA ENERGIJOM. ALI, SREŠĆEMO
SE PONOVO.

Glas u uhu naglo utihnu. Postah oštro svjestan
pojačanog mira koji potom nastupi. Kliktaj usamljenog
galeba visoko iznad stjenovite obale na trenutak zapara
tišinu i ja se iznenada... probudih.

Otvorih oči i ogledah se uokolo. Ležao sam u
svojoj sobi. U glavi su mi još odzvanjale Božidareve
riječi. I stihovi. Sjetivši se stihova, brzo zgrabih papir i
olovku i požurih da ih zapišem, znajući da će ih za
kratko vrijeme progutati duboki bezdan zaborava.

* * * * *

Oživjele slike bliske prošlosti iščezoše, a glasovi utihnuše, završivši svoj prozirni ples. Pjenušavo more i fijuk vjetra vratiše me na časak u sadašnjost, a onda me ponovo gurnuše u prošlost, ovaj put još dublje. Nađoh se u vremenu kada su se u istom danu dogodile dvije najvažnije stvari u mom životu.

Tada sam prvi put ugledao Anđelu.

Iako bijah još dječak, a ona djevojčurak, tek nešto malo mlađa od mene, njena ljepota me je zapanjila. Njeno lice zračilo je vedrinom, odisalo čistotom, plijenilo nevinošću, mamilo igrom, opijalo čarolijom... Svojim neodoljivim osmjehom izazivala je u meni radosno uzbuđenje, oživljavala maštu, budila svijest... Ipak, iznad svega su me zadivile njene oči. Krupne, jasne i izražajne, ukrašene gustim i dugačkim crnim trepavicama koje su, u kontrastu sa upadljivo bijelim beonjačama i mliječnobijelom kožom lica, snažno pojačavale njihovu jasnoću i izražajnost, posmatrale su svijet radosno, otvoreno i radoznalo. Njen čudesni pogled zračio je neopisivim tajanstvom, nedokučivim dubinama. Svojim neobičnim sjajem kao da je skrivao ulaz u neki potpuno nov i drugačiji svijet. Činilo mi se da me kroz njene oči ne gleda obično ljudsko biće, nego da kroz njih pulsira, šumori i šapuće svekoliki život i postojanje, da u njima Život i Vječnost plešu svoju iskonsku igru. Na trenutke mi se čak činilo da me te oči u jednom jedinom treptaju

usisavaju, uvlače i kovitlaju kroz neizmjerne dubine vremena i prostora. Ponekad mi se opet činilo da i samog sebe prepoznajem u tim čudesnim očima i da nedostaje samo malo da se cijelim svojim bićem nađem s onu stranu tog pogleda, ili čak da me dio mene posmatra kroz te oči. Neki od cjeline davno otrgnut i zaboravljen dio.

Istog dana kad ugledah Anđelu, možda inspirisan upravo njenim pogledom, doživio sam najčudnije iskustvo u svom životu.

Bio sam u to vrijeme dvanaestogodišnjak rastrzan između tri velike opsesije – knjiga, igara i snova.

U rijetkim časovima predaha između čitanja i jurnjave za loptom, sve češće sam sebi postavljao neka čudna pitanja, na koja nikako nisam nalazio odgovor.

Pitao sam se šta je Život, šta je Svijet, šta su ljudi, šta su snovi. Čudio se neuhvatljivoj rijeci vremena, uzalud se trudeći da izvedem nemoguć poduhvat: da spojim dva trenutka – onaj tek minuli i ovaj koji dolazi. Mučio se da premostim prošlost i budućnost, da zaustavim i zamrznem sadašnjost.

Ponekad sam, opet, pokušavao da zamislim kako stvarnost izgleda posmatrana tuđim očima, ili sam se trudio da stvorim predstavu o tome kako ta ista stvarnost izgleda objektivno, neosvjetljena pogledom bilo kakvog posmatrača.

Ipak, iznad svega sam se upinjao da spoznam odgovor na pitanje koje sam sebi najčešće postavljao, zagonetku koja posta moja najveća opsesija. KO SAM JA? Ili ŠTA SAM JA?

Šta je to što gleda, sluša, misli, osjeća i sebe pita 'Šta sam ja?' Postoji li IZVAN mene bilo šta? Postoji li IŠTA što nisam Ja. Dokle seže, kuda se prostire to moje Ja. Da li je u meni i ono što obuhvatam pogledom dok su mi oči otvorene, i ono što čujem, i ono što mirišem ...

Podstaknut nekom praiskonskom iskrom skrivenom u tamnim dubinama koje naslutih u Anđelinim očima, odlučih iste večeri da u traženju odgovora na pitanje 'ŠTA SAM JA?' idem do kraja. Riješih da po svaku cijenu nađem lijeka svojoj opsesiji.

Držeći ovu enigmu u žiži pažnje, u fokusu svijesti, usmjeravao sam sve veću energiju u njeno odgonetanje, sve do trenutka kada i zadnji ostatak sebe, i posljenju trunku snage, ugradih u taj ogromni, najveći mogući napor. I kada se, upotrijebivši svu svoju raspoloživu energiju, sav pretočih u to pitanje, stiže koliko iznenadan, toliko i neočekivan odgovor.

'NIŠTA NE POSTOJI!' – odjeknula je nesvakidašnja spoznaja u mojoj djetinjoj svijesti.

U istom trenu, ono što dotle bijaše moje JA, poput kišne kapi utopi se i nestade u bezgraničnom i nizmjernom okeanu praznine! Bezoblične, besadržajne, nemjerljive! Moje dotadašnje JA, koje do tog trenutka bijaše nešto najvrednije i najznačajnije u cjelokupnom Univerzumu, prestade da postoji! Ono što je bilo najčudnije, nisam to shvatio mislima, jer su istovremeno sa tom čudnom spoznajom sve misli odjednom usahle i nestale u istu onu prazninu u koju je iščezlo i moje JA.

Na neki čudan način z n a o sam, bez i najmanje trunčice sumnje, da sam napokon zaronio do samog dna iskustva, da sam se utopio u skrivenu i nevidljivu suštinu svijesti, u ono što u isto vrijeme i j e s t e i n i j e.

U tom čudnom ništavilu nije bilo ni mjere, ni vrijednosti, ni boje, ni oblika... Do tog časa Svijet za mene bijaše prostor ispunjen dubinom, širinom, svekolikim kretanjem, ogromno i predivno mjesto u kome ja bijah nešto najvažnije i najvrednije. Ali tada spoznah da uistinu ne postoji ni ono što sam do tada doživljavao kao Sebe. Z N A O S A M da i Svijet, i moje JA, i moje fizičko tijelo, predstavljaju samo fikciju, samo privid stvoren od Prazne i Ništavne Svijesti koja ne želi da bude Praznina i Ništavilo. Bez korištenja riječi, misli, predstava ili nečeg sličnog, Z N A O S A M da je Svijet eho čiste Praznine, da su njegova materijalnost i opipljivost čudesno vješt privid, a da su Svijet i Stvarnost, Vrijeme i Prostor, Život i Smrt, samo rekviziti za IGRU KOJA VJEČNO TRAJE!!!

*****

XXXVI

Od javljanja onog glasa u snu, počeh redovno da praktikujem vježbe moćnog disanja. Posljedice pojačanog vježbanja javiše se ubrzo. Najprije uočih promjene u tijelu. Osjetih da sam pokrenuo neku nepoznatu, uspavanu energiju, čije kolanje povremeno bijaše toliko jako da mi se na trenutke činilo da me može odići od tla.

Postadoh lak i vazdušast, lišen osjećaja zemljine teže. Fizički osjećaj uzimanja i ispuštanja vazduha, postao je gotovo istovjetan, tako da sam samo po pokretima grudi i stomaka mogao razlikovati periode udisanja i izdisanja.

Sve češće mi se dešavalo da i nakon prestanka vježbi disanja, najčešće prilikom dužeg hodanja ili sjedenja, doživljam onaj iznad svega čudni osjećaj potpune bestjelesnosti, tako da se postepeno navikoh da spoljni fizički svijet doživljam kao lebdeću sliku usidrenu u mojim očima, okruženu beskrajnom tamom, ili kao oazu svjetlosti koja visi u ogromnoj mračnoj praznini. U takvim trenucima imao sam snažan utisak pojave potpuno nove, fascinantne, nematerijalne tjelesnosti koja se rasprostirala u taj beskrajni okvir tame koji je okruživao i obavijao sliku u mojim očima. Tu beskrajnu, mračnu prazninu koja toliko neprimjetno uokviruje uobičajeni ljudski pogled, da većina ljudi proživi cijeli život ne zapazivši je, počeh polagano doživljavati kao dio nekog novog

Sebe: kao produženi dio novog, gigantskog tijela, bezobličnog, bestjelesnog i bezgraničnog! I što je važnije, taj tamni prostor oko slike u mojim očima služio mi je kao okvir koji pomaže u njenom pričvršćivanju na zidu moje svijesti, koja sve više počinje da liči na kakav televizijski ekran.

O snu u kome mi se javio onaj glas koji se predstavio kao Božidar, nadugačko i naširoko sam raspravljao sa Denijem i Jovanom, ali se ne usudismo izvoditi bilo kakve definitivne zaključke. Nakon što smo eliminisali neke od pretpostavki o mogućem karakteru onog što se desilo u tom snu, ostadoše tri objašnjenja kao najprihvatljivija. Prema prvom, bio je to samo san i ništa više od toga. ‘Božidar’ ne postoji, on je samo egzibicija moje svijesti. Prema drugom, ‘naučno fantastičnom’ objašnjenju, koje je poticalo od Jovana, to uopšte nije bio običan san, nego neka vrsta dodira sa drugom prostorno-vremenskom dimenzijom, sa nepoznatim i stranim oblikom života. Treća mogućnost bila je da sam u snu vodio dijalog sa čovjekom koji se zove Božidar, čovjekom od krvi i mesa, koji pripada ovom našem zbiljskom svijetu i da su nam se, na neki čudan način, snovi susreli i ukrstili. Ta varijanta bila mi je najsimpatičnija. Postojala je, možda, još jedna, četvrta mogućnost – jednostavno sam šiznuo, podileisao, otkacio, pošandrciao... Ovu posljednju mogućnost, naravno, sva trojica odlučno odbacismo. Naročito ja.

U svakom slučaju, momci one stihove prihvatit će kao koristan i dobrodošao poklon i dadoše se na komponovanje.

Nakon što nam je propao još jedan pokušaj da ostvarimo naš prvi sanjalački zadatak, odlučismo napokon da promijenimo mjesto određeno za sastanak u snu. Predložih im da sami izaberu neko drugo mjesto koje im se više dopada, pretpostavljajući da ih, možda, nešto u ambijentu stare tvrđave nesvjesno odbija. Poslije kraćeg razmišljanja, Deni kao da se nečeg dosjeti, izvadi iz unutrašnjeg džepa jakne fotografiju na kojoj su bili on i Jovan, zajedno sa još trojicom članova njihovog benda, od kojih sam poznavao samo Isidora. Fotografija bješe snimljena na glavnom trgu u njihovom gradu, onom istom na kome sam onomad sanjao Jovana. Obojica predložiše da to bude novo mjesto za sastanak u snu. Iako sam trg viđao uživo nekoliko puta, zatražih, ipak, od Denija onu fotografiju, sa namjerom da je prije spavanja detaljno proučim i tako lakše oživim u snu.

Te noći, ležeći u krevetu, dugo sam zurio u fotografiju. U jednom trenutku, naglo i neočekivano obreh se u prizoru sa fotografije, samo što umjesto Denijeve i Jovanove družine ugledah gomilu dječaka kako igraju fudbal. Sa tri strane trg je bio oivičen dugačkim višespratnicama, dok se sa četvrte strane protezala široka gradska ulica, kojom se odvijao rijedak saobraćaj.

Moju pažnju zbog nečeg privuče jedan od onih dječaka – mršav, plavokos petnaestogodišnjak. Kako ga ugledah, tako se i moja svijest ‘preseli’ u njegovo tijelo i već slijedećeg trenutka okolinu sam promatrao njegovim očima, postavši aktivan sudionik događaja. Čitav prizor posta za nijansu življi i dinamičniji. Jedan

od dječaka uputi u mom pravcu visoku loptu. Da bih je uhvatio, potrčah nekoliko metara natraške. Odjednom začuh strahovitu škripu automobilskih guma, kroz koju jedva razabrah prodoran vrisak.

- Pazi, Jovane! - čuo sam nečiji glas.

Imao sam samo toliko vremena da se osvrnem u lijevo i ugledam ogromnu crnu limuzinu kako juri prema meni. U istom trenutku promjenih ponovo perspektivu posmatranja i nađoh se u tijelu vozača automobila, užasnuto i panično prateći kako se plavokosi dječak kovitla i prevrće, odbačen udarom prednje strane automobila visoko u vazduh.

Tada naglo otvorih oči i gotov skočih iz kreveta.

Sanjao sam!

Kada sam kasnije ispričao Deniju i Jovanu šta mi se desilo, Jovan smjesta prepozna vlastiti doživljaj. Po završetku osnovne škole imao je tešku saobraćajnu nezgodu, poslije koje je tri dana proveo u komi. Upoređujući pojedinosti iz mog sna i Jovanovog sjećanja, ustanovismo da se čitav događaj odigrao baš onako kako sam vidio u snu.

* * * * *

XXXVII

Posmatram svoje lice u velikom, ovalnom ogledalu, pokušavajući da se prisjetim šta nedostaje. Uočivši da sam glatko izbrijan, sjetih se da sanjam, jer znam da u stvarnosti moje lice krasi poduža brada.

Odmah me zapljuskuje poznati val radosnog uzbuđenja koje osjetim svaki put kad se probudim u snu.

U takvim prilikama iskušao sam mnoštvo neobičnih mogućnosti, probao bezbroj raznih igara.

Ovaj put poželjeh da učinim nešto što dotad nisam pokušavao. Htio sam da vidim svoje usnulo tijelo, da se posmatram dok spavam. Smatrao sam da je za ostvarenje te želje bilo dovoljno samo da zamislim prostoriju u kojoj sam zaspao. Sklopih oči svog sanjajućeg tijela i uđoh u budno spavanje bez snova. Ovo stanje koristio sam kao predah između dva sna i kao međuprostor za uobličavanje želja i zapovjesti koje se tiču narednog sna.

Međutim, mojoj želji da vidim usnulo tijelo ispriječi se neočekivana prepreka. Prosto nisam mogao da se sjetim gdje sam zaspao, gdje se trenutno nalazi moje fizičko tijelo. Ipak, uz neznatan napor volje, pamćenje mi se povrati i ja se sjetih gdje se nalazim. Ili, bolje rečeno, oživjeh prizor skromne sobice u kojoj smo Anđela i ja boravili preko ljeta. Još u polumraku, osvijetljena slabošnim blijedilom zore, soba je izgledala uobičajeno. Sve bješe na svom

mjestu, uključujući i naša tijela, pokrivena tankim pokrivačem. Anđelina, uvijek vrela stopala, virila su do članaka, dok je moje tijelo, kao i obično, bilo pokriveno do brade.

Pade mi na pamet da se malo poigram sa samim sobom. Ispod jastuka izvukoh kožni rokovnik u koji sam svake večeri bilježio plodove svog stvaralačkog nadahnuća. Zatim uzeh hemijsku olovku i preko cijele prazne stranice krupnim štampanim slovima ispisah prve riječi koje mi padoše na pamet:

‘DOBRO JUTRO DVOJNIČE!’

Zatim sklopih rokovnik i gurnuh ga ispod kreveta, kao dodatni dokaz mog izlaska iz tijela i vantjelesnog upliva u stvarnost.

Zatvorih oči i zapovijedih sebi da se probudim.

Bez prekida u kontinuitetu svijesti, probudih se u onom tijelu koje je maločas ležalo predamnom. Podigoh glavu i osvrnuh se oko sebe, premjeravajući pogledom cijelu prostoriju. Sve je izgledalo kao maločas u snu, samo iz drugačije perspektive. Sjetih se rokovnika i poruke koju sam zapisao i mahinalno posegnuh rukom pod jastuk. Iako sam znao da sam ga u snu gurnuo ispod kreveta, bio sam siguran da ću ga ipak naći na uobičajenom mjestu. Svaki dotadašnji sličan pokušaj upliva u stvarnost završavo se bezuspješno.

Ali, otkud sad to?! Rokovnik se, ipak, nije nalazio na svom mjestu. Podigoh jastuk i sklonih ga u stranu, i opet ništa! Uzbuden, nagnuh se preko kreveta i zavirih dole. Ono što sam tražio ležalo je tačno na mjestu gdje ga ostavih u snu. Krunski dokaz uspjelosti

eksperimenta! Prožet blagom jezom dohvatih rokovnik i otvorih ga na onom mjestu gdje treba da se nalazi poruka. Ali umjesto one dvije riječi, ugledah gotovo cijelu stranicu teksta ispisanog mojim rukopisom! Teksta koji nisam napisao!

Šokiran, buljio sam u svoj rukopis, bezuspješno pokušavajući da se sjetim da li sam ga i kada napisao. A onda počeh da čitam. Razočaranje zbog neuspjelosti eksperimenta, ubrzo zamijeni talas radosti zbog neočekivanog poklona. Kao na tanjiru imao sam serviran epilog romana! Upravo onakav kakav sam priželjkivao!

Pogledah u Anđelu koja je sve vrijeme čvrsto spavala. Padoh u iskušenje da je probudim. Ipak, tako je slatko spavala da odlučih da joj veliku novost saopštim ujutro.

Neko vrijeme ležao sam hipnotisano zureći u onaj tekst, a onda neosjetno ponovo utonuh u san.

Ali, tog jutra kao da nije bilo kraja iznenađenjima. Kada se ponovo probudih, čekalo me je još jedno. Iako se dobro sjećam da sam zaspao sa rokovnikom u rukama, njega nije bilo u mom vidnom polju.

Pomislih da ga je Anđela, koja je ranije ustala, vjerovatno vratila na njegovo uobičajeno mjesto. Stoga brže-bolje podigoh jastuk i ... ugledah ga. Brzo ga dograbih i počeh prelistavati, tražeći tragove noćasnje igre. Ali ništa ne nađoh! Bijaše to u snu san!

Zatvorih oči i dozvah u sjećanje onaj tekst. Gledao sam ga kao na fotografiji. Ipak nije bio izgubljen. Zapisah ga od riječi do riječi.

*Dok sam završavao, ledenim dahom okrznu me
nova sjenka sumnje.*

Da nije i ovo san?!

Ovo što se upravo dešava?!

*Tada jasnije nego ikad do tada shvatih da ne
postoji nijedno mjerilo, ni sredstvo kojim bi se
pouzđano i nedvosmisleno moglo ustanoviti šta je san,
a šta java.*

*Mogao sam samo da nagađam, prizivajući
vrijeme kao sudiju i kao svjedoka.*

* * * * *

XXXVIII

Probudih se u snu.

Nalazim se u prostranom seoskom dvorištu, koje poput zelenog tepiha, pokriva gusta sočna trava. Desno od mene stoje Deni i Jovan. Okrenuti smo prema pročelju skromne seoske kuće, krečom obojenih zidova. Nekoliko metara ispred nas nalazi se mlado šljivovo stablo. Moju pažnju privlače posljednji ostaci njegovog skromnog roda. Usamljeni, pomalo smežurani, ali još uvijek sočni i privlačni plodovi njišu se i presijavaju na suncu, uznemiravani povremenim slabim naletima vjetra.

Dok zurim u te prezrele plodove, pada mi na pamet neobična zamisao.

-Slušajte me pažljivo. –obraćam se Deniju i Jovanu. Zanima me šta će se dogoditi ako ja sada, u ovom sanjajućem tijelom zaspim i sanjam ovaj isti prizor. U tom drugom snu pokušaću da poberem šljive na ovom stablu. Vas dvojica budite svjedoci. Pratite šta se dešava.

Oni shvatiše šta želim i kimnuše u znak razumijevanja.

Zatvorih oči i zaspah, komandujući da se probudim za nekoliko trenutaka. Odmah potom se budim. Nađoh se u istom prizoru kao maločas. Dekor je bio potpuno isti kao u prethodnom snu, osim što nigdje nisam vidio Jovana i Denija.

Prizor je bio nešto oštrije i jasniji, življih i jačih boja, kao da ga sada posmatram kroz naočare sa jakim dioptrijom.

Priđoh stabaocu ispred sebe i pobrah ono malo plodova. Probah nekoliko. Bijahu izuzetno slasni.

Tada zatvorih oči i naredih sebi da se probudim u malopredšnjem snu, u kome se, pretpostavljam, još uvijek nalaze Deni i Jovan.

Uslijedi opet kratkotrajna faza spavanja bez snova, a onda otvorih oči. Preda mnom se po treći put nađe ono isto dvorište. Cio prizor sada je blistao i presijavao se nekom novom, kristalnom jasnoćom koja nije imala adekvatno poređenje u onom što zovemo zbilja. Boje su bile žive. Titrale su i poigravele kao da zrače nekim svojim, unutrašnjim sjajem.

Pogledah desno, na mjesto gdje su maločas stajali mladići. Nije ih bilo.

Potražih pogledom šljivovo stablo i zapazih da na njemu nema plodova. Bio sam zadovoljan. Uspješno sam obavio zadatak.

I baš kad odlučih da prekinem ovu seriju snova, nešto me ponuka da još jednom odsanjam ovaj prizor. Ponovo zaspah. Kao i obično u fazi budnog spavanja bez snova, bio sam obavijen gustom, neprozirnom, žućkastosmeđom svjetošću.

Poslije nekoliko trenutaka otvorih oči. Ono što vidjeh potpuno me prenerazi. Moje vidno polje, dokle god pogled doseže, preplavi eksplozija svjetlosti najživljih boja.

Pulsirala je i vibrirala nekim svojim unutrašnjim ritmom, direktno uvirući u moje oči.

Bijaše u toj svjetlosti toliko nezemaljske čari da mi se činilo da me svojom ljepotom opija i usisava poput magneta. Od toga se toliko uplaših da se probudih.

Još uvijek ležeći u krevetu, pokušavao sam da stišam provalu straha i uzbuđenja.

-ZAMALO DA SE SRETNEMO! –odjeknu poznati glas u lijevom uhu.

‘Božidar!’ –sinu mi, opet se javlja.

-UPRAVO SAM POKUŠAO DA TE UVUČEM U SVOJ SAN. –objašnjavao je. –ALI TI SI SE U ZADNJI ČAS SPETLJAO I UPLAŠIO!

Sjetih se da je Božidar prošli put rekao da me je i ranije sanjao. Zanimalo me je kada je to bilo.

-ONDA KADA SI TI PRVI PUT SANJAO DENIJA. –javi se Božidar čitajući mi misli. –NI TADA NISI BIO SVJESTAN MOG PRISUSTVA. JA SAM TE NAVEO DA UDEŠ U KAFE ‘SPEED’. ..

-?!

-NAVEO SAM TE I DA MU SE PRIKAŽEŠ U OBLIČJU STAROG INDIJANCA.

Sjetih se da sam zaista imao neki čudan impuls u obje prilike.

‘Šta ti u stvari želiš, Božidare?’

-ŽELIM DRIM TIM. I JA SAM SANJAR. ZATO SAM TE POVEZAO SA DENIJEM I JOVANOM. MI SMO SLIČNI ... ALI, TO NIJE SVE. ŽELIM I DA TI POMOGNEM DA SE SJETIŠ.

‘Da se sjetim? Čega?’

-CJELOVITOSTI. POMAŽEM TI DA SE SJETIŠ DA SMO TI I JA ISTO! DA SMO JEDNO! DA JE SVE JEDNO! DA POSTOJI SAMO JEDAN

EKRAN SVIJESTI KOJI UVIJEK POSMATRA
SAMO JEDAN POSMATRAČ!!!

‘Ali, ja to odavno slutim.’

-SLUTNJA NIJE DOVOLJNA. KADA SE
SJETIŠ, ONDA ĆEŠ Z N A T I!

‘A kako mi pomažeš?’

-UDRUŽUJUĆI SVOJU ENERGIJU
SANJANJA S TVOJOM. ZAJEDNO SMO JAČI.
SADA ĆU TI POMOĆI DA SE SJETIŠ DA SI I TI
MENE SANJAO.

-??!!

-HAJDE, SJETI SE SNA U KOME SI ME
PRVI PUT SANJAO!

I pored najbolje volje ne mogah se sjetiti da
sam ikada sanjao nekakvog Božidara.

-SJETI SE! –navaljivao je Božidar. –TE NOĆI
SI ME NAGOVORIO DA PIŠEM ROMAN.

Ponesen njegovom sugestibilnošću, zapeh iz
sve snage.

Razbih tamu svog sjećanja koja se u djeliću
sekunde raspršte u živ i jasan prizor. Kao u ubrzanom
filmu ponovo sam proživljavao oživljeni san. Nađoh se
u tijesnom sobičku osvjetljenom slabom jutarnjom
svjetlošću. Prostoriju sam posmatrao odnekud odozgo,
s tavanice, kao da lebdim. U širokom krevetu spavao je
plavokos muškarac duge plave kose i tamne brade, u
zagrljaju sa ženskom osobom čije crte lica su mi
izgledale odnekud poznate. Želeći da se poigram,
zaronih u svijest onog muškarca i počeh da
improvizujem. Govorio sam mu o sebi, svom životu,
snovima, igri ... Napravi od toga roman, sugerisao sam

mu, igrajući neku igru čiji cilj ni meni nije bio baš jasan.

Prizor nanovo oživjelog sna naglo se ugasi. Ponovo se nađoh u svojoj sobi gdje vodim onaj čudni dijalog sa Božidarem. U meni se rodi sumnja. Nije li i ovaj razgovor sa Božidarem san?! Možda se još nisam probudio?!

-NARAVNO DA SE NISI PROBUDIO. JOŠ UVIJEK SANJAŠ. –razriješi Božidar moju dilemu. – IPAK, OVO NIJE OBIČAN SAN. A DA BISMO TO DOKAZALI, IZVEŠĆEMO MALI POKUS. UZMI PAPIR I OLOVKU.

Sa noćnog stočića dohvatih blok za pribilješke i olovku.

ZAPISAĆEŠ STIHOVE KOJI ME U SNOVIMA PROSTO OPSJEDAJU. KULJAJU IZ MENE POPUT LAVINE. ALI NA JAVI SU MI POTPUNO NEDOSTUPNI. TAKO ĆEŠ SE TI UVJERITI U MOĆI SNA, A JA ĆU PREKO TEBE DOBITI DIVAN DAR ZA SVOJ ROMAN.

Dok sam se udobnije namještao, podižući jastuk iza leđa, Božidar poče da diktira maratonski dugačku stihove bez naslova:

Svakog dana tebi tečem
svake noći sebe stječem

sjećanje u tebi gubim
zaborav svoj silno ljubim

vezan za te', okovan

da l' sam zora ili dan

misli moje tebi hrle
grleć' sebe tebe grle

kada tebi ja govorim
kanda sebi vazda zborim

svakog trena tebi stižem
svaki korak sebi bliže

tebe mislim, tebe želim
cijelim svojim bićem vrelim

misao me tebi nosi
k'o prosjak te stalno prosi

dah i hrana tijelo snaže
nek' me tobom okuraže

tebe pijem, tebe jedem
tobom svoje misli predem

tebe jedem, tebe pijem
tobom svoju dušu grijem

u snu s tobom i na javi
stvarnost ovu ti napravi

san i java dva su svijeta
jedan vene, drugi cvjeta

prema tebi misli nižem
i ne hodeć' tebi stižem

ko sam, gdje sam, sebe pitam
u tebi sam i kad skitam

tebi stižem i kad lutam
u tebi sam i kad plutam

ti si staza kojom hodim
i zemlja si koju plodim

ja u tebi, ti u meni
vazda tako zapreteni

kako da se stopim s tobom
pa da budem sam sa sobom

- - - - -

kada stane svaka kretnja
nesta odmah sva pometnja

u pokretu nema kretnje
u spoznaji nema smetnje

sad koprenu magle dižeš
nit' putuješ, niti stižeš

moje riječi često čitaj
i istini mojoj hitaj

moje riječi dobro pamti
istina će da zaplamti

kada stane sav tvoj um
ti ćeš steći moj razum

budi uvijek u sredini
spoznati ćeš moje čini

ničeg malo, nit' previše
tad me imaš ponajviše

kad si dobar, pun vrlina
nema smrti, nit' mrklina

ne podnosim tvoje mane
smrt i bolest one hrane

odmor volim poslije rada
rad je bolji od nerada

dah volim, dah budi
sve ćeš biti što te čudi

dah volim, diši samo
pa ćeš biti amo-tamo

ukus volim, ukus budi

okusićeš moje čudi

ukus volim, kušaj samo
pa ćeš biti amo-tamo

miris volim, miris budi
mirisaćeš moje čudi

miris volim, probaj samo
pa ćeš biti amo-tamo

dodir volim, dodir budi
osjetićeš moje čudi

dodir volim diraj samo
pa ćeš biti amo-tamo

boje volim, pogled budi
sve ćeš vidjet' što te čudi

boje volim, gledaj samo
pa ćeš biti amo-tamo

i zvuk volim, zvuk budi
sve ćeš čuti što te čudi

zvuk volim, slušaj samo
pa ćeš biti amo-tamo

znanje volim, mis'o budi
sve ćeš znati što te čudi

znanje volim, misli samo
pa ćeš biti amo-tamo

ples volim, pokret budi
sve ćeš otkrit' što te čudi

ples volim, pleši samo
sve se kreće amo-tamo

ljubav volim, ljubav budi
pa ćeš biti moje čudi

ljubav volim, voli samo
pa ćeš biti amo-tamo

igru volim, igra budi
pa ćeš biti moje čudi

igru volim, igranj samo
pa ćeš biti amo-tamo

igrom kreni što čiliji
taj put mi je najmiliji

igru volim ponajviše
igrom cijeli svijet diše

mnogi puti vode meni
svojim putem samo kreni

tražiš gdje sam, traži samo
ja sam uvijek amo-tamo

ti si čigra, ja sam čigra
vječna je naša igra

kad nestane sva opsjena
ljubiš svakog kao sjena

nesta mržnje, nesta dima
ljubavi te nosi plima

jedan i jedan nisu dva
spoznaj jedno u obadva

spoznaj ovo – ti si ja
sjećanje nas tek razdvaja

nema nikog, samo ja
mudrost ova nek' ti s'ja

nema tebe, samo ja
mudrost ova nek' ti s'ja

kako meni, ti me pitaš
knjige čitaj meni hitaš

knjige dobre čitaj često
pa ćeš sjesti na moj presto

knjige čitaj, stiči znanje

pa će tebe biti manje

stiči znanje, čitaj knjige
pa ćeš biti ti bez brige

svijet ljubi, tragač budi
istini se mojoj čudi

budi sanjar, maštar budi
pa ćeš biti moje čudi

vrhunska je tajna ovo
prepusti se, bićeš slovo

kad te ruže, kad te kude
ti se smiješi, nek se čude

kad te mlate, kad te biju
ti se smiješi, k'o da miju

budi radost, ptica budi
nek' ti smješak vazda rudi

budi radost, budi ptica
nek ti sreća zrači s lica

igraj, pleši, vedar mio
igraj vazda, ma gdje bio

igraj pleši što čilije
to je meni najmilije

igraj, pleši svakog dana
nek' ti igra bude hrana

smij se, plači, kašlji, kiši
pa ćeš od sveg' biti viši

smij se vazda, ovo čuj
smij se vedro, i to 'štuj

iz stomaka smijeh nek' kreće
dijafragma neka lijeće

i plakanje krijepi tijelo
krijepi tijelo kao jelo

plači nekad i bez boli
dok te stomak ne zaboli

iz stomaka plač nek' kreće
dijafragma neka lijeće

glasan kašalj tijelo blaži
glasan kašalj tijelo snaži

glasan kašalj tijelo voli
zato kašlji i bez boli

iz trbuha kašalj kreće
dijafragma neka lijeće

ti bi htio postat' ja
biti svjetlo koje s'ja

kako svjetlo da zablista
budi vazda vida čista

kako svjetlo da zablista
budi vazda sluha čista

kako svjetlo da zablista
budi vazda tijela čista

kako svjetlo da zablista
nek' ti savjest bude čista

kako svjetlo da zablista
stremi meni srca čista

evo sada važne teme
brzinom ja krotim vrijeme

brzina je moja tajna
brzina je tebi brana

kad sam svjetlost, nisam stvor
kad sam stvor, tad sam spor

kad sam svjetlost vrijeme gutam
tad u trenu posvud lutam

svjetlošću ja šare šaram

sve što vidiš svjetlom stvaram

svijet stvaram, šare redam
tebe stvaram da se gledam

šare šaram, sve ih redam
u te' skačem da se gledam

tvoje oči moj su ram
ne mogu se gledat' sam

svakog trena ja se rađam
svijet, tebe, sve porađam

ja sam ti, ja sam on
ja sam bića milion

ti si dio, ja sam dio
bez mene ti nisi cio

ti si dio, ja sam dio
kroz oboje ja sam cio

svi putevi meni vode
kojim putem do slobode

kako sa mnom jedno biti
vrijeme treba ukrotiti

dok god vrijeme ne savladaš
prinuđen si da se rađaš

da bi vrijeme brže stalo
sna nit' previše, niti malo

jedi samo hranu svježu
da izbjegneš mis' o težu

jedi samo svježu hranu
da pribaviš finu pranu

svaka mis' o moj je glas
spoznaj ovo, tu je spas

u se' gledaj u dubine
dok ti magla mraka mine

sebe traži, pipaj umom
dotaći ćeš me razumom

u korijen svog vida gledaj
spoznaji se tako predaj

budi dijete, nevin budi
spoznaja će da zarudi

budi prazan, budan budi
spoznaja će da zarudi

ja sam riječ, tačka, slovo
onaj koji čita ovo

ja sam ptica što proleti
i opasnost koja prijete

ja sam oblak koji plovi
i nebo sam što ga lovi

ja sam zemlja kojom hodiš
ja sam voda kojom brodiš

ja sam pčela što prozuj
ja sam vjetar što prohuji

ja sam cvjetak što miriš
ja sam vazduh koji dišeš

ja sam travka koju gaziš
ja sam svjetlo koje tražiš

šta je prostor, a šta vrijeme
i to ja sam bez dileme

spoznaja ti sada s'ja
sve što jeste, jesam ja

kada gledaš vidiš mene
sunce, nebo, zemlju, stijene

kad ne gledaš vidiš mene
mis'o, snove il' opsjene

kada slušaš, čuješ mene

šum potoka, zvuk sirene

kada dišeš, dišeš mene
vazduh u te' kada krene

kada jedeš, jedeš mene
meso, biljku, plode njene

kada piješ, piješ mene
vodu, mlijeko, što god krene

kad mirišeš, miris ja sam
što u tebi se talasam

što god tvoja čula kose
sa livada mojih nose

što god mis'o tvoja nudi
iz mojih je pošlo grudi

što god mašta tvoja šara
to misao moja stvara

što god tebi da se zgodi
bez mene se ne dogodi

što god s tobom da se zbilo
sve je meni bilo milo

kad si srećan, kad si tužan
znaj da ja sam za to dužan

kad si bijesan, kad se ljutiš
mojom voljom, zar ne slutiš

kad se sjetiš, kad odlučiš
mojom voljom svešto činiš

ko sam, šta sam, pitaš sebe
spoznaja te moja grebe

ko sam, šta sam, pitaš mene
misli tvoje nisu snene

mačem svijesti sijeci sebe
ja izranjam tad iz tebe

ognjem misli peci sebe
ponestaće tako tebe

budi skroman, nezavidljiv
pa ću biti tebi vidljiv

kada drugom ti zavidiš
u njem' mene ti ne vidiš

kako možeš da zavidiš
ak' u svemu mene vidiš

tvoji grijesi, volja moja
i kazna će biti tvoja

i zablude moja volja
istina je poslije bolja

ne uzdaj se u slučajnost
jer je slučaj moja stvarnost

kroz tebe ja djela vršim
i kad gradim i kad rušim

moje želje vazda vršiš
i kad zakon kakav kršiš

moje želje, tvoja djela
istina je ovo cijela

svaki poraz ja ti šaljem
tvoj je samo jednim krajem

i pobjede ja ti dajem
tvoje nisu jednim krajem

svu dobrobit ja ti pružam
sa tobom je i ja kušam

i na muke ja te stavljam
tako sebi patnju spravljam

čas uzimam, čas ti dajem
sve jedno sam, pa ne hajem

zlo i dobro, dva su pola

budi izvan, nema bola

žudnja ti je poklon kleti
pusti žudnju da odleti

mržnja ti je poklon kleti
od mržnje se ti otpleti

mržnja samo mržnju rađa
ljubavna je sreća slađa

misli su ti poklon sveti
ovo treba razumjeti

riječi su ti poklon sveti
riječi treba razumjeti

šta je dobro, pitaš nas
obuzdaj se, to je spas

šta je loše pitaš nas
ne srđi se, to je spas

šta ćeš, kud ćeš, pitaš nas
u snovima nađi spas

šta ćeš, kud ćeš, pitaš nas
budi budan, to je spas

šta ćeš, kud ćeš, pitaš nas
tek u igri tvoj je spas

od igre ti spasa nema
jer u svemu ona drijema!

-TAAKO! –odahnu Božidar kad završi posljednji stih. –PLAŠIO SAM SE DA NAM NE PONESTANE ENERGIJE. VIDI SE DA SI VJEŽBAO MOĆNO DISANJE.

‘Šta da radim s ovim stihovima?’ –sjetih se da upitam.

-ČUVAJ IH DO NAŠEG SUSRETA NA JAVI.

‘Pazi sad! A kako da te pronađem?’

-SJETI SE JOŠ JEDNOG SNA U KOME SI ME SANJAO. –sugerisao je moj nevidljivi sagovornik. -SJETI SE PIJACE!

Ovaj put prisjetih se znatno lakše nego maločas.

Pred očima mi iskrsnu mala tržnica sa nešto tezgi poredanih u dva reda. Posmatram je iz ptičije perspektive, sa nevelike visine. Iza jedne od tezgi sa voćem i povrćem sjedi onaj isti plavokosi muškarac za koga sada znam da je Božidar. U krilu drži rokovnik i piše. Poželjeh da nastavim ranije započetu igru ponovo se zagnjurih u njegovu svijest i već slijedećeg časa tržnicu sam posmatrao Božidarevim očima, zadržavajući svoju svijest i sjećanje. Bio sam svjestan da u snu oživljavam drugi san. Posmatrajući tržnicu, učini mi se da je poznajem. Sjetih se primorskog gradića u kome se nalazi. Sada sam znao gdje mogu pronaći Božidara. U tom času neka sila, nezavisna od

moje volje, poče naizmjenično da mijenja prizor koji sam gledao - čas sam Božidarevim očima posmatrao tržnicu, čas sopstvenim očima moju sobu. Zatim ovo naizmjenično pulsiranje prestade i obje slike pojaviše se istovremeno, pokrivajući jedna drugu poput prozirnog zastora. Oba prizora bijahu podjednako uvjerljiva, podjednako stvarna. Nisam mogao jasno prosuditi koja slika pokriva onu drugu, koji prizor je u prvom planu. ZNAO sam da ih oba sanjam. I ZNAO sam da mogu da biram u kome ću se probuditi. Ali, najčudnije od svega bilo je SAZNANJE da u tim trenucima mogu da izaberem i nešto mnogo više od toga – da li ću se probuditi kao Slobodan, ili kao ... Božidar!!!

Od te nevjerovatne pomisli da se mogu probuditi kao neko drugi, spopade me toliki strah da gotovo panično zaronih u sigurnost poznate sobe i probudih se . . . Kao Slobodan, naravno!

Otvarajući oči zapanjeno primjetih da sjedim zavaljen na jastuk u identičnom položaju kakav sam imao u snu, i da na koljenima držim blok za pribilješke i olovku u ruci. Sve je izgledalo potpuno identično kao u malopredašnjem snu, od koga sam bio odijeljen samo podizanjem očnih kapaka.

Brzo prelistah blok zapanjivši se još više. Svi Božidarevi stihovi bili su tu! Čitava ta maratonska pjesma koja je unekoliko podsjećala na Bagavat Gitu! Pisao sam u snu!

‘Stani, malo!’ –pomislih iznenada. –‘Da nije i ovo san?!’

Cio doživljaj bio je toliko upečatljiv, da sam imao snažan osjećaj da kroz upravo doživljeno iskustvo do kraja uništavam polusrušene barijere koje su do tog momenta u mojoj svijesti proizvodile utisak različitosti između sadržaja snova i onog što doživljavamo u budnom stanju.

Prisjetivši se Božidara, prože me blaga jeza. Prijatan drhtaj. Sada sam bio siguran da on uistinu postoji i da ćemo se uskoro sresti.

Znao sam gdje ga mogu naći.

* * * * *

EPILOG

Divan, vedar septembarski dan. Sunčevi zraci miluju me svojom toplinom, koju na mahove ublažava lelujavi povjetarac.

Sjedim za pijačnom tezgom u ranim poslijepodnevnim satima. Uobičajeno mrtvilo u to doba dana koristim da još jednom pročitam posljednju stranicu romana. Onu koju vidjeh u snu. Kraj romana je pomalo bizaran - pisac se susreće sa svojim izmišljenim junacima, koje je dotle 'susretao' samo u svojim snovima.

I dok čitam posljednje redove, razmišljam o mogućnosti da možda negdje u ovoj stvarnosti zaista postoje Slobodan, Deni i Jovan, likovi iz mog romana koje sam mnogo puta sanjao. A onda, ne znajući ni sam zbog čega, polagano podižem glavu i osvrćem se na desno.

Ukočih se! Na nevelikoj udaljenosti ugledah trojicu muškaraca koji koračaju prema meni. Prepoznah ih istog časa! U sredini Bob, s njegove desne strane Deni, a s lijeva Jovan.

I TADA SE SJETIH!

NAPOMENE AUTORA

Čitaoci koji knjigu namjeravaju koristiti kao priručnik za preobražaj SVI-JES(i)-TI, treba da slijede niže navedene upute:

1. Knjigu pročitati više puta u intervalima od po nekoliko mjeseci.
2. Dijelove koji su pisani u stihovima čitati svakodnevno.
3. Prisjećati se snova svako jutro (snažno, detaljno i pažljivo).
4. Neposredno pred spavanje zamišljajte scene koje želite sanjati, sa akcentom na buđenje svijesti u snu.
5. Snove svakodnevno zapisivati.
6. Budite Posmatrač!

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.163.4(497.6)-3

ЈАРГИ, Анс

Igra sna i jave / Ans i Eva Jargi. -
Beograd : MVTС, 2005 (Beograd : Salaš
kulture). - 183 str. 19cm

Ans i Eva Jargi su pseudonimi. - Tiraž
1.000

ISBN 86-84453-14-X

1. Јарги, Ева

COBISS.SR-ID 120737036